

HỘI ĐỒNG CHỈ ĐẠO XUẤT BẢN
SÁCH XÃ, PHƯỜNG, THỊ TRẤN

CẨM NANG

KỸ THUẬT NHÂN GIỐNG CÂY TRỒNG

Gieo hạt – Chiết cành – Giâm cành – Ghép cành

TẬP 2

NHÀ XUẤT BẢN
CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

NHÀ XUẤT BẢN
NÔNG NGHIỆP

CẨM NANG
KỸ THUẬT
NHÂN GIỐNG CÂY TRỒNG
Gieo hạt - Chiết cành - Giâm cành - Ghép cành

HỘI ĐỒNG CHỈ ĐẠO XUẤT BẢN

Chủ tịch Hội đồng

TS. NGUYỄN THẾ KỶ

Phó Chủ tịch Hội đồng

TS. NGUYỄN DUY HÙNG

Thành viên

TS. NGUYỄN AN TIÊM

TS. KHUẤT DUY KIM HẢI

NGUYỄN VŨ THANH HẢO

PGS.TS. NGUYỄN DUY MINH

**CẨM NANG
KỸ THUẬT
NHÂN GIỐNG CÂY TRỒNG
Gieo hạt - Chiết cành - Giâm cành - Ghép cành**

TẬP 2

**NHÀ XUẤT BẢN
CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT**

**NHÀ XUẤT BẢN
NÔNG NGHIỆP**

Hà Nội - 2013

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Những năm gần đây, nhờ được hưởng lợi từ các chính sách ưu đãi, nhất là vay vốn, đất đai, khoa học kỹ thuật,... nên khu vực nông nghiệp, nông dân, nông thôn nói chung và nông dân nói riêng đã có điều kiện thuận lợi để đầu tư phát triển mạnh các mô hình kinh tế vườn, đem lại thu nhập cho người dân.

Tuy nhiên, còn một số người dân chưa có nhiều kiến thức cũng như am hiểu sâu về kỹ thuật nhân giống cây trồng như: gieo hạt, chiết cành, giâm cành và ghép cành, mà hoàn toàn đang khai thác từ tự nhiên làm cạn kiệt nguồn tài nguyên, bị động về nguyên liệu,... Chính vì vậy, việc hướng dẫn kỹ thuật nhân giống cây trồng cho bà con nông dân hiện nay là yêu cầu mang tính thực tiễn và cấp thiết.

Nhằm giúp bạn đọc cũng như bà con nông dân có thêm tài liệu về các kỹ thuật nhân giống cây trồng, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia - Sự thật phối hợp với Nhà xuất bản Nông nghiệp xuất bản cuốn sách **Cẩm nang kỹ thuật nhân giống cây trồng: Gieo hạt - Chiết cành - Giâm cành - Ghép cành** do PGS. TS. Nguyễn Duy Minh biên soạn.

Cuốn sách gồm 7 chương được chia thành hai tập:
Tập 1 - từ Chương I đến Chương III và Tập 2 - từ
Chương IV đến Chương VII, giới thiệu về các dụng
cụ và thiết bị, vật liệu phục vụ cho công việc nhân
giống; cách nhân giống từ rễ, thân, lá; hướng dẫn
cách ghép cây và cách chăm sóc cây trồng...

Để bạn đọc tiện theo dõi, Tập 2 của cuốn sách
được sắp xếp theo trình tự sau:

- Chương IV: Nhân giống từ thân cây;
- Chương V: Nhân giống từ lá cây;
- Chương VI: Ghép cây;
- Chương VII: Nhân giống một số loài cây.

Xin giới thiệu Tập 2 của cuốn sách với bạn đọc.

Tháng 10 năm 2012

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT

LỜI NÓI ĐẦU

Kinh tế vườn (vườn gia đình, vườn ươm) giữ vai trò quan trọng trong nền nông, lâm nghiệp nước ta. Vườn đã mang lại nguồn kinh tế thu nhập đáng kể cho người làm vườn. Các loại quả là nguồn dinh dưỡng, nguồn vitamin quý giá; các loại hoa, cây cảnh góp phần tô đẹp đời sống hàng ngày của con người; các cây trong vườn còn cung cấp gỗ cho xây dựng và nguyên liệu cho nhiều ngành sản xuất khác...

Các kỹ thuật nhân giống cây trồng: gieo hạt, chiết cành, giâm cành và ghép cành... là các biện pháp truyền thống vẫn được sử dụng làm cơ sở bảo đảm mở rộng nguồn giống cây mới, cải thiện chất lượng và nâng cao sản lượng cây trồng.

Tuy nhiên, để hiểu và nắm vững các kỹ thuật đó trên cơ sở khoa học cũng như củng cố và phát triển các kinh nghiệm nhân giống cây trồng, cần đi sâu và bổ sung cho ngày càng hoàn thiện là một yêu cầu và đòi hỏi của người làm vườn.

Cuốn sách gồm 7 chương và chia thành 2 tập:

Tập 1: Từ chương I đến chương III;

Tập 2: Từ chương IV đến chương VII.

Chương I giới thiệu về các dụng cụ và thiết bị, vật liệu phục vụ cho công việc nhân giống cây trồng; các chương II, III, IV, V,... giới thiệu cách nhân giống từ rễ, thân, lá, ghép cành... Hy vọng rằng với nội dung như trên, cuốn sách có thể giúp cho các kỹ thuật viên nông, lâm nghiệp, các bạn yêu thích nghề làm vườn, bà con nông dân và bạn đọc tìm hiểu và thực hiện sáng tạo nhân và lai tạo giống mới, trao đổi kinh nghiệm và làm phong phú các kiến thức về nghề làm vườn.

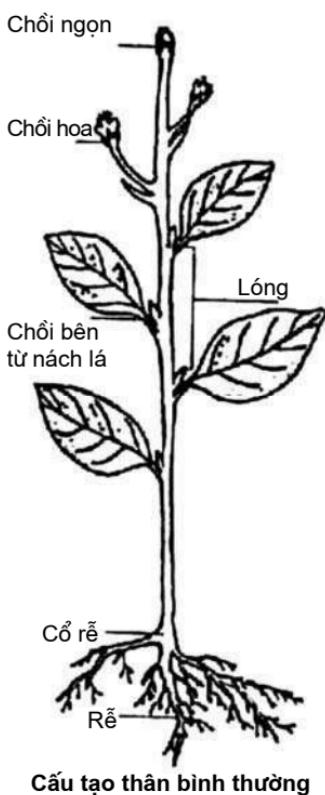
Cuốn sách biên soạn lần đầu, còn có nhiều điểm cần đẽ cập và bổ sung. Rất mong bạn đọc đóng góp ý kiến cho cuốn sách ngày một hoàn thiện và thực sự có ích cho người làm vườn.

TÁC GIẢ

Chương IV

NHÂN GIỐNG TỪ THÂN CÂY

I. THÂN BIỂN DẠNG

Người ta gọi thân biển dạng là một cơ quan tích trữ chất nuôi dưỡng để dùng cho cây trong thời kỳ ngủ. Các thân này cũng có thể được nhân giống để tạo cây mới. Loại thân này không nằm trên mặt đất mà ở dưới mặt đất. Chúng mọc ngang và thường có vai trò là cơ quan dự trữ chất dinh dưỡng.

Thân ngầm, bao gồm 6 loại:

1. Thân củ

Thân củ mang các mắt sáp xếp xoắn ốc, xen kẽ hay đối nhau.

Một số cây sản sinh ra từ thân củ, như: artisô (*Cynara*), cây cúc vú (*Helianthus*), khoai lá đỏ (*Caladium*), sen (*Nymphaea*), khoai tây (*Solanum*), sen cạn (*Tropaeolum*), cây củ đậu (*Lathyrus*),

hoa dã yên (*Achimenes*), thu hải đường (*Begonia*), củ nâu (*Dioscorea*).

Tên gọi thân củ được dùng, nhất là trong nghề trồng rừng để chỉ cơ quan nằm ở dưới đất, dự trữ chất dinh dưỡng cho cây. Thân củ là một loại thân biến dạng nằm dưới đất có vai trò dự trữ chất dinh dưỡng. Nó thường có dạng tròn và là loại cây hàng năm. Lá của chúng có dạng vảy và màng, các chồi phụ sẽ hình thành chồi cho các năm sau.

Dạng thân củ điển
hình là cây khoai tây.
Lá mọc đối xứng, sản
sinh thân củ.

Một vài loại sen,
hình thành một cấu trúc
bé các dạng củ phát
triển từ rễ chính ở vào
cuối thời kỳ sinh trưởng.

Thân củ dạng tiêu giấm

Cây Khoai tây

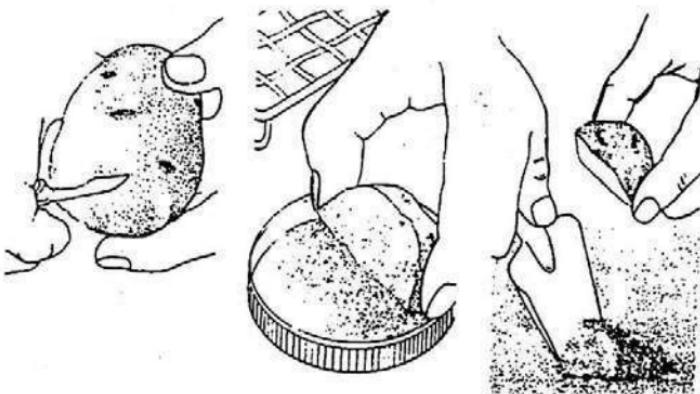
Thân củ dạng tiêu giảm sản sinh từ các chồi phụ, sau đó chuyển hóa thành thân củ tách khỏi thân mẹ.

Cây khoai tây sinh các thân củ với số lượng nhiều và nhanh chóng (bình thường thì cây thân củ chỉ sản sinh một số lượng ít). Sự tăng nhanh số lượng thân củ chỉ thực hiện được một cách nhân tạo. Sau thời kỳ ngủ, sự phân chia nhân tạo giúp cho nhân giống ngay khi bắt đầu sự sinh trưởng là lúc xuân về: cắt củ khoai tây thành nhiều miếng bằng một con dao sắc. Mỗi miếng khoai cắt ra có ít nhất một "mắt". Nhưng mặt cắt các miếng khoai vào bột chống nấm (như captan). Đặt các miếng cắt đó trên sàng dây sắt/thép và để nơi ấm (21°C), thoáng khí trong 2 ngày. Trên vỏ củ khoai tây có lớp bần làm cho mảnh cắt được dai bền. Không để lâu nơi khô vì sẽ làm héo khô thân củ. Sau 2 ngày đem trồng ở đất ẩm.

Mỗi lỗ trồng có chiều sâu gấp 2-3 lần bề dày của mảnh cắt củ khoai tây.

Củ khoai tây (thân củ)

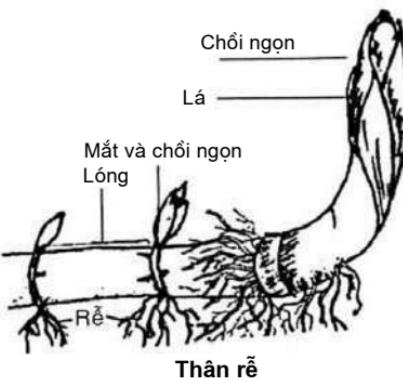
- (1) Cắt củ khoai tây thành miếng có ít nhất một mảnh trên đó
- (2) Nhúng mặt cắt của miếng khoai vào bột chất diệt nấm, đặt trên sàng dây thép ở nơi ấm (21°C) và thoáng khí
- (3) Trồng các miếng khoai tây trên đất trồng, để lớp vỏ bần lén trên. Lấp đất và đánh dấu

2. Thân rễ

Một số cây có thân rễ, như: cây chân bê (*Arum*), cây măng tây (*Asparagus*), thu hải đường (*Begonia*), cây chuối hoa (*Canna*), cây cỏ băng (*Agropyrum*), dương xỉ đực (*Driopteris*), cây cùm cháy (*Sambucus*), cây huệ chuông (*Convallaria*), cây bạc hà (*Mentha*), mẫu đơn (*Paeonia*), cây đại hoàng (*Rheum*), cây đuôi hổ (*Sansevieria*), cây kế (*Cirsium*), cây cậm cang (*Smilax*), cây hoàng tinh (*Polygonatum*).

Thân rễ là một thân mọc song song với mặt đất, sát ngay trên hay dưới mặt đất (còn gọi là cǎn hành). Thân rễ cũng giống các loại thân biến dạng khác, chứa nhiều chất dự trữ. Các loài khác nhau về dạng thân rễ.

Thân rễ phân thành từng đoạn tạo các mắt và các lóng. Các chồi lá và chồi hoa phát triển từ các chồi ngọn và chồi bên, nằm trên thân. Từ các điểm đó phát triển rễ và chồi bên.

Thân rễ có thể là loại hàng năm hay lâu năm. Có thể nhân giống nhân tạo bằng sự phân chia ở một thời điểm thích hợp trong năm. Đối với đa số cây đó là thời kỳ sau nở hoa khi cây sinh trưởng rễ mới.

Một thân rễ có thể phát triển theo 2 trường hợp:

- *Trường hợp 1*: Cây đuôi diều (*Iris*): một chồi tận cùng phát triển và nở hoa. Cây này được nhân giống bằng sự mở rộng của một chồi bên. Vào mùa sau chồi tận cùng phát triển, nở hoa và cây tiếp tục phát triển bằng chồi bên.

- *Trường hợp 2*: Cây bạc hà (*Mentha*) và cây cỏ băng (*Agropyrum*): sự mở rộng của cây được diễn ra liên tục từ chồi ngọn và chỉ tạm thời từ chồi bên, nó cho bông hoa.

Các loại thân rễ khác nhau ở kiểu sinh trưởng. Ví dụ: cây măng tây sự sinh trưởng mở rộng diễn ra trong 1 năm, phát triển thành dạng "tán" trong khi các dạng thân rễ khác (bạc hà, cỏ băng, cỏ chân nhện (*Digitaria*)), phát triển nhanh, liên tục, mở rộng trên diện tích đất rộng trong một thời gian ngắn.

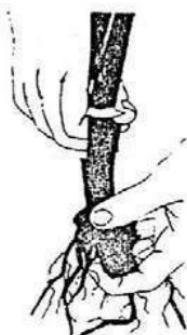
(1) Phân tách các thân rễ sau khi nở hoa, khi các rễ cũ dần chết

(2) Rũ đất hé rễ bằng cái chĩa, lắc cho đất rời ra

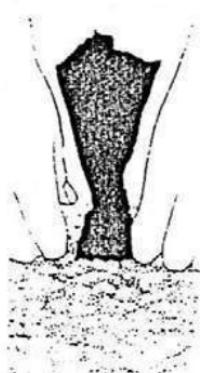
(3) Loại bỏ các phần của rễ cũ

(4) Cắt ngắn các lá, cắt rễ ngắn lại còn khoảng 5-7 cm

(5) Trồng lại mỗi thân rễ trên một mõ đất để các rễ nằm 2 bên luống

(6) Lấp đất trên các rễ. Đánh dấu, tưới nước

Sự phân chia thân rễ thích hợp nhất là vào thời điểm sau khi nở hoa, khi mà các rễ cũ bị héo đi và các rễ mới đang được phát triển.

Dùng một chiếc chĩa (xiên) nâng khồi đất chứa cây, rũ đất ở hệ thân rễ đó. Tách phần rễ cũ và chỉ để nảy mầm ở mùa gieo cấy. Cắt ngắn rễ chỉ để còn 5-7 cm, cắt ngắn lá để tránh mất nước của cây, chuẩn bị để trồng.

Các thân rễ "có mấu" (móc): Các thân rễ có mấu (như cây mẫu đơn (*Paeonia*) hay măng tây (*Asparagus*)) dễ nhân giống. Các thân rễ này thường có ở loại cây thân thảo, phải chuẩn bị một số lượng lớn để lựa chọn các mấu nguyên chủng để nhân giống, bởi mỗi đoạn thân chỉ mang một chồi khá phát triển.

Vào mùa đông khi các mầm không quá lớn, rễ mới chưa xuất hiện. Cắt một số đoạn tương đối lớn, nhúng mặt cắt vào chất diệt nấm để tránh sự thối rữa và sự phá hoại của vi khuẩn. Cắt các phần thân rễ, xử lý bằng chất diệt nấm bệnh. Để nơi ấm (21°C) trong môi trường khô và đem trồng.

(1) Xén chia các phần thân rễ vào cuối mùa đông

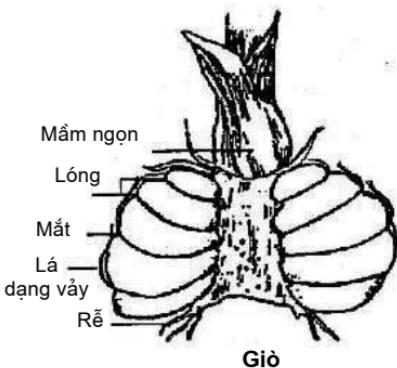
(2) Xử lý chất diệt nấm trên phần cắt

(3) Đem trồng các phần thân rễ sau 2 ngày xử lý ở nơi ấm và thoáng khí

3. Giò

Giò là một tập hợp nhiều hành, nhưng cấu trúc có sự khác biệt. Giò là một thân phồng lên do sự tích tụ các chất dinh dưỡng. Nó ngắn và rộng hơn hành. Các lá biến dạng thành các màng mỏng và khô bao phủ bên ngoài của giò chống mất nước và bảo vệ. Mỗi lá này mang một chồi phụ và cực ngọn của thân, phát triển thành một thân phủ phấn.

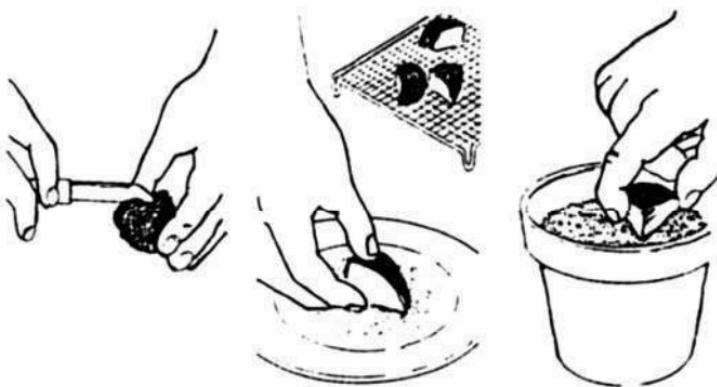
Rễ mọc ở đáy của giò luôn cong lõm. Một số loại giò có nhiều chồi mọc ở đỉnh thân, tạo nên hoa. Hằng năm, một giò mới phát triển quanh phần gốc thân. Sự nhân giống cây có liên quan trực tiếp với số lượng thân của một giò.

Thông thường, phần lớn cây phát triển của giò được nhân giống tự nhiên, nếu muốn nhân giống nhanh phải dùng kỹ thuật nhân tạo.

3.1. Nhân giống bằng cách phân chia giò

Cắt một giò lớn thành nhiều miếng, bảo đảm sao cho mỗi miếng có một chồi. Rắc lên mặt lát cắt đó bột diệt nấm (dùng captan hay thiram). Đặt các lát cắt đó lên một lưới dây thép, để nơi ám và thoáng khí trong 48 giờ. Mặt cắt khô và liền sẹo dần có thể đem trồng.

* Nhân giống bằng cách phân chia giò:

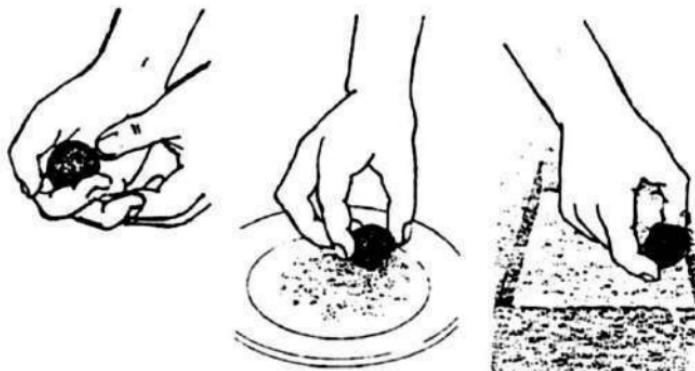

(1) Cắt một giò thành nhiều miếng (mỗi miếng có một mầm) ngay trước khi trồng (mùa thu)

(2) Xử lý bột diệt nấm trên mặt cắt. Đặt miếng cắt lên giá lưới sắt, để nơi ấm và thoáng khí

(3) Cấy mỗi miếng vào một chậu hay ngoài trời khi mặt cắt phủ lớp bần

Nếu giò quá bé, ta có thể dùng các chồi bên. Tách từ thân chính, bằng cách làm gãy, hay tách bằng một con dao. Ở lát cắt xử lý bằng bột diệt nấm rồi đem cấy. Số lượng mầm sẽ là số lượng cây sau này.

- (1) Rũ đất ở giò vào mùa thu, tách từ thân chính để được các giò (bằng dao nhọn)
- (2) Xử lý bột diệt nấm các bể mặt cắt
- (3) Ở ngoài trời, đào một rãnh nhỏ sâu gấp 2 lần bể dày của giò và lấp ngay vào đất

3.2. Các giò nhỏ

Một vài cây có giò sản sinh ra các loại giò thứ cấp, các chồi gốc nhỏ phát triển nằm giữa giò cũ và giò mới khi đang chuẩn bị tái sinh. Số lượng giò nhỏ phụ thuộc tùy vào các giống khác nhau. Một vài loại hoa lay ơn cho tới 50 giò nhỏ. Nó còn phụ thuộc vào độ sâu trồng cây: độ sâu càng lớn thì số lượng giò nhỏ càng nhiều.

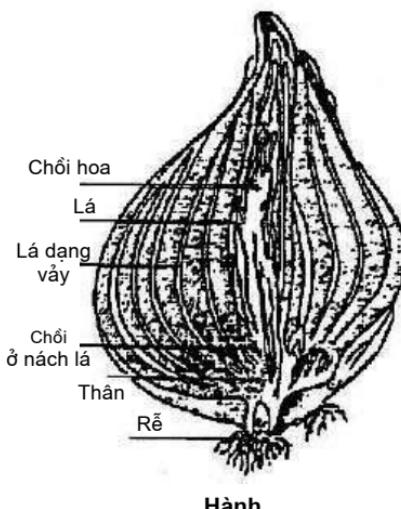
Thu các giò nhỏ khi rũ đất ở giò chính trước khi đông về, bảo quản ở nơi khô, thoáng khí, ở nơi lạnh có nhiệt độ dưới 5°C. Nếu giò nhỏ này quá khô, ngâm vào nước lạnh 24 giờ trước khi gieo trồng vào đầu mùa sau. Trồng ngoài trời, các giò gần nhau và đánh dấu.

Thường cần 2 năm để có kích thích cây nở hoa.

4. Hành

4.1. Phân loại

Hành là loại thân biến dạng mà các lá dạng vảy biến đổi thành nơi dự trữ các chất dinh dưỡng. Hành có thân ngắn và mập, mọc thẳng đứng, bao gồm một đỉnh của cực sinh trưởng khép kín trong các lá hình vảy, dày và mọng nước. Các chồi lá và chồi hoa mọc ở chính giữa của hành. Hành được chia thành 2 dạng chính:

4.1.1. Hành có áo: Đó là trường hợp cây thuỷ tiên (Narcissus) và cây tulíp (hoa vành khăn, Tulipa) có các lá dạng vảy mọng nước, rất rộng. Các lá bên ngoài khô và tạo nên một màng bao bọc, bảo đảm

cho hành không bị khô và hư hại. Rễ của loại hành có áo này phát triển từ đâu thời kỳ sinh trưởng ở bờ ngoài đáy của hành.

4.1.2. *Hành có vảy*:

Loại hành có vảy thấy ở cây bối mẫu (*Fritillaria*), cây huệ tây (loa kèn, *lilium*)... Không có các màng khô để bảo vệ, do đó chịu khô nhanh hơn loại hành có áo.

Lá của chúng cũng có dạng vảy và rất mọng nước, nhưng bản hẹp hơn.

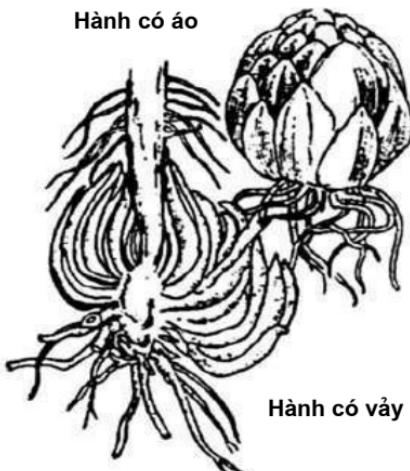
4.2. *Sự sinh sản tự nhiên của hành*

Hành được nhân

lên một cách tự nhiên bằng sự phân chia và một số ít trong đó là hình thức sinh sản độc nhất. Theo chu kỳ hằng năm, các chồi non phát triển và sản sinh hành mới trong thời kỳ sinh trưởng. Nếu một chồi nách phát triển ở một cực sinh trưởng, nó sinh ra một hành mới có thể sinh trưởng 1-2 năm, tách khỏi mẹ và sau đó nở hoa.

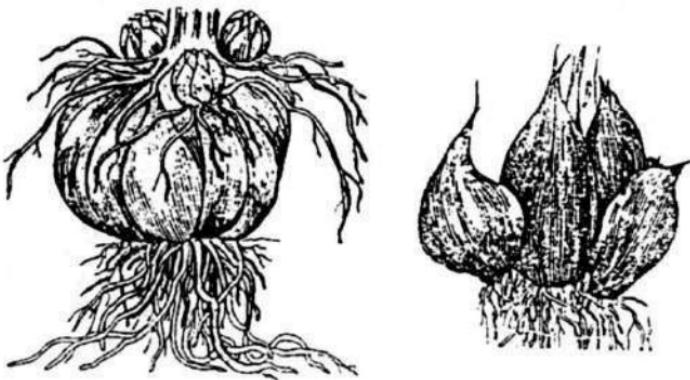

Hành có áo

Hành có vảy

Ở một số cây, chủ yếu là hoa tulip và ở cây đuôi diều (Iris), hành ban đầu (phân tách sau khi ra hoa) còn lại từng nhóm các hành nhỏ và một hành mới ra hoa. Vào mùa thu có thể tách các hành nhỏ này riêng rẽ ra để cấy trồng. Thường đặt các hành trong đất ở độ sâu gấp 2 lần kích thước của hành.

Các ánh thuộc loại chồi gốc, phát triển thành một số hành (đặc biệt như ở hoa huệ tây) nằm ngay sát dưới mặt đất hoặc ở trên hay dưới của hành mẹ. Vào cuối mùa hè, có thể tách tất cả các ánh của hành và trồng lại bằng cách vùi sâu vào trong đất với độ sâu gấp 2 lần kích thước của ánh. Các hành nhỏ là các hành ở kích thước bé mọc

trên thân cây ở các nách lá, nằm ở trên mặt đất (ở hoa huệ tây).

Sau khi nở hoa, ta có thể thu lượm các hành nhỏ (hành con) này trên cây.

Cây trồng từng hành riêng trong chậu, lấp đất dày xung quanh cây non. Phủ lên một lớp cát để bảo đảm độ thoáng cho cây, sau đó đặt chậu vào nơi lạnh.

Thường thì đến mùa thu của năm sau là có thể đem các cây trong chậu đó cấy ra đất vườn.

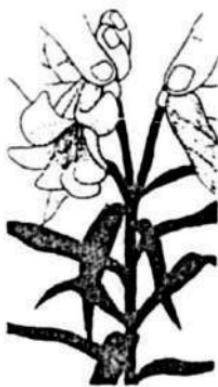
4.3. Các ánh và hành con

4.3.1. Các ánh

Chúng ta có thể nhân giống nhân tạo các cây có mang các ánh. Muốn vậy, chúng ta nhổ phần cây có hoa, để lại phần hành (gồm ánh nhỏ). Khơi rãnh đất sâu 15 cm có mặt nghiêng theo hình cây. Cắt hết phần hoa và chồi, sau đó đặt vào rãnh nghiêng đó, phun chất diệt nấm sau đó lấp đất nhẹ và phủ lên một lớp cát. Đánh dấu.

* Nhân giống các ánh:

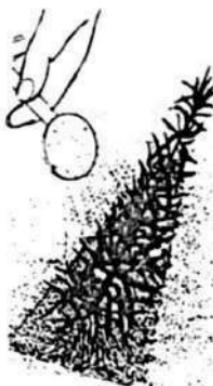
(1) Cắt các chồi và hoa của cây mang hành

(2) Lôi cây lên khỏi mặt đất để lai hành ở đất

(3) Đặt $\frac{2}{3}$ phần thân theo chiều dài rãnh (sâu 15 cm)

(4) Tưới dung dịch diệt nấm (captan) lên thân

(5) Lấp đất và cát lên rãnh.
Đánh dấu

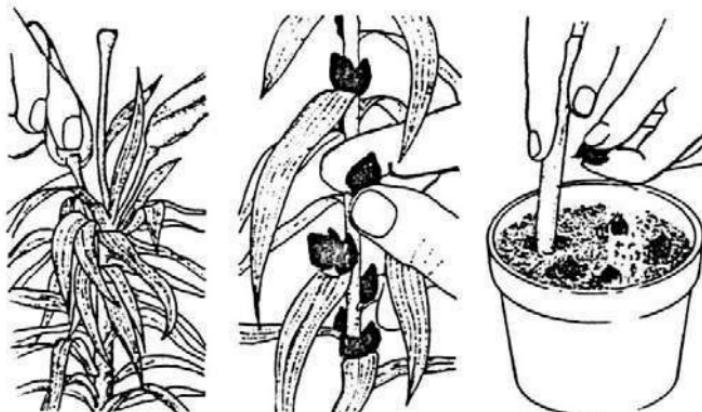

(6) Để cây trong mùa hè để tạo nên các ánh, mùa thu sau đem cấy trồng

Đến mùa thu các ánh sê phát triển ở nách lá, ở phần dưới của thân. Có thể thu hoạch để nhân giống ngay bằng cách vùi các ánh đó ở độ sâu gấp 2 lần kích thước của ánh. Để 1 năm.

4.3.2. Các hành con

Các hành con rất "mắn đẻ" - sinh sản rất nhiều. Ta có thể nhân giống nhân tạo loại hoa loa kèn trắng. Muốn vậy, ta ngắt các mầm trước khi nở hoa. Các hành con phát triển ở nách lá trong suốt mùa. Ta hái nó lúc hoa chín.

(1) Ngắt các
mầm chồi ngay
trước khi nở
hoa

(2) Thu hái các
hành con ở
nách lá khi chín

(3) Đặt các hành
con cách nhau
2,5 cm trên mặt
chậu. Phủ cát
và đánh dấu

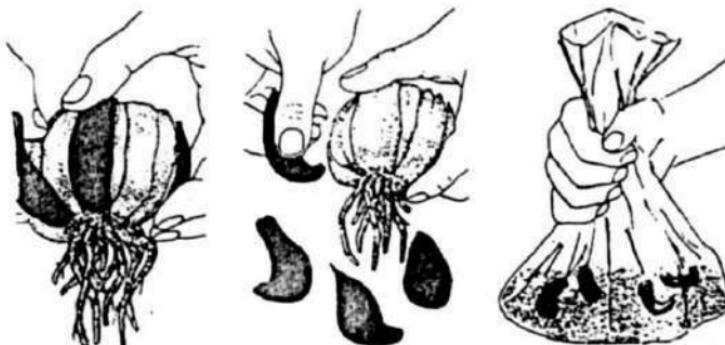
Đổ đầy đất vào chậu, gạt chõi đất thừa. Sau đó, dùng nén đất cách thành chậu 1 cm. Cấy các hành nhỏ cách nhau 2,5 cm trên mặt chậu. Phủ cát

lên mặt đất, đánh dấu và để trong 12 tháng cho đến mùa thu sang năm. Sau đó, có thể cấy ra ruộng vườn.

Hành, tỏi và một số cây trang trí có thể nhân giống bằng cách này.

4.4. Tách vảy các hành

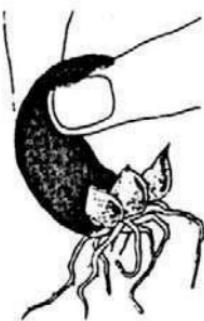
Nếu muốn nhân nhanh các giống cây dạng hành, có thể dùng kỹ thuật nhân tạo: "tách vảy hành". Các ánh (của thân hành) thường có kích thước bé và hẹp, có thể dễ dàng tách khỏi hành.

(1) Tách các lá vảy
của hành bằng
cách kéo ra phía
ngoài hay cắt đáy
của hành

(2) Tách hay
cắt một vài lá
vảy

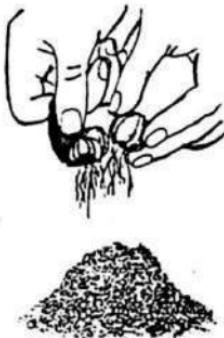
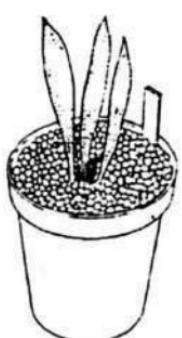
(3) Đặt các lá vảy
vào túi có chứa
bột diệt nấm,
túm chặt và lắc
mạnh

(4) Trộn các lá vảy
với phần đất than
bùn ẩm có lỗ cát
trong một túi
polyetylen

(5) Đặt nhãn ghi
vào trong túi,
buộc và đặt
vào nơi khô và
ấm (21°C)

(6) Lấy các lá
vảy khi các
ánh hành
xuất hiện
trên mặt cắt

(7) Đặt mỗi lá vảy
(sau khi cắt ngắn
lá) phủ cát lên phần
ngọn, để
nơi sáng

(8) Làm
chắc cây
khi ánh
có lá

(9) Tách riêng
các ánh mới
với lá vảy đã
khô, đem trồng
ở nơi mới

Muốn thực hiện giâm các ánh của hành tươi (là lúc thân có sức trương nước lớn) ta tách chúng ở đáy thân, do các ánh ở đáy thân thường dai nên

ta có thể dùng dao sắc để cắt. Đào đất xung quanh hành, tách ra một số ánh sau đó lấp đất lại. Các lá vảy dễ bị khô và thối nên ta đặt vào túi polyetylen có chứa bột diệt nấm, trộn đất than bùn và cát với lá vảy trong môi trường ẩm và thoáng khí. Sau 6-8 tuần trồng là được cây mới.

Chú ý: Khi trồng các lá vảy phải đặt thẳng đứng và vượt lên trên mặt đất. Khi lá bị khô là lúc các hành mới tạo thành.

4.5. Cắt gọt và rạch các hành

Một vài loại hành có áo (như huệ dạ hương (*Hyacinthus*), thuỷ tiên (*Narcissus*), hành biển (*Scilla*), cây giọt sữa (*Galanthus*) lớn lên hằng năm và nhân giống chậm khi phân chia tự nhiên, ta phải dùng phương pháp nhân tạo để làm tăng số lượng cây.

Các lá vảy của hành có áo to và dày, cuộn xung quanh tạo nên hành, ta không thể tách từng lá dễ dàng như loại có ánh. Cho nên phải dùng phương pháp "cắt gọt" và cắt rạch các hành.

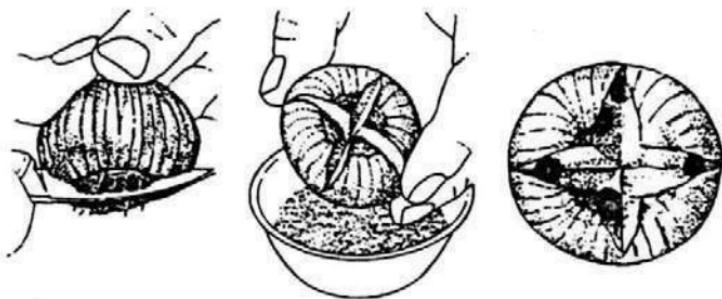
4.5.1. Cách rạch các hành

Ta có thể tạo ra các hành nở hoa trong một thời gian ngắn bằng cách rạch/cắt hành già để cho nhiều hành non lớn hơn.

Dùng dao sắc cắt đáy thân hành sát với phần lá vảy, nghĩa là cắt sâu khoảng 6 mm. Nếu hành quá to, có thể cắt 4 lượt với khoảng cách giống nhau. Đối với hành bé, chỉ cần cắt 2 lần.

Sau khi cắt, đặt hành nơi ấm (21°C) và khô để kích thích lát cắt mở rộng. Rắc bột chống nấm lên phần đã cắt (ví dụ: dùng bột captan), phần còn lại, rắc bột sau khi đã cắt tỉa trang điểm.

Các hành bé xuất hiện ở nơi cắt. Chỉ cần sau 2-3 năm là kích thước của hành đạt được kích thước cần để ra hoa.

(1) Cắt 2 nhát
thẳng góc nhau
trên phần đáy
của hành

(2) Đặt hành nơi
ấm và khô cho
đến khi vết cắt
mở ra. Rắc bột
chống nấm

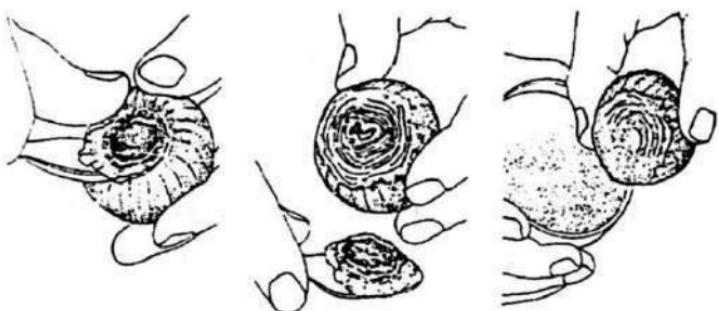
(3) Để trên một
chậu nơi khô
cho đến khi
xuất hiện
các ánh

4.5.2. *Cắt gọt các hành*

Thực hiện vào cuối thời kỳ ngủ của hành. Để đạt được kết quả cao và tránh được phân tán thất, ta dùng dụng cụ thích hợp cắt đáy hành. Ta có thể dùng một chiếc thìa cà phê cũ có một cạnh được mài sắc để cắt đáy của hành không chạm vào các cơ quan khác của hành, nhưng phải cắt toàn bộ đáy của hành. Ta cũng có thể dùng dao

để cắt đáy của hành, nhưng dễ làm cho phần trung tâm bị hư hại và dễ bị thối. Sau khi cắt, rắc bột chống nấm lên lát cắt. Đặt các hành theo chiều trên dưới, để cho mặt cắt các lá vảy bày lên trên chiếc sàng dây thép hay một khay cát khô, để nơi ám 21°C nhằm thúc đẩy sự hình thành vết sẹo trên mặt cắt, chống lại sự hư hại của lát cắt.

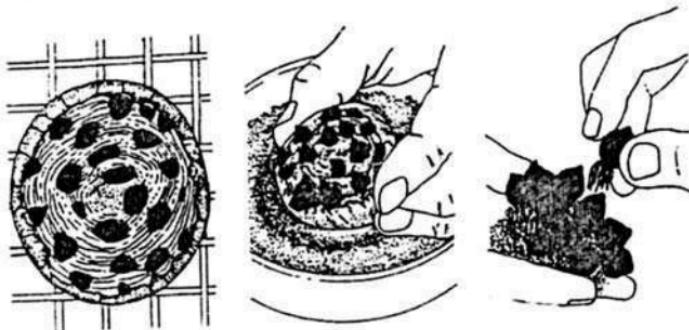
Luôn quan sát và giữ khô cho lá vảy nhưng không được để quá khô. Trong 2-3 tháng, các hành nhỏ sẽ phát triển trên lát cắt. Lúc đó cấy các hành vào chậu, phần đầu quay xuống phía dưới, để các hành bén sát ngay phía dưới mặt đất. Mùa xuân, các hành mọc lá và hành cũ sẽ giảm dần. Cuối mùa, các hành non phát triển, khi các hành tách biệt nhau, đem cấy. Phải đợi 3-4 năm để cây đạt kích thước ra hoa.

(1) Mài sắc
thành bên
của chiếc thìa,
dùng cắt đáy
của hành

(2) Cắt gọn để
đáy hành tách
rời tất cả các
lá vảy

(3) Nhúng phần
cắt vào bột
diệt nấm

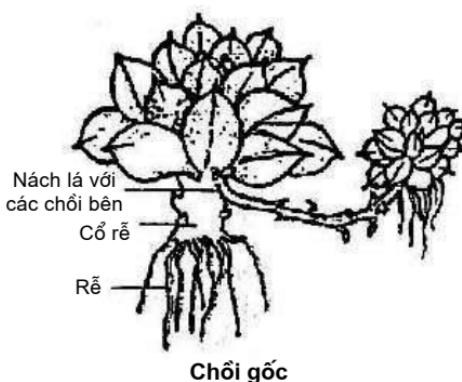
(4) Để một nơi
khô cho đến
khi xuất hiện
các ánh

(5) Trồng thân
hành để mặt
cắt cao hơn
mặt đất

(6) Rũ đất và
tách các ánh
vào cuối mùa
và cấy ngay
vào đất trồng

5. Chồi gốc

Là các cây non phát triển ở bên cạnh cây, hoặc là trên hoặc là dưới mặt đất. Cây này sinh ra từ một chồi cây ở cổ rễ và không mang một chồi nào khác, bao gồm: các loài cây thuộc họ cây thùa (*Agave*), dứa (*Ananas*), cây huệ sợi (*Phormium*), cây b榜 (*Grassula*), cây ngọc giá (*Yucca*), cây râu thần (*Sempervivum*).

Phân lớn các cây này cho chồi gốc. Lúc đầu chỉ là một cây nhỏ với các rễ ngắn ở mức tối thiểu, hệ thống rễ hoàn chỉnh chỉ phát triển chậm trong thời kỳ sinh trưởng.

(1) Nhổ một chồi gốc từ cây mẹ, tốt nhất là vào mùa xuân

(2) Trồng chồi gốc trong một chậu, lấp đất đầy và cho chồi gốc thêm ít cát

Để thúc đẩy sự sinh trưởng, phải tách chồi gốc của cây mẹ, tốt nhất là vào mùa xuân. Sau đó, đem ra trồng ở vườn hay trong chậu có đất phân thêm cát giúp thoát nước tốt và rễ phát triển dễ dàng.

Nếu sự phát triển chồi gốc chậm, có thể kích thích bằng cách tỉa cắt ngọn của thân, sẽ cho ra chồi bên nhanh chóng.

Tách chồi rễ của cây dứa, gần cổ rễ và cấy riêng

Người ta còn dùng tên chồi gốc để chỉ các chồi phát triển chậm sinh ra ở cây một lá mầm như ở cây ngọc giá (*Yucca*). Các chồi này có thể chín đầy đủ và tách ra khỏi cây mẹ rồi đem cây.

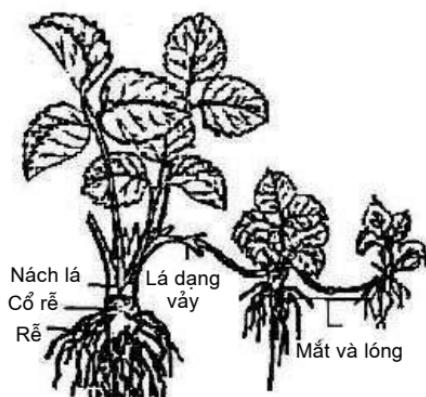
Cây dứa sản sinh một loại chồi gốc đặc biệt có thể dùng để nhân giống cây khi quả gần chín. Phải tách ra khỏi thân mẹ những chồi gần cổ rễ và đem trồng ngay.

Nhiều loại cây có thân giò hay hành (như cây bối mẫu - *Fritillaria*) hàng năm sản sinh từ đáy của giò và hành những chồi nhỏ được gọi là ánh hay hành nhỏ.

6. Thân bò lan

Thân bò lan là thân có sự sinh trưởng luôn luôn theo chiều ngang. Khác với chồi gốc, thân bò lan tạo nhiều thân non phát triển từ các mắt nằm dọc theo chiều dài của thân. Các thân cây mới phát triển lại tạo nên các thân bò lan khác.

Ở cây dâu tây (*Fragaria*), cây tai hùm (*Saxifraga*), cây thuỷ dương mai (*Geum*), cây cỏ chét (*Potentilla*) có

Thân bò lan

thân bò là dạng thân nằm ngang, phát sinh từ chồi ở cổ rễ, phát triển bằng thân bò ngay sát trên mặt đất. Lá của chúng bình thường và rễ có thể phát triển từ các mắt của thân. Các chồi bên này phát triển tạo thành cây mới, sau một thời gian ngắn, thân bò lan này sẽ tách ra và tạo nên một cây mới riêng biệt. Ta thấy rõ ở cây dâu tây (*Fragaria*). Các cây con sản sinh các rễ mới.

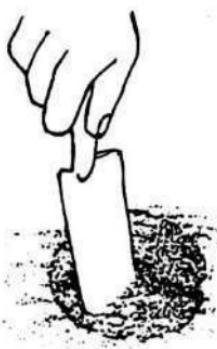
Muốn cho nhiều cây riêng biệt, ta chú ý trồng trên đất tốt, xốp để tạo rễ nhanh. Vào mùa hè, tỉa lá một vài thân bò để dọn chỗ cho nó phát triển sau đó cấy riêng ra các chậu, vùi xung quanh thân mẹ. Muốn cho rễ cây phát triển nhanh, nhưng nhịp điệu sinh trưởng của cây không quá mạnh, ta cấy các thân bò vào chậu, làm cho rễ không lan ra ngoài. Khoét các lỗ bằng kích thước chậu, đặt chậu vào các lỗ đó để cây không phát triển tự do. Ghim giữ (cố định) các thân bò trên các chậu để cây không bò lan ra xung quanh.

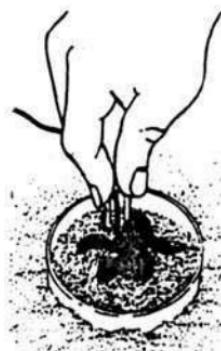
(1) Tách riêng và
tạo sự chiếu
sáng cho các
thân bò lan
phát triển

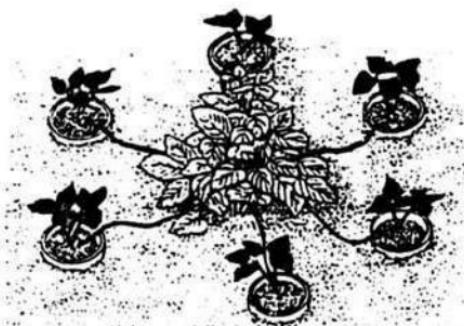
(2) Đổ đất đầy vào
chậu để cấy các
thân non, lấp đất
cách thành chậu
1 cm

(3) Khoét lỗ
bằng kích
thước chậu
để đặt chậu
có thân non
mới

(4) Cố định thân non
ở chính giữa chậu
(dùng một chiếc
nẹp giữ chặt)

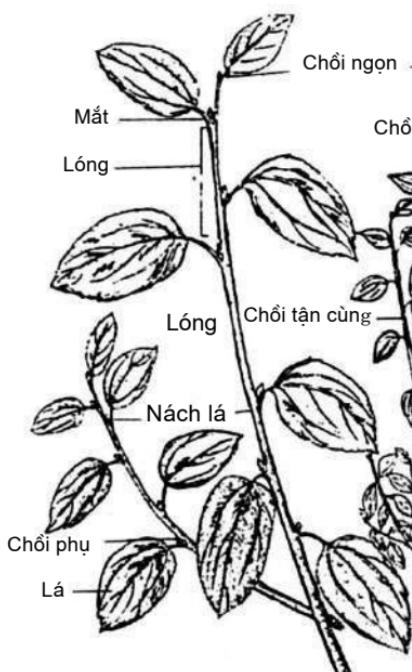
(5) Cố định các thân bò thành
hình sao xung quanh cây mẹ.
Khi cây đã bén rễ có thể cắt
thân rời cơ thể mẹ

II. THÂN CÂY

Nhân giống cây từ thân của cây là một kỹ thuật được sử dụng khá rộng rãi. Nó tham gia vào sự phát triển toàn vẹn một cơ thể với bộ rễ trên thân cây đó, tách khỏi cơ thể mẹ thành cơ thể mới.

Việc chiết cành là phương pháp tạo rễ ở thân trước khi tách nó khỏi cây mẹ.

Chồi dinh dưỡng

Chồi đang ra hoa

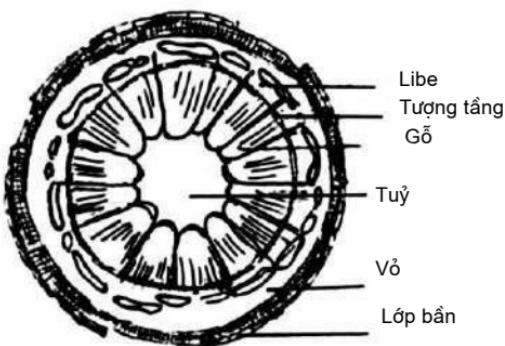
Giâm cành bắt đầu từ việc tách phần thân khỏi cơ thể mẹ rồi mới xử lý cho rễ phát triển. Khó khăn của giâm cành là giữ cho cành giâm sống đến khi ra rễ. Nhưng có lợi thế là dễ làm.

Cả hai phương pháp đều quan tâm sự tạo thành rễ ở đoạn thân. Ngoài ra cần chú ý tuổi của cây mẹ có ảnh hưởng tới sự ra rễ.

Một cây non mới nảy mầm không thể tạo hoa cho hạt vì chưa qua quá trình giao phối, chỉ có cây đã qua thời kỳ "thành niên", tức là ở trạng thái dinh dưỡng. Một số cây trang trí như bần (*Hedua*), hay cây bách (*Cypressus*) giai đoạn phát triển là thường xuyên cho nên khả năng sinh rễ của thân là rất lớn. Do đó, sự sinh sản dinh dưỡng diễn ra nhanh. Khả năng tái sinh (thân, rễ) của một cây phụ thuộc vào tuổi. Để ngăn cản sự nở hoa, phải tỉa cành để các cành phụ phát triển mạnh và luôn ở thời kỳ dinh dưỡng (nghĩa là không ra hoa), sự sinh trưởng của rễ cũng nhanh hơn.

Trên một cây, những chồi đầu tiên có khả năng sinh rễ. Có thể thực hiện sinh trưởng nhanh bằng sự kết hợp tỉa cành và cưỡng chế cây ở nhiệt độ cao (tối thiểu 15°C). Trong trường hợp đó, ta có thể tác động sự tạo rễ trên thân.

Cành cây có tuổi càng già thì khả năng sinh rễ càng mạnh. Nếu nhà trồng

vườn tạo cây từ hạt nảy mầm, có thể biết chính xác tuổi và do đó khi nhân giống có thể thực hiện tốt hơn.

Một cây vừa mới được nhân giống, các cành của chúng có khả năng sinh rễ dễ dàng. Tuy nhiên không phải tất cả, bởi vì một số cây được nhân giống từ cây có tuổi thọ cao.

Đối với cây có hoa hay loại cây trang trí, muốn duy trì đặc điểm của nó, luôn phải dùng phương pháp dinh dưỡng, nhưng đặc tính bên trong của sự sinh trưởng rẽ trên thân và các cành không ngừng thay đổi, cho nên có những thay đổi bất ngờ sau khi tัด cành. Trước khi chiết hay giâm cành còn phải chọn thời gian thích hợp, tùy theo giai đoạn phát triển và sinh trưởng của cây. Vì vậy, việc chọn thời gian, địa điểm và cách tiến hành là cần thiết.

Chú ý: tìm hiểu và nắm vững cấu trúc của thân gỗ.

III. CHIẾT CÀNH

Chiết cành là một trong các kỹ thuật cổ dùng nhân cây trồng, nó bao gồm kỹ thuật tác động lên thân, cành cây tạo rễ mới khi tách ra khỏi cơ thể mẹ.

Đó là kỹ thuật có nhiều lợi thế bởi cây chết không tách khỏi môi trường sống của nó nên bảo đảm sự sống trong suốt quá trình tạo rễ.

Để nhân giống nhân tạo, cần phải tạo các điều kiện tốt cho kỹ thuật này.

Trạng thái của thân có ảnh hưởng mạnh mẽ tới kết quả của sự nhân giống bằng chiết cành. Để thu được kết quả cao, các nhà trồng rừng đã tạo mọi điều kiện để thân phát triển mạnh và sản sinh rễ. Đó là các kỹ thuật chiết cành, như chiết cành gốc cũng như các cách chiết khác bắt đầu bằng cách chuẩn bị thân, cành bằng cách tỉa và cắt thân mẹ trước khi nhân giống.

Đất dùng để chiết hoặc bọc cành chiết cũng phải chuẩn bị riêng, đất phải sạch để kích thích sự hình thành rễ trên cành chiết. Tránh ánh sáng mạnh để thúc đẩy sự ra rễ cũng như yêu cầu một độ ẩm và nhiệt độ vừa phải.

Thiếu ánh sáng, làm cho thân úa vàng và có tác dụng thúc đẩy sự sinh trưởng rễ. Để thân ở nơi che bóng, phản ứng sẽ mạnh mẽ. Nếu ta bọc đất hay đắp đất một thân, đó là điều kiện để rễ hình thành. Đất dùng trong chiết cành phải chứa được nước, khá thoáng và thoát nước. Nếu ta chiết trên một lượng luống đất vườn hay một đám đất dành riêng thì phải cuốc sâu, sao cho thoát nước tốt và không làm cho cành chiết bị thối. Có thể cải thiện chất đất bằng cách cho thêm đất than bùn và cát nếu là đất nặng và béo.

Nhiệt độ kích thích sự hình thành rễ nên để cho cành chiết nhận được đầy đủ ánh sáng mặt trời. Ánh sáng chỉ có tác dụng cho sự ra rễ nếu đất đủ độ ẩm, do đó khi trời khô cần phải tưới nước.

Phải xăm xối đất khi cành chiết bắt đầu ra rễ để đất tươi dễ dàng. Không để rễ khô, vì sẽ làm hại kết quả chiết cây.

Các cành chiết mà sự tạo rễ khó khăn thì phải đem cấy sớm. Muốn kích thích cho rễ mọc mạnh, nên cắt cành chiết khi mới ra rễ để nó tách khỏi cây mẹ, khoảng 3-4 tuần trước khi trồng.

1. Chiết cành đơn giản (hay chiết cành gốc)

Chiết cành đơn giản áp dụng dễ dàng và có hiệu quả ở nhiều cây gỗ và kỹ thuật này ít gây hậu quả cho cây mẹ.

Ta lấp đất, thấp hơn đỉnh của cành để phần đỉnh cây tự do trong không khí. Phần dưới cành là nơi sẽ sinh rễ. Khi cành đã ra rễ lúc đó có thể tách khỏi cơ thể mẹ. Trong cành có chứa chất dinh dưỡng, chất kích thích sinh trưởng sẽ thúc đẩy sự tạo rễ. Muốn đạt được kết quả đó, người làm vườn phải chọn cành khoẻ để khi cành ra rễ gần sát mặt đất.

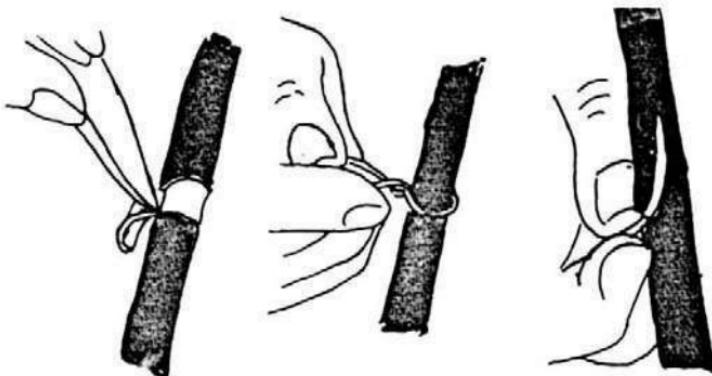
Khoảng 12 tháng trước khi chiết cành, tỉa một cành dưới của cây mẹ (hay nhiều cành - nếu muốn có nhiều cành chiết). Các cành đó sẽ ra mầm nhanh chóng, chuẩn bị tốt cho sự chiết cành vì sự sinh trưởng sẽ nhanh chóng và cải thiện sự hình thành rễ. Bình thường vào cuối mùa đông hay đầu mùa xuân ta chuẩn bị cho chiết cành, nghĩa là bắt đầu từ lúc chuẩn bị đất trồng.

Chuẩn bị đất: Cuốc sâu, thêm đất than bùn và cát với một lượng đầy đủ để có môi trường

thích hợp cho sự sinh rễ, có thể giữ được nước, nhưng thoáng và thoát nước. Độ dài cành từ 10-60 cm cách đỉnh cành, chọn cành sinh trưởng mạnh, uốn cong thân xuống mặt đất, trong một rãnh, còn để lại 20 cm phần ngọn. Rãnh này có cạnh nghiêng với độ sâu 10-15 cm để vít cành xuống lấp đất, phần đỉnh cành 20 cm được đặt thẳng góc với mặt đất để thân thẳng đứng.

Có thể dùng chất dinh dưỡng hay chất kích thích sinh trưởng để thúc đẩy. Đến mùa thu, tách cành chiết khỏi thân mẹ, để cây chiết sống độc lập. Sau 4 tuần, tách cành chiết vào chậu riêng để cành tiếp tục ra rễ.

* *Cắt vòng quanh thân cây để chiết cành:*

Tách ra một vòng vỏ có chiều rộng 1 cm bằng một con dao sắc

Buộc quanh thân một sợi dây đồng và quấn thật chặt

Cắt nghiêng qua 1/2 thân và giữ phần mở đó bằng một que diêm

(1) Cắt các cành
phía dưới của cây
mẹ trong thời kỳ
ngủ để kích thích
sự sinh trưởng
mạnh

(2) Vun đất xung
quanh gốc cuối
mùa đông hay
đầu mùa xuân,
thêm đất than
bùn và cát

(3) Cắt lá và
chồi non của
một cành
khoẻ, từ 10-
60 cm cách
đỉnh cành

(4) Uốn cong
thân dọc nền
đất, đánh
dấu phần đất
cách đỉnh
20 cm

(5) Đào lỗ (bắt đầu
từ điểm đánh dấu)
sâu 10-15 cm có
cạnh thẳng góc
nhưng dốc dần về
phía gốc cây mẹ

(6) Gập cành ở
góc thẳng, ở
phần 20 cm
cách đỉnh, ta
cố định phần
cành ở điểm
gập này

(7) Lấp đất hố đặt cành chiết, nâng ngọn lên và làm chặt đất

(8) Tưới đẫm bằng vòi tưới lỗ to. Giữ cho đất ẩm đặc biệt vào mùa khô

(9) Về mùa thu, tách cành chiết khỏi cành mẹ

(10) Cắt chồi
ngọn một
lần nữa để
kích thích
sự ra rễ

(11) Vùi cành chiết
vào đất khi rễ đã
phát triển, nếu
không cứ để
nguyên cành
chiết một
năm nữa

(12) Cấy cành
chiết ra đất
thoáng hay
trong chậu.
Đánh dấu và để
vào nơi trồng

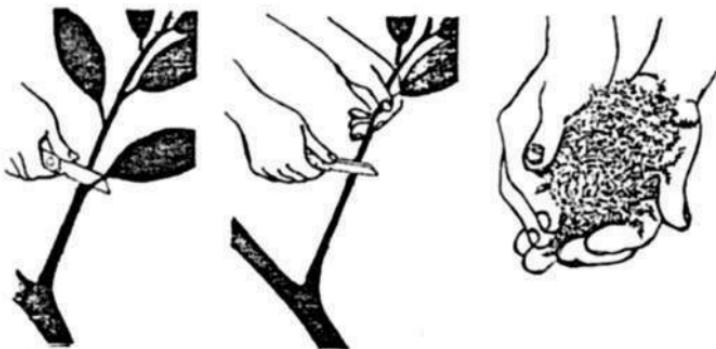
2. Chiết cành trong không khí (chiết cành để ngay trên cây, chiết cả cành)

Chiết cành trong không khí là một trong các kỹ thuật để nhân giống cây đã có từ sáu nghìn năm ở Trung Quốc và đến nay tiếp tục được sử dụng và cải tiến dần. Ta gọi đó là phương pháp chiết cành Trung Quốc hay chiết cành "bọc". Đó cũng là phương pháp cổ điển ở Pháp thế kỷ XVII và XVIII.

Trong kỹ thuật này, người ta dùng một cành cây thân gỗ có sự sinh trưởng bình thường, rẽ phát triển không cần vùi trong đất, mà sử dụng chất dinh dưỡng và chất kích thích sinh trưởng bọc cành ở một đoạn khoảng 15-22 cm từ chồi đỉnh ở ngoài ánh sáng. Sau khi ra rẽ, tách cành chiết đó khỏi cơ thể mẹ để nó phát triển thành cây mới.

Ta áp dụng kỹ thuật này cho cây gỗ, thực hiện từ mùa xuân trên cây trưởng thành. Cành chiết phát triển theo cực sinh rẽ của nó trên vị trí một cành cây. Vào mùa hè, rẽ sinh trưởng mạnh mẽ (sự phát triển theo mùa).

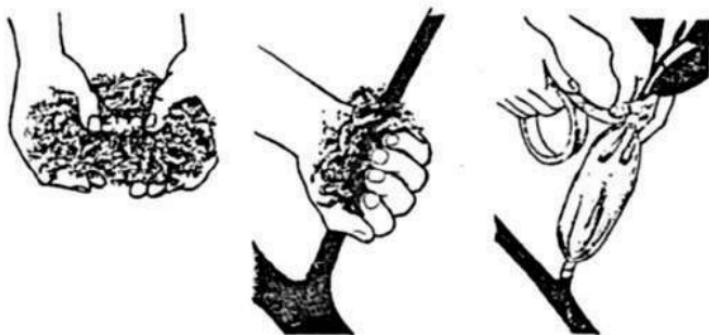
Chọn cây sinh trưởng đúng mùa vụ. Tỉa tất cả các cành phụ trên một chiều dài 15-30 cm cách chồi ngọn. Bóc một vòng vỏ quanh cành để chất dinh dưỡng được tập trung trong vùng cắt bỏ vỏ đó, kích thích sự tạo nên rẽ (thường ở vị trí 22 cm cách chồi ngọn).

(1) Bỏ tất cả lá và chồi bên cách đỉnh 15-30 cm

(2) Cắt vòng quanh vỏ trên cành để thúc đẩy sự tạo rễ và xử lý chiết kích thích ra rễ

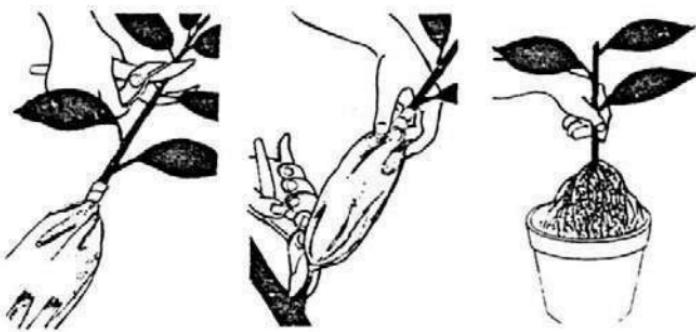
(3) Dùng 2 nắm đất than bùn ẩm và nhào để tạo nên một tảng đất có đường kính 6 cm

(4) Chia tảng đất đó thành 2 phần

(5) Bọc cành bằng 2 phần đất làm sao cho 2 phần đất trở thành một khối

(6) Bọc bên ngoài bằng giấy polyetylen đen và dùng băng gắn chặt 2 đầu

(7) Cắt phần lá mọc trên cành chiết khi cành cây ra rễ cho đến cuối thời kỳ ngủ

(8) Cắt đứt phần dưới cành bằng một kéo cắt cành và bỏ giấy polyetylen

(9) Đặt phần rễ và túi đất vào chậu. Lấp đất đầy cho cành non và đánh dấu

Để kích thích sự ra rễ, môi trường đất than bùn là thích hợp vì nó giữ nước tốt, thoáng khí và dễ nhân giống.

Thường thì ngâm nước một đêm để đất hoàn toàn ngâm nước. Lấy 2 nắm đất nhào nó thành một khối (tảng, nắm). Các nắm đất có đường kính 6-7 cm, chia thành 2 phần và nhào thành như dạng quả cam. Đặt 2 nửa nắm đất đó xung quanh vùng cành đã bóc vỏ, nhào kỹ để cho 2 nửa nắm đất trở thành một khối.

Để cho đất không bị rời, bọc bằng giấy polyetylen đen và làm kín bằng băng dán ở 2 đầu nắm đất, bảo đảm độ ẩm vừa phải cho cành chiết.

Phải ít nhất một mùa để cành chiết sinh rễ đầy đủ. Cuối thời kỳ ngủ, cắt cành chiết để tạo một cây độc lập. Có thể tháo rời giấy polyetylen.

Giai đoạn khủng hoảng thường thể hiện lúc cành chiết ra rễ. Làm rời đất và đặt cành chiết có rễ vào chậu, lấp đất đầy làm cho rễ tiếp xúc với đất. Không được làm quá mạnh, hại rễ.

3. Chiết cành bằng sự lấp đất phần tận cùng của cành

Chiết cành bằng sự lấp đất phần tận cùng của cành là kỹ thuật đặc biệt dùng cho các loại cây bụi họ Rubus, như cây ngấy (*Rubus*), cây ngấy dâu (*Rubus idaeus*). Nếu ta lấp đất ở điểm đang sinh trưởng, nó sẽ phồng lên và phát triển rễ một cách tự nhiên, sau đó thành cây mới. Đối với nhà trồng rừng, kỹ thuật này khá hấp dẫn vì đó là kỹ thuật rất tiện dụng cho một số cây bụi nhỏ, nó có thể thực hiện ở vườn, thực hiện ở một phía bên của cây mà không ảnh hưởng gì đến sự ra hoa và tạo quả của phần cây còn lại. Trong các cây họ Rubus khi mang quả, dễ bị nhiễm bệnh do đó vấn đề loại trừ virút là có ý nghĩa quan trọng.

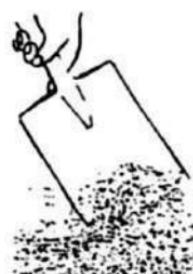
Chọn một số cành mới khoẻ ở phía gốc, phát triển về mùa xuân. Khi nó đạt được khoảng 35-45 cm chiều dài, tỉa chồi ở điểm có sự phân cành mới. Các chồi mới này mọc khoẻ, lại tỉa chồi cho đến mùa hè đạt được khoảng 6-8 điểm phát triển mới. Đó là lúc có thể tiến hành phương pháp chiết, nhưng rễ của các cây bụi này còn nhỏ, dạng chùm sợi.

(1) Tỉa đinh sinh trưởng của một chồi gốc 35-45 cm trong suốt thời kỳ sinh trưởng

(2) Tiếp tục tỉa các đinh cho đến khi đinh đó phân thành 6-8 cành mới

(3) Chuẩn bị đất, thêm đất than bùn và cát thành lớp dày 15 cm

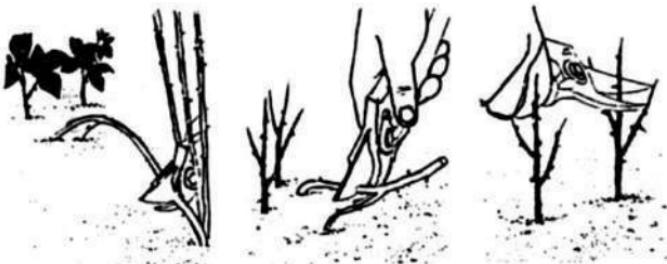
(4) Uốn cong thân đã chuẩn bị và đào một hố sâu 10 cm ở nơi mà cành tiếp xúc với đất

(5) Đặt mút cành ở nơi sâu của hố và ghim giữ chặt mút cành đó

(6) Lấp đất lên hố, nén đều và tưới nước bằng vòi tưới có lỗ lớn

(7) Cắt thân chính ở gần cổ rễ của thân mẹ, vào tháng 9

(8) Cắt phần thân còn lại khi cành đã mất lá

(9) Tỉa một phần thân ở phía đinh để không phát triển

(10) Lấy cành thận cành chiết, tránh sao không làm đứt các rễ nhỏ

(11) Trồng ngay cành chiết trong đất đã chuẩn bị và đánh dấu

(12) Đặt các gốc chiết chưa trồng ngay trên một tờ báo ẩm để trong túi chất dẻo

Chuẩn bị đất để khi đặt cành chiết rễ không bị hư hại. Đặt các cành chiết sâu trong hố và cố

định nó lại bằng một chiếc ghim thép chắc. Lấp đất, nén chặt và tưới.

Khoảng 3 tuần chồi mọc lên trên mặt đất. Tháng 9, cắt các cành chiết ở cổ rễ cây mẹ để tạo cây độc lập. Đào phần thân còn lại, tẩm ngọn và đem trôn. Phần cành chiết chưa đem trôn, gói vào giấy báo ẩm trong túi chất dẻo để giữ ẩm. Kỹ thuật chiết này có thể cho cây mới sau 1 năm.

4. Chiết ở gốc hay chiết vun gốc

Chiết ở gốc hay chiết bằng vun gốc là một phương pháp nhân giống cây nhân tạo. Người ta dùng để làm cây gốc ghép, nó cho phép điều chỉnh kích thước và sức sống của một cây, nhất là khi không thể tạo cây bằng gieo hạt hay các phương pháp nhân giống khác.

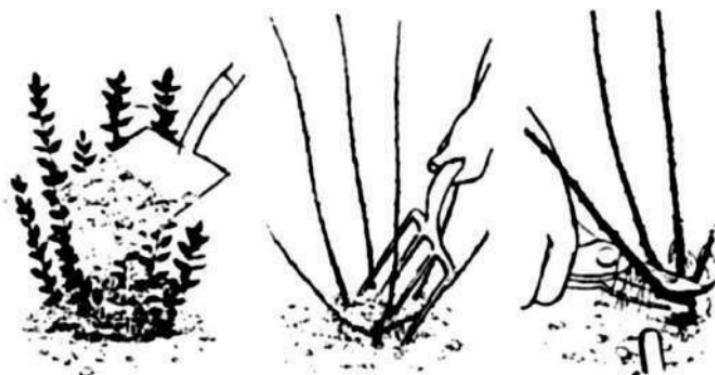
Phương pháp này thích hợp cho cây ăn quả, nhưng có thể dùng cho bất cứ loại cây nào có kích thước hằng năm phát triển mạnh. Trông một cành chiết đã sinh rễ, hay một cành giâm, hay một cây non trên đất đã chuẩn bị kỹ, đánh dấu, để cây suốt thời kỳ sinh trưởng. Ở thời kỳ ngủ đầu tiên, cắt cành 5 cm cách gốc. Mùa xuân năm sau, cắt tất cả các chồi khi đã đạt 15 cm chiều cao, sau đó tiếp tục vun đất. Đầu mùa đông, sau khi lá rụng và khi cành ngủ, lại lấp đất cho bằng mức đất khởi đầu để cho chồi phát triển, mỗi cành đều sinh rễ. Lúc đó tách các chồi khỏi thân mẹ. Dùng một kéo cắt cây, cắt tất cả các cành chiết và đem trôn

(1) Trồng một cành chiết cho hệ rễ phát triển trong đất đã chuẩn bị và để trong một mùa xuân

(2) Cắt thân cách gốc 3-5 cm trong thời kỳ ngủ

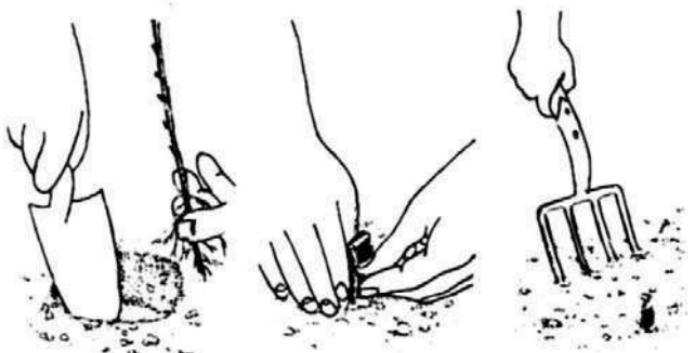
(3) Lấp đất khi có chồi mọc cao 15 cm, nén đất ở giữa các chồi

(4) Tiếp tục lấp đất cho từng chồi, làm cho lớp đất có chiều sâu 20 cm

(5) Loại bỏ đất bằng một chiếc nĩa vào đầu mùa đông sau khi lá rụng

(6) Tách các cành chiết của cây mẹ thành các lát cắt sát gốc (dùng kéo cắt cành)

- (7) Trồng ngay tất cả cành chiết đã sinh rễ, ở ngoài trời và đánh dấu
- (8) Chăm sóc lấp đất xung quanh gốc cây mẹ. Làm sạch gốc
- (9) Vào mùa xuân thêm phân bón (khoảng 1 kg/m^2)

ngay. Vun đất xung quanh cành chiết, để ngoài lạnh và ánh nắng cốt để các chồi chịu lạnh vào mùa đông và mọc chồi vào mùa xuân năm sau. Lại tiếp tục quá trình chiết cành. Thêm phân bón (1 kg/m^2). Quá trình chiết có thể kéo dài lâu nếu chăm sóc tốt.

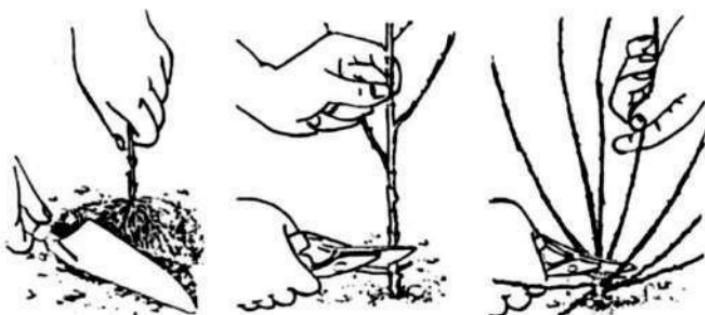
5. Chiết theo bề mặt của chiều dài gỗ

Là một dạng chiết bằng đắp đất nhưng cần một thời gian dài hơn.

Chuẩn bị đất: đào sâu lớp đất có bổ sung thêm chất hữu cơ, đất than bùn và cát. Sau đó, trồng các cành chiết đã có rễ, đánh dấu và để suốt cả mùa. Khi đầu thời kỳ ngủ, cắt cành sát gốc cách 3-5 cm. Sau đó để cành chiết phát triển trong suốt mùa sau.

Sau khi lá rụng, loại bỏ các chồi, để tối đa 8 chồi, cắt các đỉnh để các cành bằng nhau. Tiếp theo uốn cong các cành và ghim các cành đó nằm ngang, song song với đất. Nếu ta cố định các chồi vào mùa đông thì đến mùa xuân năm sau các chồi sẽ sinh trưởng đều đặn trên tất cả các thân nằm ngang.

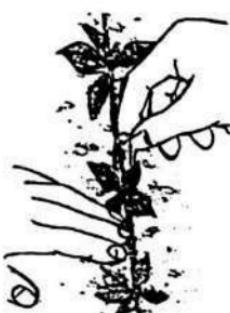
Tháo các ghim giữ cây khi các chồi đã mọc được 5-7 cm chiều cao. Chăm sóc đất, phân bón cho các cành đều nhau xung quanh gốc cây mẹ theo hình sao. Mỗi hố sâu 5 cm chôn lấp một cành, để chừa phần đỉnh chồi, chăm sóc đến khi cành cao 15 cm và đợi sau khi rụng lá tách và trồng riêng.

(1) Trồng cành
chiết có rễ,
đánh dấu và
để nó trong
một mùa

(2) Cắt thân khoảng
3-4 cm cách gốc
rễ, khi bắt đầu ở
trạng thái ngủ

(3) Để lại
khoảng 8 chồi
sau khi rụng
lá của năm
sau

(4) Tỉa ngọn các cành để các cành có chiều dài bằng nhau

(5) Ghim các cành nằm ngang ở trên mặt đất

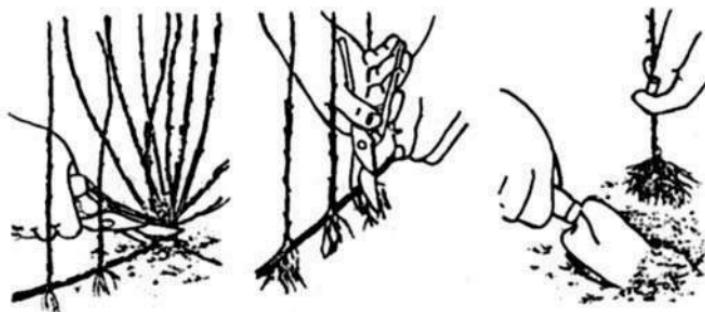
(6) Tháo ghim khi các chồi dài 5-7 cm
chiều dài, vun đất xung quanh cành

(7) Phủ đất cao 5 cm cho mỗi thân, chỉ để chứa phần đinh chồi

(8) Vun đất để cho các chồi mới phát triển thành cành có chiều cao 15 cm

(9) Làm gọn các cành vào cuối mùa sinh trưởng (dùng nĩa)

(10) Tạo các
thân nấm xung
quanh gốc
cây mẹ

(11) Chia mői
cây thành cây
riêng biệt sao
cho mỗi cây
đều mang rễ

(12) Trồng ngay
ở ngoài trời,
đánh dấu
và tưới

Các cây dùng phương pháp chiết này gồm:
cây muối (*Rhus cotinus*), cây thù du (*Cornus*), cây
thích (*Acer*).

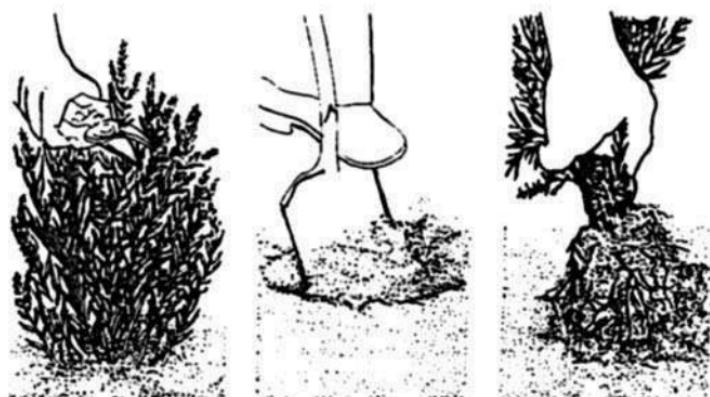
6. Chiết cụm chồi

Thường dùng cho các cây đỗ quyên (*Rhododendron*), thạch thảo (*Erica*), cây ỏng ảnh (*Vaccinium*).

Phương pháp này còn có thể dùng cho hầu hết cây bụi khác mà không dùng các phương pháp ghép khác. Trong phương pháp này, đầu tiên ta khơi đất cây đã trưởng thành và bụi ít rậm, hay một bụi có nhiều rễ sau đó lấp đất để chừa phần chồi đỉnh. Khi các chồi này mọc rễ, ta lại khơi đất, phân cây mẹ và lại đặt xuống đất để tạo cây mới.

Phương pháp chiết cụm cây không thật thích hợp cho việc nhân giống vì các cành chiết thu được từ phương pháp này thường không đạt so với yêu cầu, nhưng là một phương pháp có ý nghĩa thực dụng.

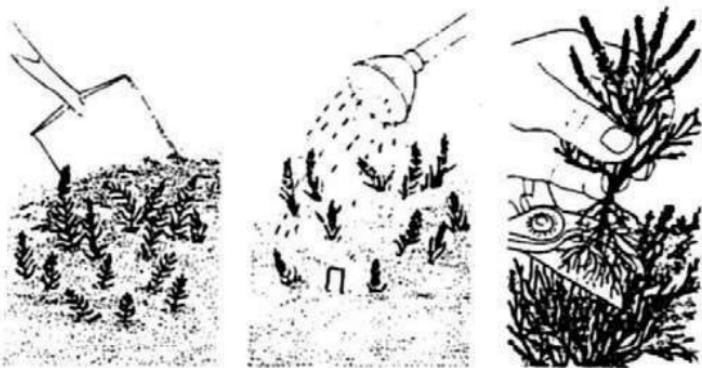
Bắt đầu chuẩn bị cây vào thời kỳ ngủ bằng cách cắt các cành mọc khoẻ; các thân cũ và thân không cắt có tác dụng kém hơn. Chuẩn bị tốt đất trồng, nếu đất nặng cho thêm đất than bùn và cát tạo điều kiện thoáng khí cho đất trồng.

(1) Cắt tỉa cây ở
giai đoạn ngủ
để cây có khả
năng sinh rẽ
mạnh mẽ

(2) Chuẩn bị một
góc đất trồng ở
mùa xuân năm
sau, thêm đất
than bùn và
cát. Đào lỗ lớn

(3) Vùi vào đất
cây có khối rễ
hoàn chỉnh

(4) Không để
ngọn dài quá
2,5 cm trên mặt
đất, sau khi lấp
nén đất và
đánh dấu

(5) Tưới trong
suốt thời
kỳ sinh
trưởng (nếu
đất khô)

(6) Đào cây vào
mùa thu, phân
tùng phần, mỗi
phần đều có rễ
tốt và trồng
trong chậu

Đào một lỗ rộng để có thể lấp một cây chỉ để
lại các đỉnh chồi. Đất phải thoáng nếu không rễ
đẽ bị chết và thân sinh trưởng chậm. Bộ rễ để
lại tối đa có thể. Đặt cây vào lỗ và đặt cành theo
các kiểu sau đây:

Đặt cây sao cho tiện việc diệt cỏ dại và không
để thân quá dày làm cho hệ rễ phát triển không

tương xứng. Để làm cho cành không bị gãy, nên dùng đấttoi, mỗi cành ở vị trí thích hợp trong đất. Đào lỗ hình bát, đặt cây vào đó và đặt cành ở xung quanh, hay phân bối đều trên mặt đất, tiện cho diệt cỏ dại lại không lãng phí đất.

Đến mùa thu đào tất cả thân lên. Rẽ cây mọc trên các cành cây, gần với mặt đất. Phân tách từng phần cây mẹ và đem trồng hay đặt vào chậu. Đánh dấu từng cây.

IV. GIÂM CÂY (CÀNH)

Giâm cây (cành) là phương pháp nhân giống phổ biến đã được sử dụng từ trên một thế kỷ đến nay và là một kỹ thuật quan trọng.

Giâm cây có một số khó khăn: đoạn thân khi tách rời cơ thể mẹ phải tiếp tục sống cho tới khi chúng bắt đầu ra rễ.

Giâm cây khác với chiết cành là thân không tách khỏi cây mẹ trước khi hình thành rễ.

1. Chọn thân thích hợp

Sự hình thành rễ ở thân (cành) phụ thuộc vào 3 yếu tố: tuổi của cây mẹ, đặc điểm giống và bản chất của thân. Nhà làm vườn khi thực hiện việc giâm cành phải chọn khi nhân giống một cây vừa mới đạt độ thành thục, cây phải thuộc giống tương đối mới.

Phải cắt tỉa cành cây mẹ để thúc đẩy sự sinh trưởng dinh dưỡng, đó là sự tạo nên các chồi khoẻ

tạo cành giâm tốt để tạo rễ nhanh chóng. Khi cắt tỉa cành thì các chồi mới có điều kiện và sức sống tốt để tạo chồi mới.

Kết quả của nhân giống phụ thuộc vào khả năng ra rễ của cành giâm, vào sự biến động theo mùa, vào bản chất của cành (cứng, mềm). Thường thì chuẩn bị cành giâm là cành gỗ mềm vào mùa xuân, ngay sau khi chồi bắt đầu mọc, các cành như vậy dễ thích hợp cho sự tạo rễ hơn là cây có thân cành gỗ cứng (các cành chiết thu vào cuối thời kỳ sinh trưởng). Ngược lại, các cây thân gỗ mềm khi chưa thành thực dễ mất nước, chết hay dễ bị thương tổn. Do đó, phải bảo đảm môi trường cẩn thận hơn.

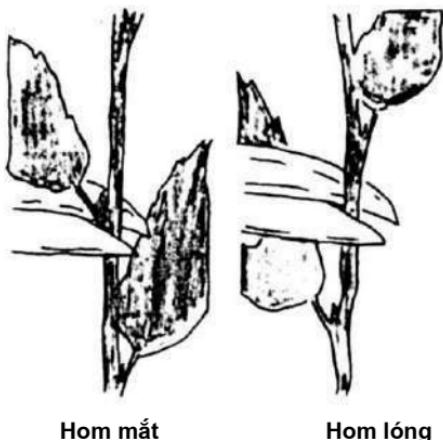
Dinh dưỡng dự trữ trong thân không chỉ góp phần vào sự tạo rễ, mà còn tiếp tục sử dụng cho việc tạo thành cây mới. Số lượng chất dinh dưỡng phụ thuộc vào trạng thái của cây: một cành giống trên thân ở giai đoạn thành thực (cây gỗ cứng) sẽ được lưu giữ và tồn tại lâu hơn so với một cây gỗ mềm.

Phải làm cho việc tạo rễ nhanh trong điều kiện khí hậu thay đổi, tránh sự khô úa và sao cho cành ít mất nước. Cắt cành giâm (hom) có thể thực hiện theo hai cách:

- *Cành giâm mắt*: cắt cách mắt 3 mm sát dưới mắt chồi. Đối với thân gỗ mềm, phần trên mắt gỗ thường rắn và chịu được sự hư thối. Do đó, không nên cắt xa mắt.

- *Cành giâm lóng*: dùng ở cây đã hoá gỗ và nhiều gỗ.

Ngoài ra, còn có nhiều cách giâm khác như: hom chồi lá, hom có gót, hom chân gỗ, hom mắt...

2. Điều chỉnh môi trường

Quá trình phát triển của giâm cành tạo rễ phụ thuộc vào nhiệt độ môi trường. Quá trình tạo rễ là một quá trình hoá học đặc biệt: nhiệt độ càng cao, phản ứng hoá học càng nhanh, sản sinh rễ càng nhiều. Nếu môi trường giảm có nhiệt độ quá cao, cực ngọn sẽ phát triển nhanh và tiêu thụ một phần chất dinh dưỡng dự trữ sẽ làm chuyển hướng chức năng chính, ảnh hưởng tới việc tạo rễ, chất dự trữ của hom dễ cạn kiệt trước khi nó trở thành cây độc lập.

Vì vậy, cần phải bảo đảm cho cành giâm ở hai loại nhiệt độ khác nhau: một môi trường không khí mát dịu để bảo đảm sự sinh trưởng tối thiểu của cực ngọn và một môi trường đất ấm để kích thích sự ra rễ.

Nhiệt độ thay đổi cần thiết tuỳ theo bản chất và trạng thái của thân, tuỳ theo nó chịu hay kém chịu đựng với sự mất nước.

Đối với các hom loại thân gỗ mềm, nhiệt độ đất phải đạt khoảng 21°C và một nhiệt độ không khí mát (một môi trường có một máy phun sương là lý tưởng). Ở thân cây gỗ cứng, môi trường nhân giống là nơi đất tương đối ẩm và thoáng khí, không quá lạnh ngay cả khi thời tiết giá rét.

Đối với các hom có gỗ xanh - loại hoá gỗ 1/2, loại cây có lá thường xanh, phải có một môi trường ẩm và ướt. Từ đó, ta có thể hình dung hai hình thức: nếu ta giâm hom trong một chậu đầy đất và một chậu bé hơn đầy nước hay ngược lại, ta đặt chậu có hom trong một chậu lớn hơn chứa đầy đất than bùn ẩm. Cả hai chậu đặt dưới mái lợp polyetylen. Ta thấy cả hai hình thức đều có những bất tiện: người trồng vườn có thể dễ dàng tưới nhiều nước làm cành giâm bị chết do ẩm và nấm bệnh. Tốt hơn cả là che bằng mái kín của nhà lạnh hay trong các lều polyetylen.

3. Bản chất khác nhau của thân

Tuỳ theo bản chất gỗ, ta phân chia thành 5 loại thân:

(1) Hom có gỗ mềm: có lá và các chồi đầu tiên sinh trưởng vào mùa xuân. Thân của chúng thường rất mềm bởi chúng sinh trưởng rất nhanh. Nó yêu cầu một môi trường đất được chuẩn bị cẩn thận để hạn chế tối đa sự mất nước và bảo đảm sự sống cho đến khi cây mới được tạo thành và đem trồng.

(2) Hom có gỗ xanh: là các phần chót của thân cành mang lá (vào đầu mùa hè). Các thân mềm nhưng hơi cứng hơn hom có gỗ mềm và sự nhân giống phải thực hiện trong môi trường tốt (như trong một vòm kín).

(3) Hom hoá gỗ 1/2: được thu lượm vào cuối mùa hè trên các cây đã cứng rắn nhưng sinh trưởng chậm, mầm chồi phát triển vẫn mạnh. Thân cây mang lá mặc dù chịu sự mất nước, nó vẫn còn tiếp tục sống mạnh trong môi trường kém điều chỉnh.

(4) Hom dạng hoá gỗ: thuộc các loại thân cây có lá thường xanh và được dùng vào mùa đông. Thân cây cứng, nhưng do sự hiện diện của bộ lá, nó không còn ở trạng thái ngủ nữa. Vì vậy, phải chăm sóc môi trường chu đáo.

(5) Hom đã hoá gỗ: được sử dụng trên thân cây không còn lá, đang ở trạng thái ngủ. Hom đã hóa gỗ thường thấy ở các loại cây lá rụng. Các hom chiết này không phải quá lo chăm sóc điều kiện môi trường.

4. Sự tách cắt cành giâm (hom giâm, hom)

4.1. Các cành giâm có chồi lá

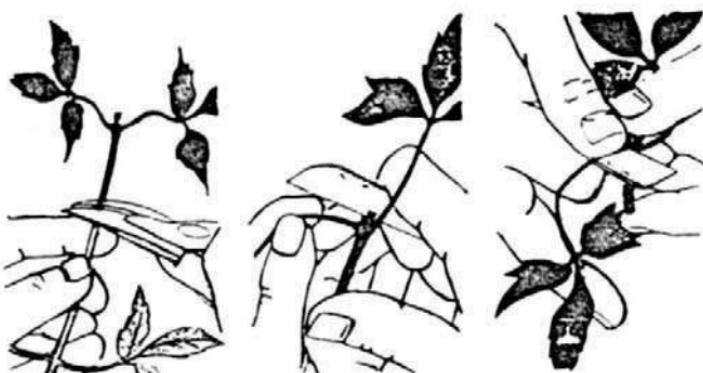
Áp dụng cho các cây cao su (*Ficus elastica*), cây bần (*Hedra helix*), nho (*Vitis*), cây trà (*Camelia*), cây dây ôn lão (*Clematis*)...

Tách cắt cành giâm có chồi lá thực hiện ở bất kỳ nhiều cây khác: có gỗ mềm, gỗ xanh, cây hoá gỗ 1/2, cây gỗ cứng, cây có lá thường xanh. Mỗi cành

giâm có một lá, một chồi nách và một đoạn thân nhỏ. Lá là nơi dự trữ chất dinh dưỡng cung cấp cho hom, chồi là cơ sở cho việc tạo nên thân mới và đoạn thân sẽ mọc ra các rễ ban đầu.

Muốn đạt được kết quả cho cành giâm, người trồng rừng và trồng vườn phải chọn các thân có khả năng sinh rễ mạnh mẽ. Phải cắt từ cây mẹ có thân gỗ để từ phần cắt đó kích thích sự tạo rễ và tạo thân mới. Chọn một trong các thân mới, có lá phát triển đầy đủ, trạng thái tốt và gần thành thục. Nếu lá chưa thành thục, sự sinh trưởng của nó sẽ tiếp tục trên hom trước khi tạo rễ và tăng khả năng gây chết cho cành. Mặt khác, phải bảo đảm cho chồi ở nách lá có khả năng sống.

* Một chồi có lá kép, cần được cắt tỉa như sau:

(1) Cắt ngay trên
một mầm và
3-4 cm ở phía
dưới, một cành
có lá mọc đối

(2) Xẻ ở giữa
thân cành
bằng một con
dao sắc để
tạo nên 2 hom

(3) Cắt rời lá.
Nhúng đầu của
cành vào bột chất
kích thích rồi đem
trồng và đánh dấu

Quá trình tách cắt một hom bao giờ cũng dùng lưỡi dao cạo, một con dao sắc hay một kéo cắt cành tùy theo độ rắn của cành. Cắt cành giâm ngay phía trên chồi sao cho có phần gỗ rất bé để hạn chế hư thối và rụng lá.

Về lần cắt thứ hai, cắt ở 1,5 cm thấp hơn lần thứ nhất, như vậy sẽ hình thành một đoạn thân đầy đủ để cố định hom vào đất, nó quan trọng cho cây có lá lớn không sợ bị thối. Ở cây có lá lớn đặt ra một vấn đề là khoảng cách và thời điểm đặt hom vào đất: phải cắt bớt bề mặt lá hoặc chỉ cắt một phần. Trước khi trồng, nhúng các hom vào các sản phẩm kích thích sự ra rễ.

(1) Tỉa cây mẹ
để kích thích
sinh mầm
mới và có khả
năng tạo rễ

(2) Chọn trong mùa
sau một thân mới
có lá tương đối phát
 triển và một chồi
 nách sống khoẻ

(3) Cắt
nghiêng ở
phía dưới
chồi

(4) Cắt một
lát thẳng
góc 3-4 cm
dưới lần cắt
đầu tiên

(5) Cắt tỉa các lá
lớn và đem
nhúng đầu hom
trong bột chất
kích thích

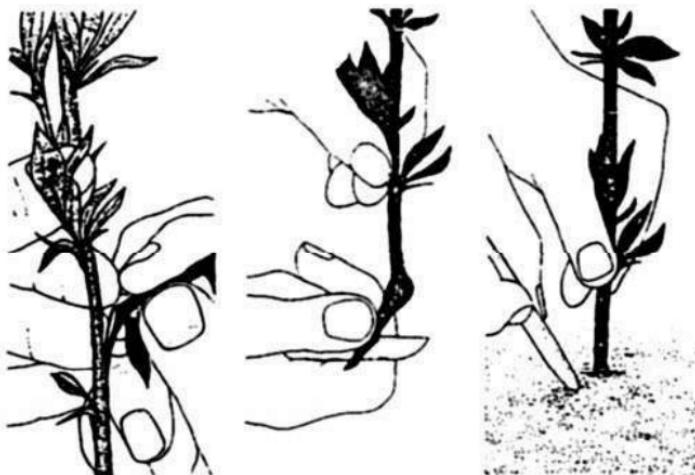
(6) Trồng trong
chậu hom có
chồi ở gần sát
mặt đất. Nén
chặt và tưới
chất diệt nấm

Dùng chiếc bay khoét một lỗ trong đất trồng ở chậu, đặt cây và lấp đất lại. Đặt hom có chồi sát mặt đất, lấp đất chặt. Dánh dấu chậu cây trồng, tưới nước có pha chất diệt nấm. Đặt chậu vào nơi kín lạnh, nơi có ánh sáng đầy đủ và được che chắn bảo vệ. Có thể phun nước bằng bình phun sương.

4.2. Hom có gót

Kỹ thuật này thuộc loại cổ điển dùng cho cây có gỗ cứng, gỗ xanh hay hoá gỗ 1/2, hay thân gỗ cứng và cây có lá thường xanh. Cắt ở cây mẹ một cành bên còn non để chuẩn bị một hom gót, có nghĩa là có vỏ mỏng và gỗ đã già.

Gót của hom có một phần cuối kín để tránh sự thối rữa. Từ phần này sau một thời gian sẽ phồng lên và phát triển rễ vào mùa năm sau. Hom có gót để ở một thời gian dài có thể phát sinh nhiều rễ, ví dụ ta trồng vào mùa thu, cây sống suốt mùa đông. Đối với cây gỗ cứng ta trồng dưới các nhà lạnh. Tuy nhiên, có thể dùng cho các hom có gót cây gỗ cứng hay xanh phát triển trong một môi trường điều chỉnh từng phần, như trong một nhà kính loại bé.

(1) Cầm ở phần
cuối của chồi bên
bằng ngón cái và
ngón trỏ, tách
bằng cách kéo
xuống phía dưới
của cành

(2) Xén bớt phần
đuôi của gót và
các lá bên
cạnh, nhúng
vào bột chất
kích thích

(3) Khoét lõ
trong đất và
trồng cành
giâm. Tưới
dung dịch chất
diệt nấm và
đánh dấu

Có thể áp dụng kỹ thuật này cho mọi thời điểm trong năm. Dùng ngón cái và ngón trỏ kéo mạnh một cành sao cho cành tách thân với một đuôi dài. Muốn vậy, đặt dao cắt vào phần định tách ở cơ thể mẹ làm chỗ nứt ban đầu như vậy để tạo nên gót.

Cắt phần đuôi và tất cả lá ở gần gót. Đối với cành giâm gỗ cứng hay hoá gỗ 1/2 chỉ tách ở một điểm nào đó của cành. Sau đó nhúng mặt cắt vào dung dịch chất kích thích.

Trồng các hom thân gỗ trực tiếp vào đất - đối với cây hoá gỗ 1/2 hay cây bụi ở nơi lạnh. Còn cây bụi loại trung đặt cành giâm vào các nhà kính nhỏ. Đánh dấu và tưới nước có chất diệt nấm.

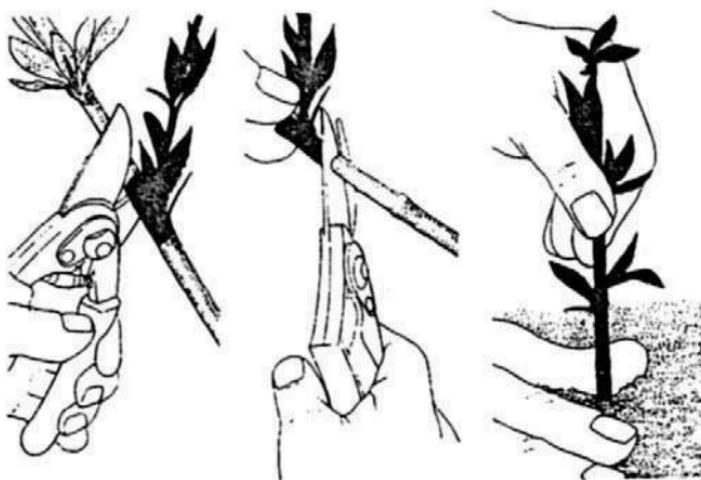
4.3. Hom chân gỗ

Hom này ở phần gốc có phần gỗ cứng chống được các nấm bệnh. Người ta chỉ tách cắt các hom chân gỗ trên cây gỗ và hoá gỗ 1/2. Nó đặc biệt có kết quả ở cây thuộc họ Brerberis (hoàng liên gai), loại cây thường chiết vào mùa thu và đặt trong nhà kính lạnh.

Hom chân gỗ đạt kết quả tốt khi trên nó có một chồi nhỏ. Phải tủa thân cây mẹ vào mùa đông để kích thích sự sinh trưởng mạnh của thân, ra rễ nhanh chóng và khoẻ.

Lấy hom chân gỗ trên cây non vào cuối thời kỳ sinh trưởng mạnh. Cắt ngang thân mẹ bằng một kéo cắt cây ngay ở phần trên của cành chọn

hom, vì để phần trên đó càng dài càng dễ bị thối hỏng. Lát cắt thứ hai khoảng 2 cm dưới lát cắt thứ nhất, tách khỏi cơ thể mẹ, hom có một chân gỗ nhỏ. Nếu chân gốc quá dày phải dùng dao. Tỉa bớt lá ở phía trên. Nhúng phần gốc của chân gỗ vào một dung dịch chất kích thích. Chuẩn bị đất và dùng một cái bay nhỏ, đào một lỗ tương đối lớn để trồng và lấp đất lên một phần của cành. Nếu là loại thân hoá gỗ 1/2 đặt nơi lạnh, nếu thân gỗ cứng đặt ở ngoài trời. Đánh dấu và phun thuốc trừ nấm.

(1) Cắt ngang
một cành mẹ
ngay ở phía
trên của một
chồi bên

(2) Cắt phần gốc
phía dưới cách
2 cm so với lát
cắt đầu tiên.
Cắt các lá
ở dưới

(3) Nhúng phần
gốc vào bột kích
thích. Đem cành
chiết đó trồng.
Đánh dấu
và tưới dung dịch
diệt nấm

4.4. Hom gỗ mềm

Đó là phần còn non của thân gỗ mềm nên khi nhân giống, việc duy trì sự sống khá khó khăn. Nhưng, đây là một biện pháp cung cấp các hom có nhiều rễ: các hom càng non, càng nhiều kết quả.

Tất cả các cây gỗ cho liên tục các chồi có gỗ mềm ở mỗi đầu mút của cành trong suốt thời kỳ sinh trưởng. Sau đó, gần giai đoạn thành thực thân rắn chắc hơn. Sự sinh trưởng càng nhanh, phần thân chưa hoá gỗ càng dài về phía đỉnh.

Người ta tách các hom có gỗ mềm vào mùa xuân ở đỉnh của các cây có sự sinh trưởng nhanh. Khi các chồi đầu tiên hé nở, sự sinh trưởng của cây diễn ra nhanh chóng, nếu ta thu nhận các hom ngay từ khi các chồi đầy đủ, hiệu quả ra rễ sẽ rất cao. Nếu ta thu các cành muộn hơn, thì các mầm sinh trưởng khá nhanh, nhanh thành thực và sẽ cho khả năng mọc rễ kém đi nhiều.

Người ta có thể giâm các hom gỗ mềm muộn trong mùa có nhiệt độ cao trên nhiệt độ thường, để thúc đẩy sự sinh trưởng. Ta có thể đặt ra ngoài trời, trong nhà kính hay các nhà có nhiệt độ 29°C. Nhưng ta thu nhận được sự mọc rễ mạnh mẽ nếu ta tiến hành giâm vào mùa đông.

Người ta nhận thấy sự tăng trưởng của cây vào mùa xuân, các mầm có chiều dài thích hợp ở đỉnh thân.

Các hom gỗ mềm nhiều có hạn chế là dễ bị mất nước do các lá chưa thành thực.

(1) Cắt các thân
gỗ vào giữa
mùa đông để
kích thích chồi
thân tạo rễ

(2) Đổ đầy đất
vào chậu để
lấp chặt hom
cách thành
chậu 1 cm

(3) Cắt chóp
cành vào
mùa xuân,
vào buổi sáng

Sự mất nước có liên quan với sự hình thành rễ, nếu ta thấy hom bị hư hại có nghĩa là sự phát triển rễ bị ngưng trệ.

(4) Để hom vào nơi bóng mát, trong 1 túi polyetylen hay một xô nước

(5) Cắt gốc thân ở 3 cm dưới ngay chồi nách nếu hom quá dài

(6) Hay cắt đuôi của gót hom

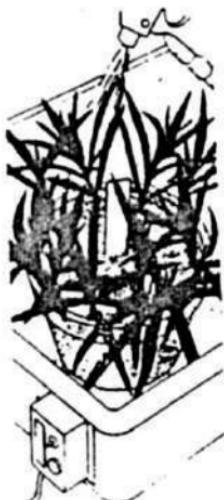
(7) Cắt các lá ở 1/3 phía dưới của hom và nhúng phần cắt vào bột chất diệt nấm

(8) Khoét các lỗ trong đất ở chậu bằng một chiếc bay nhỏ, cắm các hom tới tận phần lá

(9) Đánh dấu các hom, tưới từ trên cao và đặt chậu vào nơi có ánh sáng

(10) Phun ít nhất
1 lần trong 1
tuần dung dịch
diệt nấm trên
các hom

(11) Tách riêng
dần dần hệ rễ
của các hom

(12) Đặt vào
chậu từng cây
non, lấp đất và
đánh dấu

Bí quyết của sự thành công đó là sự thu nhận các hom có một khối lượng bé và duy trì sức trưởng trước khi trồng.

Nếu cây mọc thấp dưới 10 cm khi nứt mầm, lấy một hom có gót (nghĩa là phần phồng lên ở phần gốc thân), sự sinh trưởng sẽ nhanh hơn, khi cây mới bắt đầu phát triển.

Cắt các hom trong túi polyetylen hay trong một xô nước. Để túi trong tối để tránh mất nước.

Đem trồng càng nhanh càng tốt. Nếu một lý do nào đó chưa trồng được cần bảo quản các hom nơi mát, trong chỗ để rau của tủ lạnh.

Nếu cành dài khoảng 10 cm, đặt trên tám kính và cắt mắt, có nghĩa là cắt phần gốc của thân ngay dưới chồi.

Bảo quản bê mặt cắt để tránh sự thối rữa.

Nếu hom có gót, phải cắt phần đuôi. Tỉa tất cả lá ở 1/3 phía dưới, 2/3 còn lại ở phía trên được nuôi dưỡng và giữ cho đến lúc rễ được hình thành.

Nhúng gốc hom vào bột diệt nấm (ví dụ dùng captan) để chống thối rữa.

Các hom gỗ mềm không cần xử lý chất kích thích sinh trưởng, nhưng người ta khuyên nên trộn lẫn axit indolyl butyric tỷ lệ thấp (0,2%) với chất diệt nấm.

Trồng các hom: khoét một lỗ trong đất bằng một chiếc bay nhỏ, giữ cho phần gốc không bị tổn hại, giữ không cắt bỏ hết lá.

Đặt nhanh các chậu trồng vào nơi có ánh sáng, với độ ẩm ổn định (phòng phun sương, các lán kín, hay các nhà che polyetylen). Bố trí máy phun sương ở trên đỉnh cao sao cho các hom luôn được tươi mát, có nhiệt độ cao để kích thích sự sinh trưởng chiều cao của hom, cây sẽ sử dụng một phần chất dự trữ để tác động sản sinh hệ rễ. Nên che bóng để giảm bớt nhiệt độ môi trường và một cường độ ánh sáng thích hợp để sản sinh chất dự trữ mới: nếu sản sinh kém, nhịp điệu tái sinh sẽ chậm đi nhiều.

Vai trò của máy phun sương là để duy trì một môi trường mát và duy trì sự cân bằng về độ ẩm cho hom.

Ở các hom chưa thuần thực rất nhạy cảm với sự thay đổi môi trường. Nếu thời gian hình thành rễ kéo dài, càng nhiều khả năng bị hại. Tốc độ sinh trưởng rễ phụ thuộc vào nhiệt độ môi trường bao quanh hom: nhiệt độ càng tăng cao, sự tạo rễ càng nhanh.

Sự tạo rễ được thoả mãn khi nhiệt độ ở phần gốc của hom, thay đổi từ 21-24°C.

Phun dung dịch chất diệt nấm 1 lần/tuần. Khi hom mọc rễ, tưới đi để giảm bớt chõ trong môi trường đất; lấp đầy chậu cho cây non.

4.5. Hom gỗ xanh

Giữa các hom gỗ mềm và hom gỗ xanh được xem là chỉ số sinh trưởng. Nhìn bề ngoài, giữa hai loại này không khác nhau. Các hom gỗ xanh thu được ở đỉnh thân sau một chồi lớn sinh trưởng vào mùa xuân.

Hom gỗ xanh cứng hơn và nhiều gỗ hơn loại hom gỗ mềm, bởi vì đỉnh của loại hom này đầu mùa xuân hoá gỗ. Ở đâu mùa, hom gỗ xanh trở nên cứng hơn. Tuy vậy, loại hom gỗ xanh cần chăm sóc và điều chỉnh môi trường một cách nghiêm ngặt như loại hom gỗ mềm.

Có thể dùng loại hom gỗ xanh ở cây lý chua (*Ribes*), ra rễ rất dễ dàng cũng như ở các cây thân

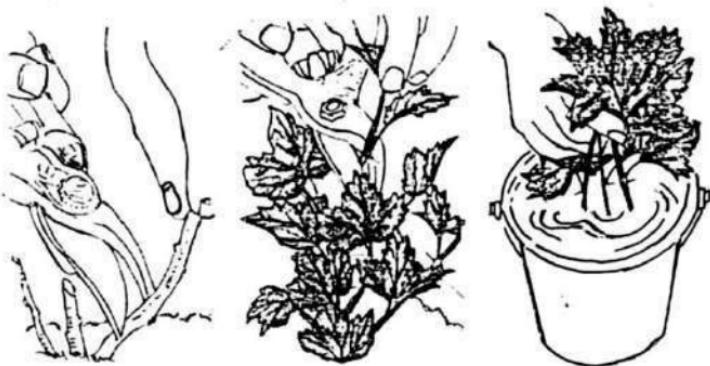
thảo như cây cúc (*Chrysanthemum*). Các cây ra rẽ khó phai nhân giống từ hom gỗ mềm, không dùng hom gỗ xanh, bởi vì ở giai đoạn gỗ xanh sự tạo rẽ có giảm sút đi nhiều.

Cắt tỉa các cây thân gỗ vào mùa đông để thúc đẩy sinh trưởng của cây cũng như sự sinh rẽ. Không lấy hom trên cây này khi mà sự sinh trưởng mới bắt đầu, nghĩa là đối với đa số cây nảy chồi vào mùa xuân hè.

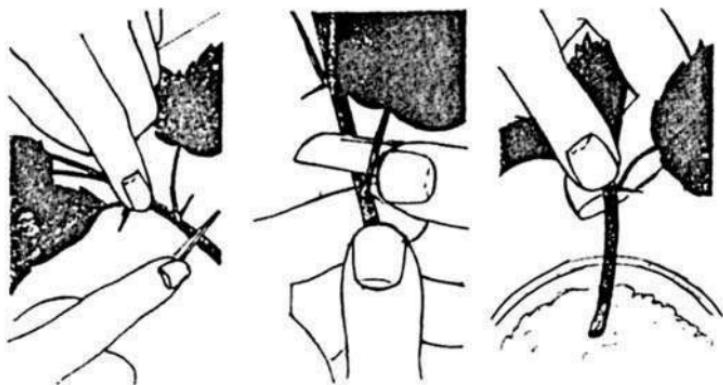
Thêm đất vào chậu cho cành giâm, nép chặt đất để mặt đất cách thành chậu 1 cm. Lấy cành giâm ở cây mập khoẻ thường là buổi sáng. Đặt các hom đó vào xô nước hay trong các túi polyetylen, trong tối.

Tiếp theo đó, để các hom trên tám kính, dùng dao sắc cắt hom chỉ còn 7-10 cm. Tỉa các lá ở 1/2 dưới của hom, sau đó nhúng vào bột chất kích thích (ở nồng độ 0,2%) để hom gỗ xanh tiếp nhận được.

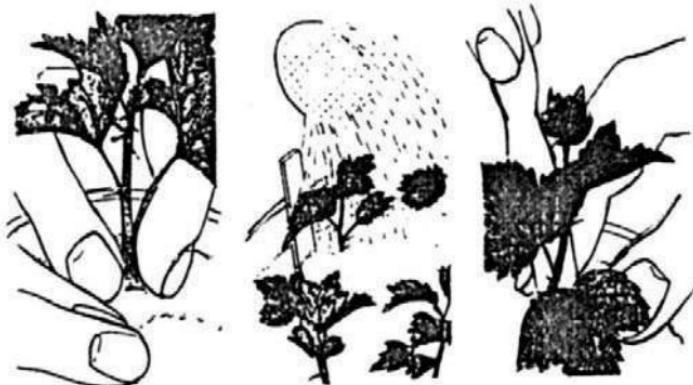
Khoét lỗ ở chậu và đặt hom cho đến chiều cao của lá, đánh dấu và tưới dung dịch chất diệt nấm. Sau đó, đặt chậu vào nơi có bình phun sương hay trong lán che polyetylen để tránh mất nước và khô héo đột ngột. Bảo đảm chiếu sáng để lá cây sản sinh đủ chất dinh dưỡng, kích thích sự ra rẽ. Sau 3-8 tuần cây sẽ sinh rẽ. Sau đó chuyển hom đến vườn ươm, vì cây ngày một khoẻ dần. Cuối cùng, trồng các cây non ra vườn sản xuất và ghi chép cẩn thận:

- (1) Cắt thân gỗ vào mùa đông để kích thích sự sinh trưởng của thân và rễ
- (2) Lấp đầy đất trong chậu cho hom. Lấy một thân khoẻ vào buổi sáng
- (3) Đặt các hom trong xô nước, đặt trong tối

- (4) Đặt hom trên một tấm kính và lấy một chiều dài 7-10 cm (dùng con dao sắc)
- (5) Cắt bớt các lá ở 1/2 dưới hom (về phía rễ) bằng dao sắc
- (6) Nhúng phần gốc của cành trong bột chất kích thích

(7) Khoét lỗ trong
chậu chứa đất
và đặt hom vào
lỗ tách sát các lá.
Đánh dấu

(8) Tưới dung
dịch chất diệt
nấm. Để ở chỗ
mát và ẩm, có
ánh sáng
đầy đủ

(9) Khi cây ra rễ
và cứng cáp
đem trồng và
lại ghi dấu hiệu
đặc điểm
cành giâm

4.6. Hom hoá gỗ 1/2

Khi các chồi hằng năm sinh trưởng chậm lại, thân trở nên rắn hơn. Ta gọi là "hom hoá gỗ 1/2". Các hom loại này rắn hơn, dày hơn các hom gỗ mềm nên khả năng sống mạnh hơn, nhưng lưu ý sự mất nước khi chúng còn mang lá. Các hom này chứa ít chất dinh dưỡng hơn, nó chỉ có thể sống trong một thời gian nhất định, nhưng có thể sản sinh rễ ngay cả dưới ánh sáng yếu.

Nhiều cây có lá rụng mọc rễ khó khăn có thể nhân giống từ các hom chưa trưởng thành. Phương pháp này cũng thích hợp với một vài cây có lá thường xanh.

Phải cắt cành cây mè từ bắc đầu thời kỳ ngủ để cho cây khoẻ và sinh trưởng nhanh vào đầu mùa sau: người ta hiểu những cây này có thể mọc rẽ ngay khi cây không bị cắt tỉa.

Lấy các hom hoá gỗ 1/2 trên thân cây chính thực hiện suốt thời kỳ sinh trưởng, hay trên cành phụ nếu như thân cây chính mang một số chồi bên.

Cắt các đinh thân nếu nó mềm, cũng có thể để các chồi ngọn nếu cây sinh trưởng chậm. Dùng kéo cắt cây cắt các hom dài từ 10-15 cm tuỳ theo sức sống của cây.

Tỉa các lá ở phần cuối hom 5 cm. Để tưới các hom, dùng nước hoà chất diệt nấm. Bằng cách tưới này lớp cát xung quanh hom được sít lại. Che các lán trồng cây này bằng giấy để giảm bớt ánh sáng và chống bị khô héo. Nếu nhiệt độ cao trên 27°C, thì thông khí lán trồng cây ở phần dưới từ phía bên. Tưới cây, nếu khí hậu khô phải làm tăng độ ẩm của lán cây.

Các hom hoá gỗ 1/2 thường hay rụng bớt lá vào mùa thu, lượm hết các lá rụng trong lán cây để tránh lá bị thối và nhiễm bệnh vào cây sống.

Sau khi lá rụng, phủ lên lán cây các lớp rơm rạ để bảo vệ hom trước giá lạnh mùa đông. Nó không cần nhiều ánh sáng để tạo chất dinh dưỡng. Thỉnh thoảng bỏ lớp rơm rạ che bóng đi. Khi rẽ đã nhiều, lấy các hom đem trồng trong suốt năm. Bổ sung thêm phân bón dạng dung dịch, tưới nước khi trời khô. Khi hết giá rét, bỏ lớp rơm rạ che phủ

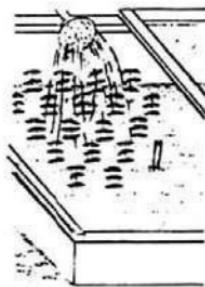
và làm thoáng khí lán trồng. Mùa thu sau, sau khi lá rụng đem trồng các hom có mang rễ.

(1) Cắt cành
cây mẹ đầu
thời kỳ ngủ
của cây để
kích thích sự
mọc mầm

(2) Chuẩn bị đất ở
nhà che lạnh, xới
sâu và thêm đất
than bùn, cát to và
phủ 2,5 cm
cát mịn

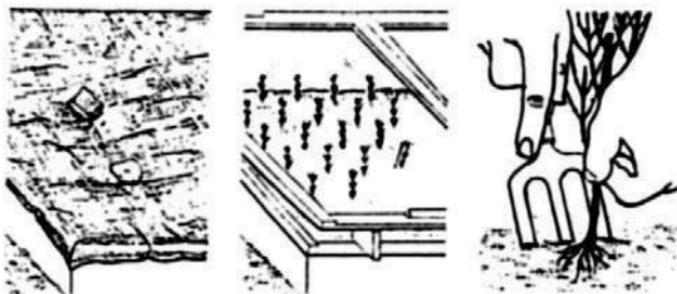
(3) Vào mùa hè
cắt chồi, chỉ
để chồi thuộc
loại hom gỗ
mềm

(4) Để chồi
dài 10-15
cm và tỉa lá
ở phía dưới
cách 5 cm

(5) Nhúng gốc
cắt vào bột
chất kích thích,
trồng hom ở độ
sâu 4 cm

(6) Trồng cách
quãng các hom
7-10 cm và đánh
dấu. Tưới dung
dịch diệt nấm để
nơi lạnh và tối

(7) Tạo ẩm cho đất (nếu đất khô). Dọn các lá rụng và che phủ bằng lớp rơm rạ.

(8) Lấy lớp phủ và thông gió khi giá lạnh. Thêm dung dịch phân bón

(9) Đào cây mới đem trồng khi lá của chúng rụng vào mùa thu. Đánh dấu

Đánh dấu các công thức trồng khác nhau.

4.7. Hom của cây có là thường xanh

Nhân giống cây bằng hom cây gỗ và cây bụi có lá thường xanh là phương pháp truyền thống có hiệu quả cao. Ở loại cây này ta lấy hom ở thân cây hoá gỗ cứng, có thể xem như các hom gỗ cứng mang các lá còn ở trạng thái xanh.

Vào mùa đông, cắt cành cây mẹ để thúc đẩy sự phát triển chồi và các chồi khoẻ sinh trưởng mạnh, có khả năng tạo nhiều rễ. Do đó, thường chuẩn bị các hom vào cuối mùa hè và đầu mùa thu để chúng ra rễ vào mùa đông. Ngoài ra cũng có các cây có lá thường xanh mà thân gỗ mềm, ta có thể sử dụng hom vào thời gian sớm hơn, đó là các dạng hom có bản chất gỗ khác nhau: mềm, xanh, hoá gỗ.

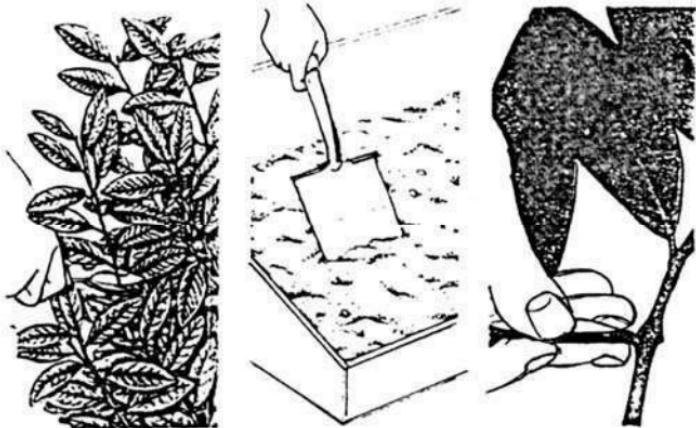
Chuẩn bị đất trong một lán lạnh, xới đất sâu, thêm đất than bùn, cát to và cát mịn.

Cắt hom vào cuối mùa hè với chiều dài 10-15 cm, kích thước này có thể thay đổi tỷ lệ với dạng cây và số lượng cành sản sinh hằng năm.

Các loại cây có lá thường xanh như cây thăng anh đào (*Prunus laurocerasus*), dây kim ngân (*Lonicera*), cây thăng (*Laurus*), cây mộc lan (*Magnolia*).

Đối với cây lùn, chiều dài hom có thể ngắn đi 4 cm. Nếu nhân giống trong môi trường đất chưa tiệt trùng, dưới lán lạnh, hay nhả lợp polyetylen nên dùng loại hom có gót (cắt bớt đuôi của hom). Ở các chồi đỉnh phát triển mạnh và liên tục, tỉa bớt lá đỉnh. Mỗi hom khi đặt vào đất, thường tỉa các lá ở phần dưới (1/3-1/2). Có thể tách vỏ dài 2,5 cm ở phần gốc của hom để kích thích sự ra rễ như cây mộc lan (*Magnolia*), cây nhót (*Elaeapnus*), cây thùy hương (*Daphne*). Nhúng phần gốc của hom trong bột chất kích thích với nồng độ thích hợp 0,8% (chất kích thích gỗ cứng). Nếu cắt vỏ nên để cho bột chất kích thích phủ lên bề mặt cắt này.

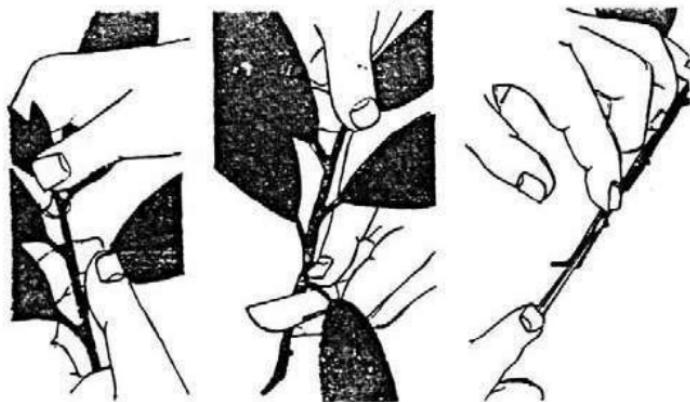
Tỉa bớt lá to ở phần trên của cành để cành gọn. Trong các lán che hom, nên chú ý dọn hết lá rụng. Khi trời quá lạnh, nên che các tấm lợp bằng rơm rạ lên mái. Bảo vệ và chăm sóc hom trong suốt thời kỳ sinh trưởng và đem trồng vào mùa sau, chú ý ở các cây có lá thường xanh có bộ rễ tương đối dày, mọng nước và dễ gãy.

(1) Cắt các cành
cây làm hom
vào mùa đông
để kích thích
các mầm
mọc khoẻ

(2) Chuẩn bị
đất dưới lán
lạnh, thêm
đất than
bùn, cát to
và cát mịn

(3) Lấy các hom
dạng có góp vào
cuối mùa hè trên
cành phát triển
đúng mùa vụ
tốt nhất

(4) Tỉa góp và
cắt ngọn có
gỗ mềm

(5) Lấy bớt lá ở
1/3 hay 1/2
phía dưới
của hom

(6) Tách vỏ không quá
sâu ở 2,5 cm của phần
cuối nếu sợ sự ra rễ
khó khăn

(7) Nhúng bể mặt
cắt phía gốc vào
bột chất kích
thích sinh trưởng,
phủ kín phần
cành bị tách vỏ

(8) Cắt bớt các
lá lớn trên hom
để hạn chế sự
mất nước

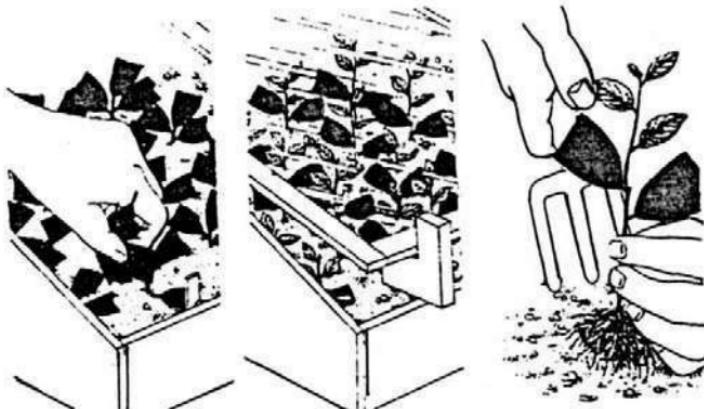
(9) Trồng hom
sâu cho tới
phần lá trên
đất đã được
chuẩn bị
chu đáo

(10) Trồng dưới
lán che. Tưới
dung dịch chất
diệt nấm

(11) Che phủ lán
lạnh làm giảm
bớt cường độ
chiếu sáng

(12) Tránh không
để các hom bị
khô, tưới dung
dịch diệt nấm

(13) Nhặt hết các lá rụng ở bên trong lán trồng. Tách biệt và chống lạnh bằng các tấm che phủ bằng rơm rạ

(14) Làm cho các hom cứng rắn vào mùa xuân

(15) Trồng các hom vào mùa thu. Phải thận trọng vì hệ rễ mọng nước và dễ gãy

Trong trường hợp ở các lán che phủ có độ ẩm tốt (dùng máy phun sương), thì khâu chuẩn bị cũng tương tự:

Chuẩn bị hom chiết cây có lá thường xanh ở nơi có máy hay bình phun sương.

(1) Đổ đất vào chậu nén cho mặt đất cách thành chậu 1 cm

(2) Cắt cành dưới mắt 3 mm. Tỉa cắt ngọn mềm, bỏ các lá ở phía dưới

(3) Xử lý chất kích thích và đem trồng trong lán lạnh có máy hay bình phun sương

Cắt trên cây mẹ các cành làm hom. Vào cuối mùa hè đổ đầy đất vào chậu, chuẩn bị các hom dài 10-15 cm. Tỉa bớt các ngọn gỗ mềm và cắt cành ngay dưới mắt. Tỉa bớt lá ở 1/3 phía dưới cành, cắm vào đất không quá sâu. Mỗi hom nên nhúng phần chân vào bột kích thích sinh trưởng. Cắt bớt diện tích các lá lớn. Dùng chiếc bay khoét lỗ trong chậu đất và đặt từng cành. Đánh dấu và tưới.

Đặt chậu cây trong lán có bình phun sương, nhưng không để hom quá ẩm. Về mùa đông, đất không quá khô do ánh sáng yếu. Khi hom sinh rễ, tách dần dần bộ rễ để mùa xuân có thể đem trồng nơi khác. Đánh dấu các hom đó.

4.8. Hom gỗ cứng

Ở các loại cây liễu (*Salix*), cây giáng cua (*Viburnum*), cây râu dê (*Spiraea*), cây lý chua (*Ribes*), cây lý đen (*Ribes nigrum*), cây thù du (*Cornus*), cây mận (*Prunus*), cây hoa hồng (*Rose*), cây dương (*Populus*).

Là phương pháp nhân giống dễ làm. Các hom chiết gỗ cứng được lấy vào thời kỳ ngủ, trên cành thành thục ở cây gỗ hay cây bụi. Các hom này không mang lá. Sự điều chỉnh môi trường thực hiện ở điều kiện tối thiểu và cắt tỉa lá nhằm kích thích sự phát triển cành và mọc rễ.

4.8.1. Nơi và thời gian lấy hom

Nhịp điệu sinh trưởng của cây thay đổi theo mùa. Về mùa xuân cây sinh trưởng mạnh hơn, về mùa thu sự sinh trưởng chậm dần và dừng hẳn vào cuối thời kỳ sinh trưởng, phần gốc của thân sinh rễ. Do đó, phải tận dụng thu lượm số lớn hom vào thời gian này.

Một số cây như cây liễu, cây dương sự hình thành rễ khá dễ dàng, số lượng rễ và khả năng tạo rễ khác nhau. Loại cây này lấy hom bất kỳ lúc nào cũng được.

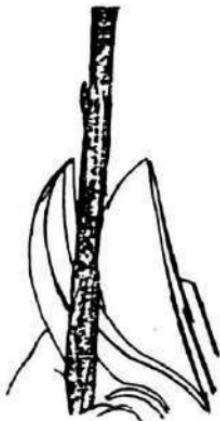
(1) Cắt cây me
mọc khoẻ vào
thời kỳ ngủ

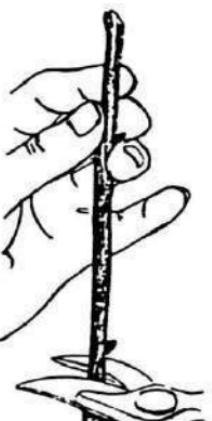
(2) Vuốt tay trên
thân có lá, vào
đầu mùa thu để
làm cho lá
rời ra

(3) Lấy thân gỗ
cứng trong suốt
vụ nếu lá tự
rụng

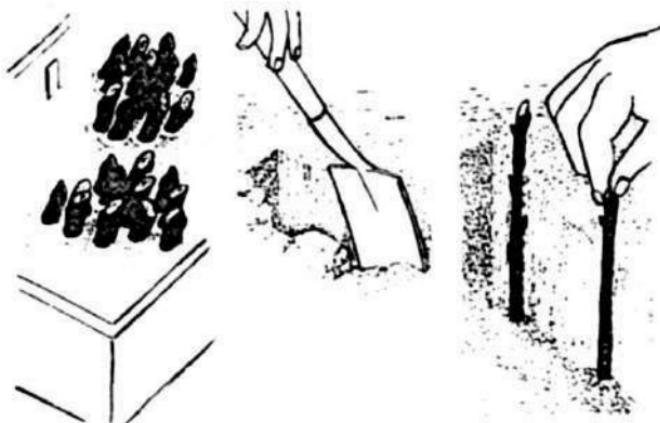
(4) Cắt nghiêng ở
ngay trên chồi
mầm

(5) Cắt thẳng
chính xác
15 cm phía
dưới chồi

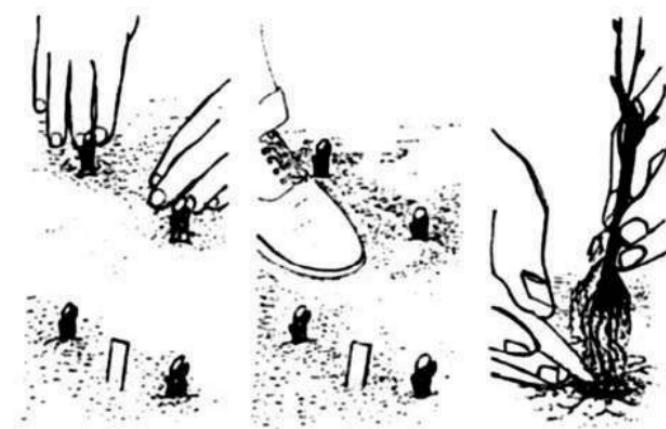
(6) Chỉ nhúng
phần gốc hom
vào bột chất
kích thích
sinh trưởng

(7) Xếp thành luống một số cành trong cát và đánh dấu

(8) Chuẩn bị đất thật kĩ khi nảy chồi. Rạch các luống có chiều sâu 12,5 cm

(9) Trồng thẳng đứng các hom cách nhau 10-15 cm

(10) Lấp đất chỉ để lộ 2,5 cm hom trên mặt đất và đánh dấu

(11) Nén lại đất nếu mùa giá lạnh

(12) Vào mùa thu, nhổ cây lên khi hom đã ra rễ. Đem trồng và đánh dấu

Một số cây khác như cây mận lá có màu, sự tạo rễ có khó khăn hơn. Phải đợi khi phần gốc của thân phồng lên.

Có thể lấy hom gỗ cứng bất kỳ khi nào của thời kỳ ngủ, nhưng có hai giai đoạn tốt nhất là lúc lá rụng và ngay trước khi các chồi chưa nảy thành lá non.

Đầu năm thường là thời kỳ ra rễ chậm. Các hom được lấy ngay trước khi các chồi nở. Cân môi trường được bảo vệ, ví dụ trong các hộp lạnh, hay phải chăm sóc thật chu đáo để tránh lá phát triển trước khi tạo rễ, nếu sự kiện đó xảy ra, các hom sẽ bị mất nước rất nhanh và sẽ bị chết. Tốt nhất là lấy các hom khi rụng lá bởi ở thời điểm này có thể đem trồng ngoài trời.

Lá rụng là lúc thân tạo nên lớp bần phân cách lá, chỉ cần lúc có gió, giá lạnh, hay mưa là lá sẽ rụng xuống. Tuy nhiên, khi lá bị tách rời trước khi rơi được xem đó là thời kỳ rụng lá, nó được bắt đầu khi có sự sản sinh lớp bần, cho phép lá rơi rụng. Thời kỳ rụng lá có thể dùng tay vuốt dọc theo thân từ trên xuống dưới, nếu lá rụng thì có nghĩa là lớp bần đã được hình thành, đó chính là lúc lấy các hom.

4.8.2. Kích thước của một hom gỗ cứng

Thường một hom gỗ cứng có chiều dài 25-35 cm. Tuy nhiên, giâm cành có kết quả tốt hơn khi

lấy hom có kích thước nhỏ hơn. Do hom không mang lá nên hom gỗ cứng bị mất nước bởi sự bốc hơi, đây cũng chính là lý do hom gỗ cứng dễ bị hư hại vì sự khô làm giảm khả năng tạo rễ. Để tránh sự hư hại đó, có thể dùng hom bé ở mức độ cần thiết, hay nói cách khác lấp một phần đất rất mỏng lên hom. Nếu lấp các hom quá sâu, mầm cây không thể phát triển. Phải đặt hom để ít nhất có 3 mầm chồi, mầm thứ ba xuất hiện ngay ở sát dưới mặt đất, bởi ở vị trí này, sự sinh trưởng không bị kìm hãm.

Tóm lại, đối với phần lớn bộ phận cây, nên để 2,5 cm hom lộ ra trên mặt đất.

Đầu tiên, các rễ phát triển tốt theo dọc phần gốc vùi trong đất, là phần được cắt.

Rễ được mọc ra ở phần thân có đất và phát triển về phía gốc. Dùng chất kích thích để thúc đẩy sự ra rễ và giữ cho đất được thoáng xung quanh hom. Mặt trên của đất cũng cần được thoáng, ít nhất ở 5 cm lớp đất mặt. Vì vậy, không nên vùi quá sâu các hom.

Một hom trồng ở độ sâu 5 cm, trong đó 2,5 cm phần lộ lên mặt đất có điều kiện sống ngắn hơn vì dễ bị khô và không đủ chất dinh dưỡng trong suốt thời kỳ ngủ. Do đó, chiều dài hom chiết gỗ cứng nên để dài hơn 7,5 cm và có thể cắt một chiều dài gấp đôi (15 cm) tuỳ từng loài cây.

4.8.3. Nhân giống các hom gỗ cứng

Tốt nhất là nên cắt các hom vào thời kỳ ngũ đế thúc đẩy cho thân sinh trưởng nhanh. Sau khi lá rụng, chậm nhất là sau 6 tháng phải cắt hom.

Dùng một kéo cắt cây, tách các cành lựa chọn theo loạt cành cây mệ, tránh cành không đều. Cắt nghiêng, gần với chồi ngọn. Sau đó, cắt thẳng góc ở phần gốc với độ dài hom 15 cm so với lát cắt đầu. Đây là miền mọc rẽ.

Ở phần gốc này, xử lý bằng bột chất kích thích sinh trưởng; phần ngọn không xử lý.

Đối với hom ở hộp lạnh chỉ giữ chúng trong môi trường được bảo vệ cho đến khi ra rẽ.

Đối với các cành tách rời, để làm nảy chồi các đoạn cành tách rời, chỉ kích thích sự tạo chồi ngọn cho hom. Muốn vậy, đem trồng thẳng đứng hom chiết trong đất sao cho đầu mút phủ đất ở ngay sát mút đó. Bằng cách này sẽ ngăn cản sự phát triển các chồi phía dưới và chỉ có một thân phát triển.

4.8.4. Sự tia chồi hom gỗ cứng

Khi ta muốn thu được một cây có thân (còn gọi là "chân") ở thấp và một số cành ở phía trên bằng

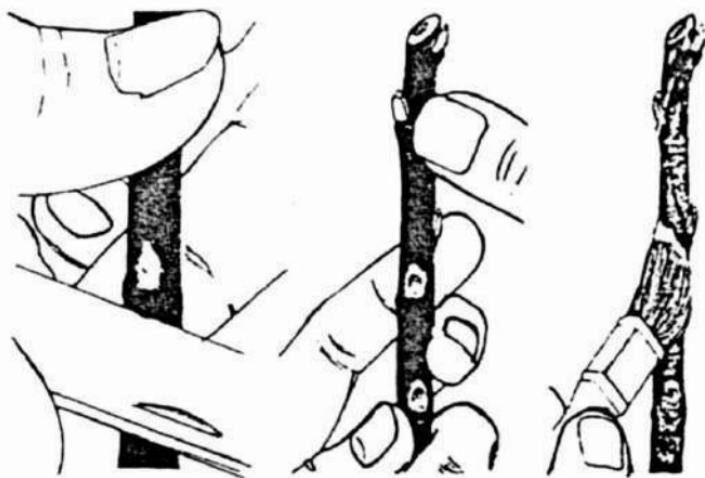
phương pháp nhân giống, phải lấy một hom gỗ cứng có chiều dài 15 cm và phần để lộ ra trên mặt đất 2,5 cm. Đôi khi, hom loại này sinh ra các chồi nầm tương đối thấp trên cây.

Để ngăn cản không cho các chồi phát triển ở phần thấp của cây, ta tỉa hết các chồi, trừ 3 chồi trên cùng. Phải cắt từ sau khi rụng lá và trước khi lấy cành. Sự tỉa chồi không nên khoét quá sâu. Dùng dao sắc cắt chồi, không để chồi sinh trưởng chậm. Ta có thể nhân giống các cây bằng hom gỗ cứng đã được tỉa chồi với độ dài cành 25-30 cm. Đối với cây hoa hồng dùng hom chiết 20 cm sau khi bỏ hết các chồi, trừ 2 chồi tận cùng. Cách làm này tránh được tình trạng sinh chồi rẽ.

Ở vùng tỉa chồi phải bảo vệ chống nấm bệnh. Ta có thể loại bỏ sự tạo sẹo tự nhiên (trừ trường hợp độ ẩm quá cao) bằng cách lấp các vết cắt đó bằng parafin, hay tốt hơn là dùng loại sơn đặc biệt để bảo vệ thân sau khi tỉa chồi.

Xử lý các hom bằng bột chất kích thích sinh trưởng, lấp đất và đánh dấu.

Đối với các loại cây hoa hồng phải để lộ lên mặt đất ít nhất 2 mầm chồi tận cùng, nhưng phải để lộ một phần thân để có thể ghép chồi trong mùa sau.

- (1) Cắt tất cả các chồi hom để lại 3 chồi trên cùng (thực hiện sau khi lá rụng)
- (2) Bảo đảm không sót lại chồi sinh trưởng chậm hay một phần của chồi
- (3) Quét lên một lớp sáp hay sơn ở vùng các chồi bị tỉa

Một số cây khác, để lộ khỏi đất 3 chồi ngọn, khoảng 5 cm thân trên mặt đất.

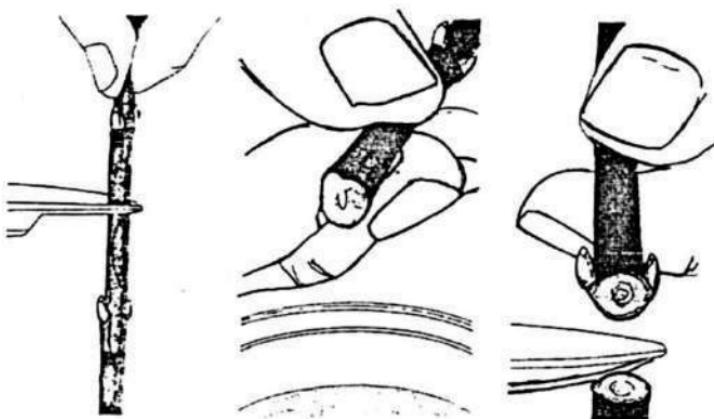
Cuối mùa đem trồng các hom phải để lộ lên mặt đất một phần lớn thân cây.

4.9. Các cây có ruột mềm hay rỗng

Một vài cây thân gỗ không thể nhân giống bằng hom gỗ cứng vì ruột của chúng khá mềm và rỗng (như Deutzia, Kerria, Forsythia, Leycesteria, Philadelphus, Weigela...). Do đó, các hom loại này thường là nơi trú ngụ của nấm bệnh. Khắc phục tình trạng này bằng hai phương pháp: hoặc là lấy cành chiết có chiều dài 15 cm, ở phần dưới trát

parafin; hoặc là cắt một cách chính xác ngay dưới mắt của chồi lá. Trong cả hai phương pháp trên, các hom sẽ sản sinh rễ như các hom có ruột đặc.

Ở phương pháp thứ nhất, phải bắt đầu chuẩn bị đun parafin thành dạng lỏng và nhúng phần gốc của hom vào đó: do lạnh parafin sẽ gắn kín chỗ nứt và chỗ cắt. Nhưng chú ý không để parafin quá nóng sẽ gây hại cho cây. Phương pháp này rất dễ làm nhưng phải luôn chú ý bảo vệ lớp parafin khi giữ lại hay đem trồng trên đất.

Cắt lóng

(1) Cắt một
đoạn thân
15 cm

(2) Nhúng
phân gốc vào
sáp ong lỏng
hay parafin

Cắt mắt

(3) Cắt một lát ngay dưới
chồi nách của lá, có
nghĩa là cắt độ dài cành
15 cm và cắt ngọn cây

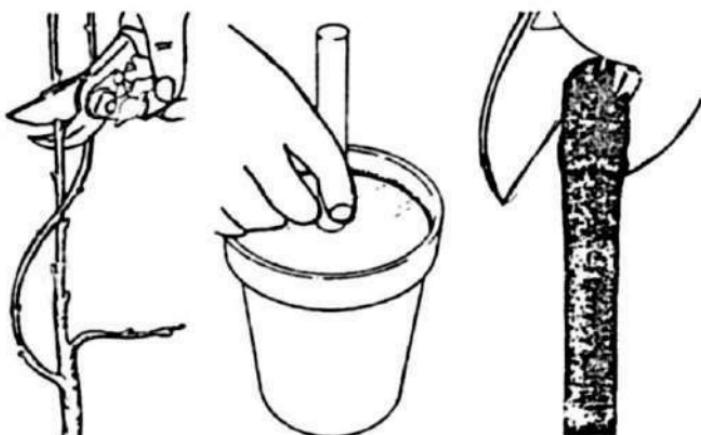
Ở phương pháp thứ hai, khi cắt ở mắt cũng cho kết quả ở hom có ruột mềm hay rỗng, bởi vì ở nơi cắt tại mắt này luôn luôn đặc. Do đó, ta luôn

lấy đoạn hom dài 15 cm. Mắt của một số loài cây như cây đay (*Corchorus*) có lóng khá dài 20-25 cm. Do đó, hom có thể dài hơn chút ít.

Chú ý: ở loại cây có ruột mềm hay rỗng phải dùng con dao hay kéo cắt cây sắc để hạn chế sự tổn hại.

4.10. Hom gỗ cứng cho cây họ nho

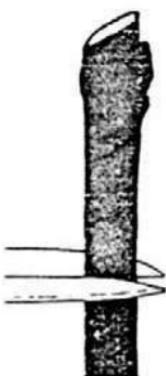
Loại hom gỗ cứng chỉ dùng cho cây họ nho. Tuy vậy, cũng có thể dùng cho tất cả các cây có ruột rắn đặc. Phải cắt cây khi đang trong thời kỳ ngủ để thúc đẩy sự hình thành một chồi khoẻ.

(1) Cắt tia cây
mẹ trong thời
kỳ ngủ để thúc
đẩy sinh trưởng
của thân

(2) Đổ đất vào
chậu nhỏ và
nén cách
thành chậu 1 cm
(dùng cái
nén đất)

(3) Cắt thân vào
mùa lá rụng.
Cắt lát
nghiêng ngay
trên chồi lá

(4) Cắt một lát
thẳng góc cách
lát cắt thứ nhất
khoảng 4 cm

(5) Cắt một lát
không quá sâu
từ giữa hom
xuống phía
gốc, phía đối
diện với chồi

(6) Nhúng mặt
cắt vào bột
chất kích thích.
Dùng bay nhỏ
khoét lỗ trên
nền đất
trong chậu

(7) Trồng hom
thẳng góc, để
chồi vừa sát
trên mặt đất.
Ghi chép lại

(8) Đặt chậu
trong nhà trồng
cây, tưới hom,
tránh không để
hom khô

(9) Chăm sóc cho
bộ rễ ngay từ khi
rễ hình thành.
Đem cấy chúng
vào mùa xuân

Khi lá rụng, chọn một thân đang đúng vụ, dùng kéo cắt cây cắt nghiêng ngay trên chồi lá cốt sao tránh cho lát cắt không bị khô và không hại đến chồi bên. Cắt tiếp một lát thứ hai, thẳng góc với thân, cách lát cắt thứ nhất 4 cm.

Nếu cành cây khó sinh rễ, cắt một lát vào vỏ của nó bằng một con dao sắc. Lát cắt này chỉ ở 1/2 phần dưới của hom, đối diện với phía chồi. Lát cắt không được quá sâu, cắt ở giữa phần gốc.

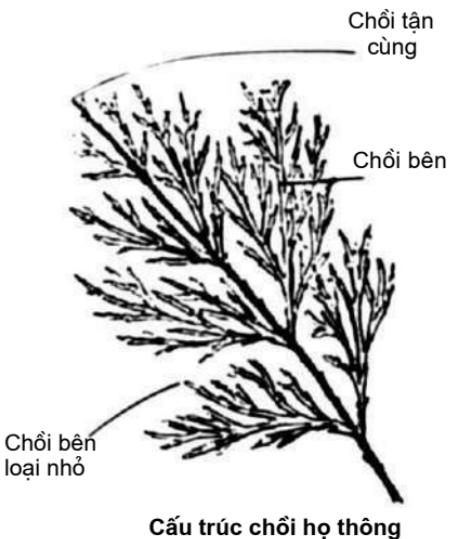
Nhúng phần gốc của hom và phần cắt vỏ trong dung dịch 0,8% chất kích thích sinh trưởng. Dùng bay nhỏ khoét lỗ trên chậu có đất, đặt thẳng đứng hom vào lỗ khoét, lấp đất sao cho để chồi vừa sát ngay trên mặt đất. Mỗi chậu chỉ trồng một hom. Đánh dấu và đặt chậu vào nơi kín, nhiệt độ càng cao khả năng tái sinh càng nhanh và mạnh.

Phải tưới cho hom để tránh khô, nhưng không được tưới nhiều trong mùa cây ngủ, làm đất quá ướt hom có thể bị chết. Khi hom đã ra rễ, mùa xuân đem trồng và làm cây non cứng cáp.

4.11. Hom họ thông

Cây họ thông là các cây gỗ và cây bụi lá thường xanh. Một số cây trong chúng có thể nhân giống từ các hom gỗ mềm, gỗ xanh, hoá gỗ 1/2 và hoá gỗ. Nhưng ở cây xamu, thông, vân sam... không thích hợp với kiểu nhân giống này mà dùng cách gieo hạt hay đôi khi dùng cách ghép.

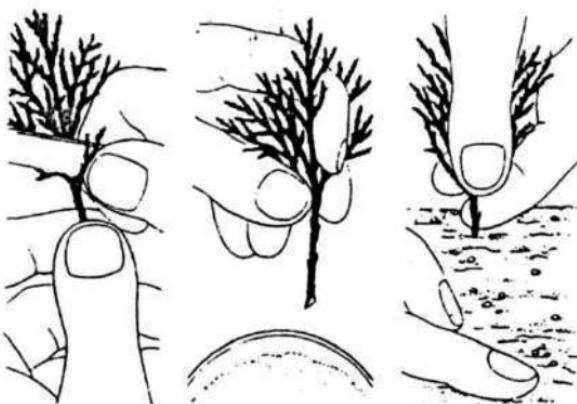
Đối với cây họ thông khác, người ta nhân giống ở môi trường ấm hay lạnh và phải quan tâm đến mùa lấy hom. Ví dụ: hom cây bách (*Cupressus*) phải lấy vào mùa thu hay mùa đông, còn cây thông đỏ (*Taxus*) hay cây bách xù (*Juniperus*) lấy vào năm mới sau khi cây mẹ đã chịu lạnh giá.

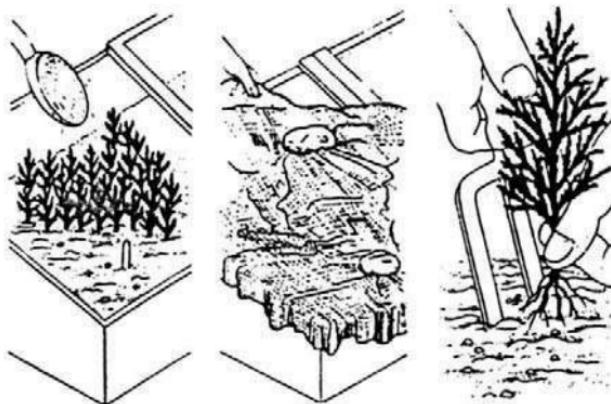
Cấu trúc chồi họ thông

Phải lấy cành chiết ở cây non, đang sinh trưởng mạnh, ví dụ: trên các hàng rào cắt tỉa đều, có khả năng sinh chồi mạnh mẽ. Phải lấy các hom ở đỉnh tốt hơn là ở phần gốc cây, bởi vì ở phần gốc chồi phát triển không điển hình.

Có sự sinh trưởng khác nhau của các chồi họ thông, như: có các chồi chính làm cực cho sự sinh trưởng các cành; có các chồi bên hay chồi áp ngọn luôn tăng kích thước và có các cành bên loại nhỏ không phát triển.

- (1) Lấp đầy chậu đất, nén cho mặt đất cách thành chậu 1 cm
- (2) Cắt một nhánh tận cùng hay nhánh bên khoẻ, cắt 3 mm vỏ nâu và gỗ
- (3) Tỉa bớt lá ở phần 3-4 cm phía dưới hom, nhúng vào bột chất kích thích sinh trưởng

- (4) Khoét lỗ 2,5 cm trong đất, đặt hom và nén đất lại. Trồng các hom cách nhau 4-5 cm
- (5) Đánh dấu, tưới bằng bình phun có lỗ bé, đặt chậu vào nơi kín
- (6) Luyện cây sau khi hom ra rễ. Mùa xuân năm sau trồng vào chậu và đánh dấu

Muốn nhân giống bằng giâm cành, phải chọn các chồi có cực sinh trưởng mạnh mẽ, không bao giờ chọn các cành bên loại nhỏ vì sẽ thu được một cây bị "quát lại" ("dạng búi tóc") không đạt yêu cầu.

4.11.1. Nhân giống cây họ thông trong môi trường ấm

Người ta có thể nhân giống cây họ thông trong các lán, hộp kín hay trong nơi có đặt máy phun sương: lấp đầy đất trong chậu giâm cây và nén để mặt đất cách thành chậu 1 cm.

Đỉnh của chồi cây họ thông thì xanh, nhưng phần còn lại của thân trở nên vàng và gốc dần thành nâu. Trên cây mẹ, lấy một chồi chính hay chồi bên khi cây sinh trưởng mạnh. Ở phần nâu của cành, cắt không quá 0,5 cm, như vậy hom sẽ có phần xanh là chủ yếu với một "nút" bảo vệ bằng gỗ cứng ở phía gốc.

Cắt bớt lá ở phần dưới của cành (khoảng 4 cm), không được đụng vào đỉnh có màu xanh. Nhúng hom vào dung dịch 0,8% chất kích thích sinh trưởng. Dùng bay nhỏ chuẩn bị các lỗ trên mặt đất của chậu với khoảng cách 4-5 cm (giữa các lỗ).

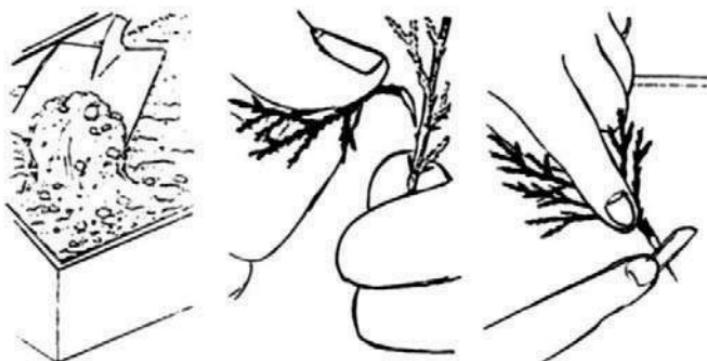
Sau 3-4 tháng, hom sẽ ra rễ. Có thể đem trồng vào mùa xuân.

4.11.2. Nhân giống cây họ thông trong môi trường lạnh

Rất dễ nhân giống cây họ thông bằng hom trong các hộp lạnh, nhưng cần thời gian dài.

Chuẩn bị đất trước khi lấy cành. Ở các hộp lạnh, chuẩn bị đất bằng cách xới nâng cao đất lên 15-20 cm so với nắp đậy nhằm duy trì độ ẩm và nhiệt độ bằng nhiệt độ môi trường.

Cắt một cành ở phần gốc của cây mẹ, tạo các hom có gốc thích hợp cho hộp lạnh. Cắt gót bằng dao sắc, tỉa bớt các lá ở 1/3 phần gốc bằng dao hay bằng tay sao cho không để lại các vết sẹo trên thân, tạo điều kiện cho sự ra rễ. Phần đỉnh ngọn để nguyên vẹn. Nhúng phần cắt của hom vào dung dịch 0,8% chất kích thích sinh trưởng.

(1) Nâng cao
mức đất của
nơi trồng lạnh
lên 15-20 cm

(2) Lấy hom có gót
trên chồi tận
cùng hay chồi
bên, loại khoẻ

(3) Cắt phần
đuôi dài
không đều
của hom

(4) Loại bỏ các lá
ở 1/3 phần dưới
hom, dùng dao
hay tay

(5) Nhúng măng
cắt ở phần gốc
vào bột chất
kích thích sinh
trưởng

(6) Khoét lỗ sâu 2,5
cm trong đất đã
chuẩn bị, đặt
hom, nén đất
xung quanh

(7) Trồng các
hom cách nhau
2,5 cm và đánh
dấu. Tưới dung
dịch diệt nấm.
Đậy hộp lạnh

(8) Phủ hộp lạnh
bằng lớp rơm
rạ cho hết thời
kỳ giá lạnh

(9) Luyện quen
với ánh nắng
mạnh của mùa
hè. Đem trồng
hom mang rễ
vào mùa thu

Dùng bay nhở đào các lỗ trên mặt đất, mỗi lỗ có độ sâu 2,5 cm và trồng các hom chiết. Nén đất xung quanh hom. Khoảng cách giữa các hom ít nhất là 5 cm.

Các hom được lưu giữ một năm trong hộp lạnh, do đó, cần bảo đảm cho đất và không khí được sạch. Khi thời tiết lạnh, phủ rơm rạ lên nắp đậy để che cho hom và chỉ bỏ chúng ra khi hết giá lạnh.

Không chạm vào hom cho tới mùa hè, có thể nâng nắp đậy hộp lạnh để có thông khí, nhưng ban ngày phải che bóng để tránh lá bị khô. Muốn vậy, có thể quét vôi lên trên nắp hay dùng lưới che. Tưới cho các hom để bảo vệ chống khô hạn.

Đến mùa thu có thể đem trồng trong chậu hay trong vườn ở nơi nào mà dự kiến để cây lâu dài.

4.12. Hom cây nhỡ thấp

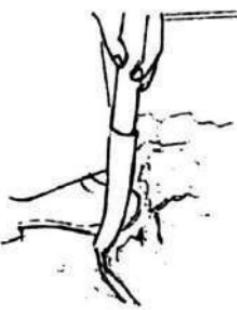
Đó là các cây ngải (*Artemisia*), cây cải hương (*Lavandula*), cây hoa xôn (*Salvia*), cây hương thảo (*Romarinus*), dừa cạn (*Catharanthus*), cây cửu lý hương (*Ruta*).

Một vài loài cây gỗ mọc gần mặt đất (như cây hoa xôn) lớn hơn cây thảo chút ít, là dạng cây nhỡ thấp. Phần lớn các cây này sinh rẽ một cách dễ dàng và có khả năng nhân giống vào mùa hè.

Cắt cành cây mẹ trong thời kỳ ngủ để thúc đẩy sự sinh trưởng của chồi. Chuẩn bị đất, lật đất tốt trong các hộp lạnh.

(1) Cắt cây meo
trong thời kỳ
ngủ để kích
thích các
chồi thân
mọc khoẻ

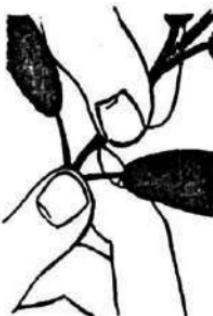
(2) Chuẩn bị đất
ở hộp lạnh
bằng cách xới
sâu lớp đất.
Thêm cát hạt to
nếu cần

(3) Cuối mùa hè
lấy cành không
nở hoa, cắt các
chồi ngọn mềm
khi đang sinh
trưởng

(4) Cắt phần gốc
cách chopp hom
10 cm

(5) Cắt các lá ở
phía dưới của
hom

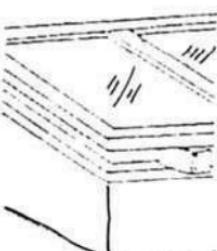
(6) Nhúng phần
gốc vào bột
chất kích thích
sinh trưởng

(7) Khoét lỗ và
trồng hom (lấp
đất 1/2 hom)

(8) Trồng các hom cách
nhau 10 cm và đánh
dấu. Tưới dung dịch
diệt nấm mốc

(9) Đậy nắp
hộp lạnh
bảo vệ các
hom

(10) Phủ các lớp
rơm rạ để bảo
vệ cây, chống
giá lạnh

(11) Mùa xuân,
hom ra rễ.
Luyện hom tiếp
xúc không khí...

(12) Đào cây và
đem trồng khi
hom đã quen
khí hậu. Tiếp
tục đánh dấu
các hom

Thêm cát cỡ hạt to để đất được thoát. Lấy một số cành trên cây mẹ ở các mùa, cắt vào cuối

mùa hè. Tốt nhất nên chọn các chồi chưa nở hoa ở các cây nhỡ thấp này. Nếu gặp cành có hoa, lấy các hoa đi. Dùng dao hay kéo cắt các chồi ngọn đang trong thời kỳ sinh trưởng.

Dùng dao hay kéo cắt một lát ở phần gốc của hom để được chiều dài hom 10 cm cách đinh.

Khi ánh sáng giảm sút, bỏ lớp che và giảm tưới. Nhưng để bảo vệ hom chống lại giá lạnh dùng các lớp rơm rạ phủ lên nắp kính của hộp lạnh, ban ngày bỏ lớp che phủ đi.

Mùa xuân, tạo cho hom quen thời tiết, khi hom đã ra rễ đào chúng lên và đem trồng ở vườn tại các vị trí định trước. Đánh dấu rõ ràng các hom đó.

4.13. Hom cây đỗ quyên (*Rhododendron*)

Họ đỗ quyên có nhiều giống, loài cho rẽ từ các hom. Có hai loại có thể nhân giống tốt, đó là đỗ quyên lai có hoa lớn và đỗ quyên lùn lá bé.

4.13.1. Đỗ quyên lai hoa lớn

Để tránh sự chậm trễ vô ích cũng như bị mất nước trước khi trồng các họ đỗ quyên, chuẩn bị trước đất trồng. Trộn các phần bằng nhau của cát kết không có vôi và đất than bùn. Đổ đất đó vào chậu và nén đất cho cách thành chậu 1 cm.

Lấy các cành khi cây đỗ quyên đang phát triển. Dùng chồi thứ hai, tỉa hết lá trừ vòng lá tận

cùng (là nhóm lá gần với đỉnh sinh trưởng). Cắt chồi tận cùng (là chồi hoa hay chồi dinh dưỡng). Giữ hom dài khoảng 10 cm và cắt các phần lá còn lại để đặt dễ dàng vào đất.

Tách vỏ ở phần gốc khoảng 2 cm. Lát cắt không được quá sâu. Nhúng phần cắt trần (phần gốc và phần cắt vỏ) vào dung dịch 0,8% bột chất kích thích sinh trưởng.

Dùng bay nhỏ khoét lỗ và đặt hom. Các hom trồng sát nhau. Đánh dấu và đặt vào nơi sáng, có nhiệt độ dưới 21°C. Để tránh sự mất nước, che chậu bằng tấm polyetylen mỏng và trong suốt, đặt vào nơi có bình phun sương.

Chăm sóc cho cây ra rễ và đem trồng trước mùa đông, đầu mùa xuân. Một lần nữa, đem trồng trong nhà lạnh trong thời kỳ sinh trưởng của cây non.

4.13.2. Đỗ quyên lùn

Đây là nhóm dễ lấy cành hơn là các loại khác, bởi các dòng họ khác ra rễ khó hơn nhiều. Trộn đất với 2 phần bằng nhau: cát kết không có vôi và đất than bùn.

Dùng các chậu đất trộn đó ($10 \text{ cm}^3/\text{hom}$), nén nhẹ nhàng mặt đất. Chọn thân đang có nhiều chồi non (thường là vào tháng tám, tháng chín). Dùng kéo cắt cây cắt hom cách đỉnh 4 cm. Cắt tỉa tất cả lá ở phần gốc của hom.

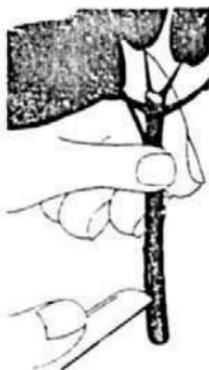
(1) Đổ đất vào chậu với thành phẳng bằng nhau cát kết (không có vôi) và đất than bùn; vào mùa thu cắt thân ở chồi thứ hai

(2) Tỉa tất cả lá trừ vòng tận cùng. Cắt chồi tận cùng nếu nó là hoa hay một mắt

(3) Dùng kéo cắt cành, lấy chiều dài 10 cm. Cắt phần lá còn lại để dễ cắm vào đất

(4) Rạch một rãnh sâu 2 cm ở phía dưới. Nhúng phần dưới hom vào bột chất kích thích sinh trưởng

(5) Trồng hom vào chậu. Đánh dấu và đặt chậu vào nơi có máy phun sương (t^o = 21°C)

(6) Phun nước có chất diệt nấm hàng tuần. Chăm sóc sự mọc rễ. Mùa xuân năm sau đem trồng ở nhà lạnh

Dùng dao sắc tách vỏ, cách gốc khoảng 1 cm nhưng không được quá sâu. Mặc dù không nhất thiết phải làm như vậy, nhưng nếu làm được thì có kết quả cao hơn. Xử lý các lát cắt với dung dịch 0,8% bột chất kích thích sinh trưởng. Dùng bay nhỏ khoét các lỗ đường kính 12 mm trong đất đã được chuẩn bị, trồng hom, tưới dung dịch chất diệt nấm. Đánh dấu và đặt chậu trong môi trường ẩm nhưng có ánh sáng, với nguồn nhiệt lượng ở dưới thấp. Như vậy sẽ có một môi trường lý tưởng. Khi hom ra rễ, luyện cây và đến mùa xuân đem trồng và đánh dấu lại.

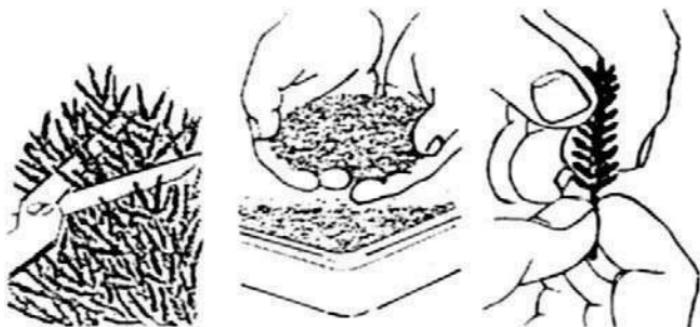
4.14. Hom cây thạch thảo (*Erica*)

Đối với cây thạch thảo, lấy hom dễ dàng bằng cách thu hom vào tất cả thời gian khi cây chưa ra hoa, đây là thời gian thích hợp cho sự giâm cành.

Các hom thu khi cây chưa ra hoa bởi vì khi ra hoa rẽ mọc chậm, nhất là các cây ra hoa vào mùa đông. Còn ở cây thạch thảo ra hoa vào mùa hè, nếu không có nguồn cành nào khác thì có thể lấy các cành đã ra hoa.

Cắt cây mẹ khi còn đang trong thời kỳ ngủ để thúc đẩy sự sinh trưởng chồi mạnh mẽ.

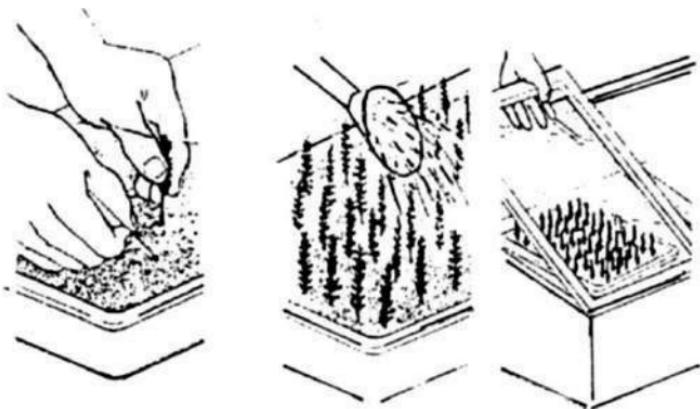
Để có đất trồng phù hợp, trộn các phần bằng nhau: cát kết không có vôi và đất than bùn. Lấy đất than bùn qua rây (sàng) để tránh các hòn cục sạn (là nguyên nhân làm chậm sự ra rễ, rễ không bám đất). Chọn các chậu tương ứng với số lượng cành cần trồng; trồng các cành cách nhau 2 cm. Các loài thạch thảo khác nhau nên trồng trong các loại chậu riêng, vì sự sinh trưởng của hệ rễ ở các loài cũng khác nhau. Đổ đầy đất trồng vào chậu và nén đất cho mặt đất cách thành chậu 1 cm. Cắt các hom (cành) dinh dưỡng dài 2,5-4 cm, tỉa bớt lá ở phần gốc để dễ cắm vào đất. Dùng bay nhỏ khoét lỗ và cho cành chiết và đất đến 1/2 chiều dài cành. Khoảng cách trồng giữa các cành là 2 cm. Đánh dấu và tưới dung dịch loãng chất diệt nấm mốc.

(1) Cắt cây khi còn đang trong thời kỳ ngủ để kích thích sự sinh trưởng mạnh chồi mầm

(2) Trộn các phần bằng nhau cát kết không vôi với đất than bùn. Đổ vào khay

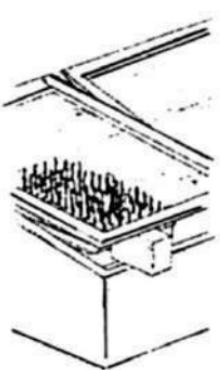
(3) Cắt cành dinh dưỡng dài 2,5-4 cm và ngắt lá phần gốc

(4) Khoét lỗ
đặt hom ở mức
1/2 chiều dài
của nó

(5) Trồng hom
cách nhau 2 cm.
Đánh dấu và
tưới dung dịch
diệt nấm

(6) Đặt hom
ở nơi được
bảo vệ tốt

(7) Luyện cho hom khi ra
rễ quen khí hậu

(8) Mùa xuân, đem trồng
cây. Chú ý bảo vệ hệ rễ

Đặt chậu cây ở nơi được che chắn. Chăm sóc cho cành ra rễ và đem trồng vào mùa xuân. Phải tách nhẹ nhàng hệ rễ để tránh không bị hư hại và tiếp tục đánh dấu các loại hom chiết.

Chương V

NHÂN GIỐNG TỪ LÁ CÂY

Một số cây, đại diện là các cây thuộc họ thu hải đường, họ thuốc bồng, họ đuôi hổ... có thể phát triển từ lá thành cây mới. Đây là phương

Asplenium bulbiferum
(cây tổ chim)

Tiarella cordifolia
(cây thuốc đầu đà)

pháp nhân giống có hiệu quả và có thể thực hiện bằng hai cách: bằng sinh trưởng tự nhiên từ phôi của lá hay bằng hình thức nhân tạo từ phần lá có thể sinh cây non.

Các phôi lá ở một số cây như cây mỏ hạc

Saintpaulia tonantha
(cây hoa tím)

(*Geranium*) diễn ra một quá trình chuyển hoá cao. Trong quá trình này, cây tách các tế bào đơn giản trong một vùng nhỏ của lá, từ đó có thể phát triển thành một cây mới.

Đa số cây có thể nhân giống từ các hom của lá (một phần lá), nhưng kết quả đạt được phụ thuộc vào điều kiện môi trường và sự khéo tay của người làm vườn.

Trong tất cả các trường hợp người ta không chỉ sử dụng các hom lá ở các lá hoàn toàn phát triển, mà có thể dùng lá đang phát triển. Nếu lá còn chưa thuần thục, nó sẽ sử dụng năng lượng cho quá trình sinh trưởng, do đó có ảnh hưởng đến cây mới tạo thành. Một lá tách rời khỏi cây mẹ không tồn tại ở một cơ thể chứa chất dinh dưỡng, sự nhân giống phụ thuộc vào thời gian, lá cây có thể bị chết hay bị nhiễm bệnh bằng một lý do nào đó.

Một khi lá đã hoàn toàn phát triển hay đang phát triển ở một mức độ nào đó, nó sẽ tự sản sinh một số loại chất dinh dưỡng bằng quá trình quang hợp. Nó có tuổi thọ dài hay tồn tại trong thời gian lâu dài trong quá trình tái tạo thành cây mới. Mặt khác lá đang phát triển sẽ có nhiều khả năng để nhân giống, trong khi đó ở lá già khả năng này bị hạn chế.

Lá cây chọn để nhân giống phải ở dạng hoàn chỉnh, phát triển bình thường và không bị hư hại, để không thể bị chết và có khả năng sinh sản các

hom điển hình. Ngoài ra, lá phải sạch bệnh và không bị sâu bọ phá hoại.

Tất cả các cây sạch dùng nhân giống bằng lá, thường là các cây trồng trong nhà kính, có thể lấy các mảnh lá để nhân giống trong suốt năm, chỉ cần lá đó tươi và phát triển đầy đủ.

Sansevieria trifasciata
(cây đuôi hổ)

Streptocarpus (cây quả xoắn)

Begonia rex (thu hải đường)

Chỉ có tốc độ phát triển cây non là thay đổi: về mùa đông nhiệt độ và ánh sáng yếu, quá trình quang hợp tạo thức ăn cho cây yếu nên tốc độ nhân giống cũng giảm sút.

Khi tách lá khỏi cây mẹ, lá cây sẽ bị khô, phải chú ý môi trường, giảm tối thiểu các tác nhân gây hại cho lá. Thường nhân giống lá trong môi trường

của hộp kín, như: trong các nhà kính nhỏ, trong một hộp kính hay lán nhỏ bằng polyetylen.

Nhiều cây có khả năng sinh rễ từ lá, nhưng không có khả năng sinh trưởng từ hom lá (miếng lá) mà lại phát triển từ chồi lá.

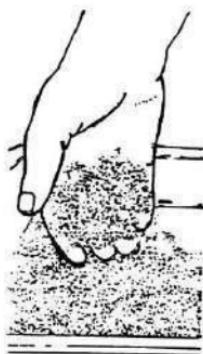
I. HOM TỪ CUỐNG LÁ

Thực hiện ở cây thu hải đường (*Begonia*), cây càng cua (*Peperomia*). Phương pháp này khá đơn giản và chắc chắn để sản xuất cây mới từ hom lá, cắt rời lá khỏi thân; nó có một bất lợi là chỉ sản sinh được một ít cây mới từ mỗi lá. Lá dễ bị thối và bị bệnh gây thiệt hại cho sản xuất, do đó phải bảo đảm thật sạch các dụng cụ, chậu và đất phân.

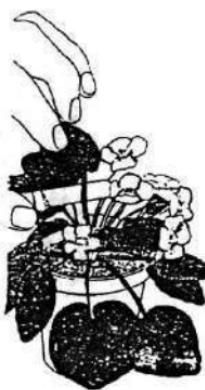
Có thể lấy cuống lá vào bất kỳ thời gian nào, chỉ cần lá tươi và phát triển hoàn toàn.

Chuẩn bị đất gồm hai thành phần bằng nhau: đất than bùn và cát to.

Cắt lá cây phù hợp với yêu cầu: dùng dao sắc cắt phần cuống sao cho cuống không bị hư hại. Để phần cuống còn lại 5 cm cách phiến lá. Khoét lỗ trong đất bằng một chiếc bay nhỏ, chiều sâu của nó vừa khớp với hom. Trồng các lá sao cho phiến lá vừa sát với mặt đất. Cắm lá vừa đủ sâu sao cho phần phiến lá và cuống được thoáng khí để kích thích các phản ứng diễn ra nhanh chóng. Sau đó, nén chặt đất xung quanh cuống lá.

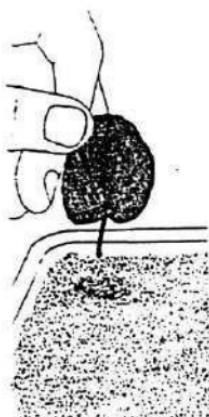
(1) Đổ đất vào khay với hai thành phần bằng nhau: đất than bùn và cát to

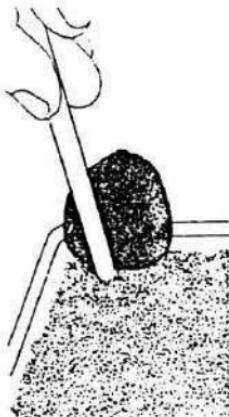
(2) Lấy một lá ở cây vừa mới phát triển

(3) Cắt phần gốc cuống lá và để lại 5 cm sát phiến lá

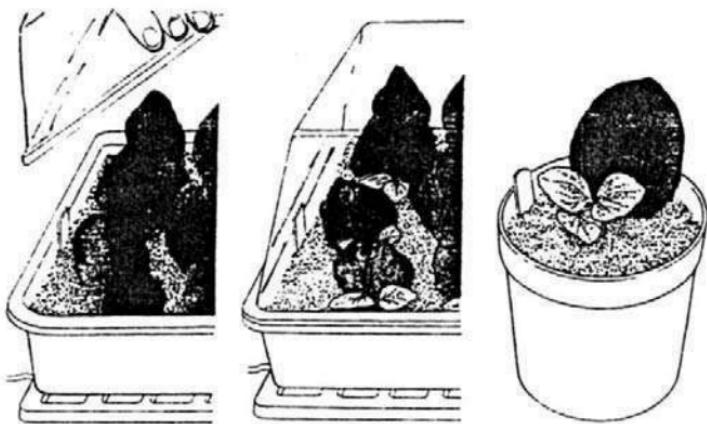
(4) Khoét một lỗ không sâu lấm, đặt cuống lá thẳng góc với mặt đất

(5) Nén nhẹ nhàng phần đất xung quanh hom (cuống lá) và trồng các lá khác

(6) Đánh dấu và tưới dung dịch diệt nấm mốc (captan) bằng vòi tưới có lỗ nhỏ

(7) Đặt hom vào nơi che bóng của nhà kính nhỏ có sưởi ấm từ phía dưới

(8) Tưới dung dịch phân bón cho cây non ở thời kỳ phát triển

(9) Lấy các cây non ở chậu để đem trồng nơi khác và đánh dấu

Để các hom ở trong môi trường độ ẩm cao và ổn định cho lá không bị khô, phải để nhiệt độ tương đối cao, trước hết là đối với cây trồng trong phòng. Tốt nhất là để chúng trong một nhà kính loại nhỏ, phía dưới đáy được giữa ấm ở 20°C. Bố trí một chế độ chiếu sáng vừa đủ để lá cây có thể tạo thành chất dinh dưỡng do quá trình quang hợp và hình thành cây non. Nếu ánh sáng quá mạnh, lá sẽ bị khô. Nếu ánh sáng tán xạ sẽ cho hiệu quả cao hơn cả.

Sau 5-6 tuần, trên lát cắt của cuống lá sẽ phát triển thành cây non. Có thể một chỗ phát triển nhiều cây non. Để cây cho đến khi có thể sử dụng, tách rời các cây đem trồng trong chậu. Nếu lá xuất hiện màu sáng hay lá có kích thước bé là cây

chưa thể đem trồng mà phải đợi thêm một thời gian nữa.

Khi trồng cây, chăm sóc bằng dung dịch phân bón.

II. HOM TỪ GÂN LÁ

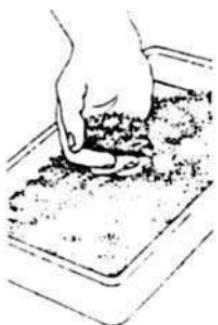
Gân lá chỉ là phần kéo dài của cuống lá. Ta có thể thực hiện sự nhân giống dinh dưỡng một số cây bắt nguồn từ gân lá. Ta dùng các hom từ gân lá bên của tất cả các lá chứ không chỉ từ các gân chính. Đó là kỹ thuật đạt kết quả ở cây quả xoắn (*Streptocarpus*).

Trước khi lấy các hom phải bảo đảm các dụng cụ thật sạch sẽ. Các thiết bị trồng cây cũng phải sạch, nếu không các nấm bệnh sẽ xâm nhập. Đó là hạn chế chủ yếu của kỹ thuật này.

Có thể lấy các gân chính trong suốt năm với điều kiện là lá ở trạng thái khoẻ, phát triển tốt và đang trong thời kỳ sinh trưởng.

Cần chiếu sáng đầy đủ để lá tiếp tục quang hợp và thành tạo được chất dinh dưỡng. Do đó, cần tránh ánh sáng trực tiếp của mặt trời vì có thể làm cho lá bị héo khô. Môi trường lý tưởng là thực hiện trong hộp kín hay trong các nhà kính nhỏ mà ở phần đáy được sưởi ấm. Có thể bảo vệ các hom trong các lán nhỏ bằng polyetylen hay các vòm khung thép che polyetylen.

Nếu đất trồng bắt đầu khô, có thể đặt cả khay có hom là các bản lá này vào một chậu nước.

(1) Đổ đất vào khay. Tưới nước và để ráo nước

(2) Cắt một lá khoẻ đang sinh trưởng

(3) Đặt mặt trên lá lên tấm kính sạch và cắt phiến lá thành bản 5 cm

(4) Rạch luống trên mặt đất, không rạch quá sâu. Đặt các bản phiến lá cách nhau 2,5 cm. Nén đất nhẹ nhàng

(5) Đánh dấu và phun dung dịch diệt nấm mốc. Đặt khay vào nhà kính nhỏ. Làm ẩm nhà kính

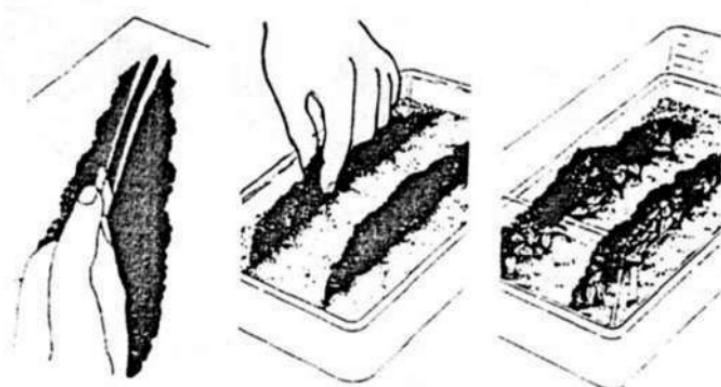

(6) Làm ẩm đất trồng, nếu khay đất khô đặt khay đất vào nước. Đặt các cây non vào chậu trồng riêng biệt

Các cây non xuất hiện sau 5-8 tuần, lúc này không lớn lên nhiều nữa và có thể đem cây trồng. Đôi khi có thể trồng trước đó một vài tuần (nếu cần) hay để thêm vài tuần cho cây cứng cáp.

Giâm cây bằng gân bên: Đặt phần lưng lá (mặt trên lá) lên tấm kính sạch. Tách gân chính bằng lưỡi dao cạo thành hai phần phiến lá riêng. Tất cả các gân bên nhìn rõ trên phần cắt.

Rạch trên mặt đất ẩm các rãnh nông và đặt từng phần phiến lá thẳng đứng, mặt cắt có gân bên đặt xuống đất và nén nhẹ nhàng hai bên phiến lá. Đặt các khay hom 1/2 lá đó trong các hộp kín hay nhà kính loại nhỏ.

(1) Đặt mặt trên
của lá lên một
tấm kính sạch,
tách gân chính
bằng dao sắc

(2) Rạch luống
không quá sâu
trên mặt đất ẩm.
Trồng phiến lá
thẳng góc,
nén nhẹ và
đánh dấu

(3) Đặt khay vào
nhà kính nhỏ,
chuyển các cây
non vào chậu
khi có thể sử
dụng được.
Đánh dấu

Các cây non sẽ phát triển trên lát cắt của các gân bên trong 5-8 tuần. Tách chúng ra, đặt vào chậu, đánh dấu khi chúng tương đối lớn và đem trồng.

III. HOM BẰNG CÁC VẾT CẮT ĐÚT CÁC GÂN LÁ

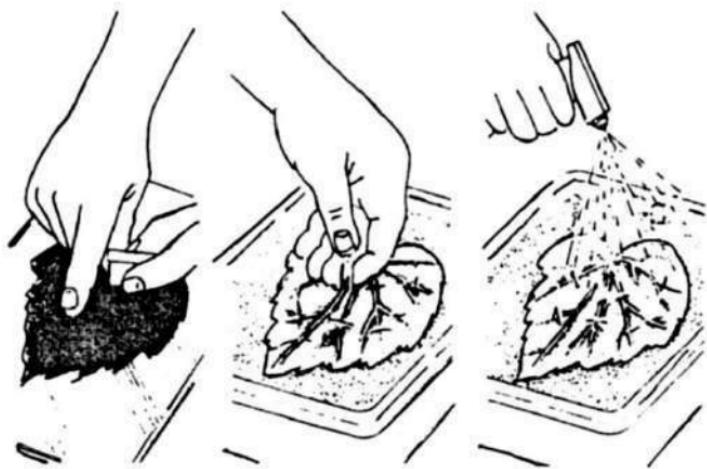
Không khó khăn lắm khi nhân giống bằng giâm các lá cây không phải từ gân chính mà bằng các gân bên, nhưng với mạng lưới gân bên phải hoàn chỉnh. Một số cây (như thu hải đường), từ gân lá của chúng có thể tái sinh thành cây mới. Nó được sinh trưởng bằng cách cắt đứt các gân lá, từ các vết cắt đó nảy sinh ra các cây non.

(1) Đổ đất vào khay tưới nước và để ráo

(2) Tách từ cây mẹ một lá khoẻ, trạng thái tốt

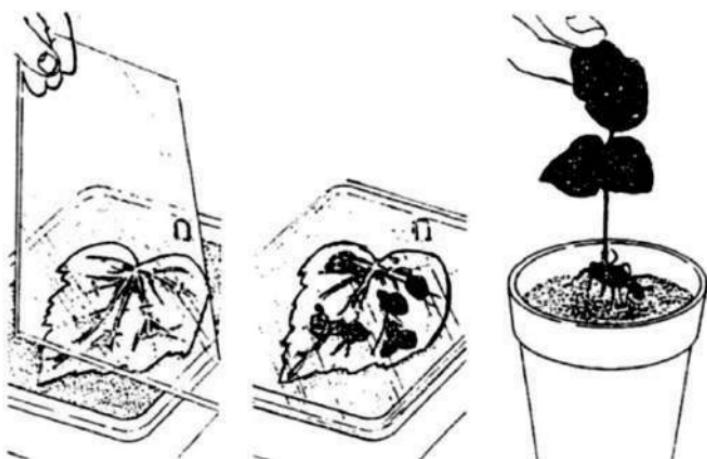
(3) Đặt phần lưng của phiến lá lên tấm kính. Cắt cuống lá

(4) Cắt đứt gân lá
với chiều rộng
2 cm ở các gân
chính, phụ (1-2
lát cắt/10 cm² lá)

(5) Đặt bụng lá
sát vào đất
và ghim chặt
lá lên đất

(6) Đánh dấu.
Tưới dung dịch
chất diệt nấm
mốc

(7) Phủ khay bằng
miếng kính sạch,
đặt vào nơi ấm và
che bóng

(8) Để cây
non trong
môi trường
được bảo vệ

(9) Tách riêng cây
non khi cây non
đã cứng rắn

Kỹ thuật này đặc biệt có kết quả khi nhân giống lá thu hải đường (*Begonia*), vì các lá này có kích thước lớn.

Làm sạch đáy các chậu, dụng cụ và các thiết bị có liên quan. Đổ đất đầy vào khay để đặt hom.

Lấy ở cây mẹ một lá trưởng thành và có trạng thái nguyên vẹn, tốt. Đặt phiến lá (mặt lưng) lên miếng kính sạch. Dùng lưỡi dao cạo cắt đứt cuống lá và chỉ để lại phiến lá. Sau đó, dùng dao cắt thẳng đứng các gân chính với vết cắt đứt 2 cm. Tiếp tục cắt đứt hầu hết các gân lá, ước chừng 1-2 lát cắt trên 10 cm^2 . Quay lá và đặt mặt dưới (mặt bụng) lên mặt đất và ghim chặt lá lên đất. Đậy tấm kính lại. Đặt chậu ra ngoài nắng. Có thể đặt chậu vào hộp kín có sưởi ấm ở phần dưới, được xem là môi trường lý tưởng. Tốc độ phát triển hom phụ thuộc vào nhiệt độ môi trường (21°C). Sau 3-4 tuần cây non xuất hiện. Tách rời từng cây non và đem trồng riêng.

IV. HOM BẰNG CÁC MẢNH LÁ HÌNH VUÔNG

Tất cả phiến lá đều có thể dùng tái tạo cây mới, dùng các miếng lá hình vuông, nhưng thường dùng các cây có lá lớn (như thu hải đường). Ưu điểm của phương pháp này là tạo nên một số lượng lớn cây non từ một lá. Nhược điểm của nó là khi chia nhỏ phiến lá dễ bị thối và hư hỏng. Do vậy, phải bảo đảm tiệt trùng ở các dụng cụ, chậu, đất... có liên quan tới kỹ thuật này.

Đổ đầy đất vào khay sạch. Phân chia phiến lá từ cây mẹ thành các miếng hình vuông có cạnh 2 cm. Đặt phần bụng các miếng lá hình vuông đó lên mặt đất, xếp thành hàng cách nhau 1,5 cm, phun thuốc diệt nấm mốc (captan). Phủ khay bằng tấm kính để giữ độ ẩm, đặt vào nơi ấm (18-21°C), nơi có ánh sáng đầy đủ để lá có thể tự tạo chất dinh dưỡng. Môi trường lý tưởng là trong hộp kín có cửa sổ trong một nhà ấm có thể điều chỉnh không khí.

Nếu đã tươi nước vào đất trước khi đặt miếng lá và nếu khay che kín thì không cần tưới. Nếu khay đất khô, đặt nó vào chậu nước.

(1) Đổ đất đầy
vào khay nép
còn để cách
thành khay
1 cm. Tưới
nước và để
ráo nước

(2) Cắt một lá
nguyên đang
phát triển và
khoẻ, đặt mặt
lưng lên tấm
kinh sạch

(3) Cắt phiến lá
thành các
miếng 4 cm²
bằng dao cạo
và thước

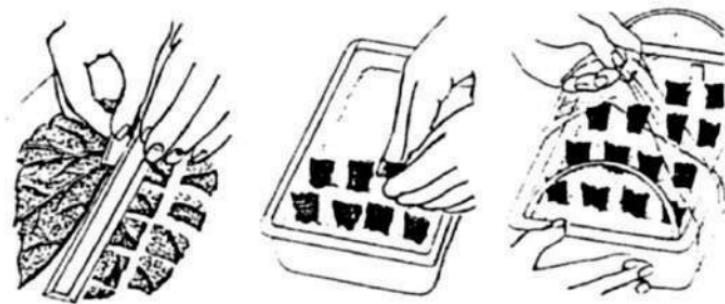
(4) Đặt mặt bụng
của các miếng
lá trên đất
trồng, cách
nhau 1,5 cm.
Đánh dấu.
Tưới dung dịch
diệt nấm

(5) Đậy khay
bằng một tấm
kính. Đặt nơi
có bóng che
và ấm. Chăm
sóc cho miếng
lá ra lá mới

(6) Đem trồng ra
chậu các cây
non khi nó đã
cứng cây. Chú
ý giữ hệ rễ.
Đánh dấu
từng chậu

Sau 5-6 tuần ở nhiệt độ 21°C chồi gân lá lớn
bị cắt xuất hiện các cây non. Sau vài tuần cây
cứng cáp có thể đem trồng.

Đối với lá cây nhăn nheo hay lượn sóng: Phải
đặt đứng miếng lá. Nén đất hai bên miếng lá. Mặt
cắt sẽ sinh cây non mọc từ trong đất lên bề mặt
đất. Đánh dấu và phun dung dịch chống nấm mốc.
Đặt trong hộp kín hay trong các túi polyetylen.

(1) Cắt phiến lá
xù xì thành
miếng hình
vuông có
cạnh 2 cm

(2) Đặt các miếng
lá vuông theo
hướng thẳng đứng.
Nén nhẹ hai bên
miếng lá

(3) Phun thuốc
trừ nấm mốc
và phủ tấm
polyetylen

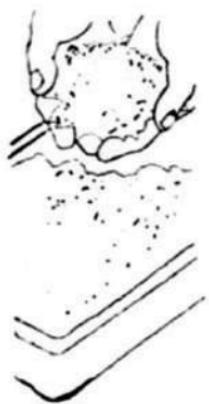
V. HOM CỦA LÁ CÂY MỘT LÁ MÂM

Nhiều cây một lá mầm như cây lưỡi hổ (*Aloe*), huệ dạ hương (*Hyacinthus*), hành biển (*Scilla*), giọt sữa (*Galanthus*), đuôi hổ (*Sansevieria*)... lá có các gân song song và một vài loài của các cây này có thể nhân giống suốt năm bằng hom từ lá, trên các mặt cắt của các gân có thể cho cây non.

Các hom lá thông thường như cây báo xuân (*Primula*), cây giọt sữa, cây điểm tuyết (*Leucolum*) có chiều hướng chết rất nhanh cho nên phải trồng ngay, trong khi đó các cây mọng nước và các cây đơn tử diệp khác, như cây đuôi hổ súc trương bị mất đi chậm hơn, có thể bảo quản được trong thời gian lâu hơn.

Các hom từ lá của các thân hành như huệ dạ hương rất mềm và dễ chết, xử lý phải cẩn thận hơn (phải cẩn thận khi đặt vào đất, phun thuốc diệt nấm bệnh. Giữ các dụng cụ và thiết bị thật sạch). Đổ đầy đất vào chậu, nén cho đất thấp hơn thành chậu 1 cm. Tưới nước và để ráo nước. Từ cây mẹ, lấy lá nguyên vẹn và phát triển mạnh, dùng dao sắc cắt lá thành từng đoạn và đặt thẳng đứng, phần gốc của lát cắt đặt xuống dưới, mỗi hom trồng cách nhau 2,5 cm. Đánh dấu rõ ràng và tưới dung dịch diệt nấm mốc để tránh thối rữa và các tác nhân gây bệnh khác.

Đặt các chậu vào môi trường ẩm và ám ($t^{\circ} = 21^{\circ}\text{C}$). Các cây non xuất hiện theo các thời gian khác nhau, tuỳ theo loại cây: cây đuôi hổ tái sinh sau 6-8 tuần vào mùa hè. Trong khi đó cây giọt sữa, huệ dạ hương chiết từ mùa xuân là lúc lá trưởng thành thì thời gian sinh cây con chỉ 4-6 tuần. Khi cây lớn và cứng cáp thì đem trồng. Đánh dấu các loại khác nhau.

(1) Đổ đầy đất vào khay, tưới nước và để ráo nước

(2) Lấy một lá nguyên đang phát triển, đặt mặt lưng xuống tấm kính sạch

(3) Cắt thành các miếng lá dài 3 cm, thẳng góc với gân lá

(4) Cắm các miếng lá thẳng góc với mặt đất thành hàng cách nhau 2,5 cm. Nén đất và đánh dấu

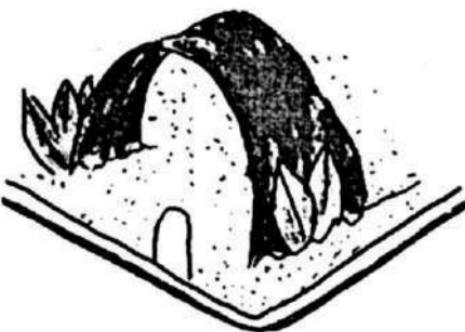

(5) Phun dung dịch chất diệt nấm mốc. Để vào nơi ẩm và ấm

(6) Làm ẩm đất trồng nếu đất khô (đặt vào chậu nước)

Có thể thực hiện hom lá dạng cầu vồng, cây non được tái sinh ở hai đầu mút. Dùng đoạn lá 4-5 cm, cắt đầu và gốc, đem trồng theo hình vòng cung, nén đất ở hai đầu mút. Đánh dấu lại.

VI. NHÂN GIỐNG CÂY TỪ PHÔI LÁ

Một vài cây có thể phát triển từ một nhóm tế bào riêng biệt trên một vài vùng của lá và của các tế bào của lá gọi là "phôi lá", từ đó tạo thành các cây non.

Trong những điều kiện sinh trưởng, các phôi lá của một số cây như cây tai hùm (*Saxifragaceae*) phát triển tự nhiên thành cây non. Nhưng ở cây khác như cây cải xoong đồng (*Cardamine*), sự thành tạo cây mới chỉ xảy ra nếu tách lá khỏi cây mẹ.

Vị trí của các phôi trên lá phụ thuộc vào các đặc tính riêng biệt của từng loại cây. Các cây non của loại thuốc bổng (*Kalanchoe*) mọc ở các khe răng cưa ở mép lá. Ở cây cải xoong đồng thì các cây non xuất hiện ở khớp nối của thân và phiến lá. Còn ở cổ trướng sinh (*Sedum*) chỉ sản sinh cây mới ở lá, ở gốc lá; các lá của cây này không có cuống.

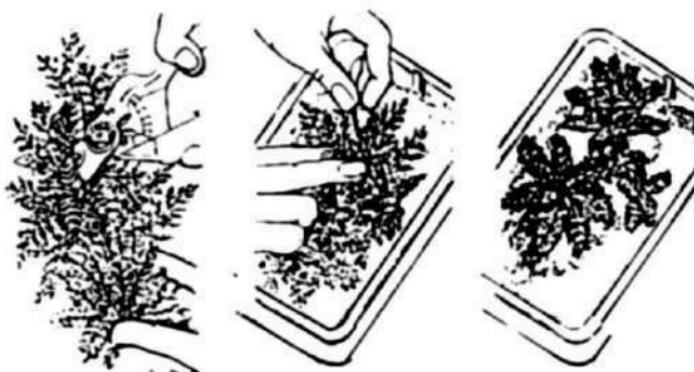
Các cây non của các loài cây này phát triển một cách tự nhiên. Ở một số cây trong nhóm cây

thuốc bồng, các cây non rơi xuống đất ngay từ khi rễ phát triển. Đem trồng trong chậu hay khay khi cây non cứng cáp.

Một số cây khác như dương xỉ loài tổ chim (*Asplenium*) cây non phát triển tự nhiên từ phôi của chúng, có thể tách lá của cây mẹ ngay khi đã tạo cây non. Do đó, có thể tách cây non trước khi tách lá.

Cuối cùng, trong một số cây như cây thuốc đầu đà (*Tiarella*), họ tai hùm (*Saxifragaceae*), các cây non chỉ phát triển từ phôi nếu tách lá rời khỏi cây mẹ. Phải cắt cuống lá ngay từ khi nó hoàn toàn phát triển, đặt lá lên đất trong một khay đất và đặt vào nơi ấm, che bóng và ấm ($t^o = 21^oC$) (ví dụ dưới lán nhỏ che polyetylen).

Để cho các cây non phát triển bình thường

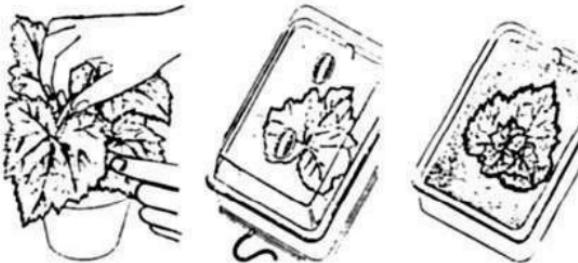

(1) Tách lá có cây non. Đổ đất vào khay và nén chặt các hom

(2) Ghim lá nằm phẳng trên nền đất. Đánh dấu khay. Đặt chậu vào nhà kính che bóng mát

(3) Chăm sóc không để lá quá khô. Tách riêng các cây non và đặt vào chậu ngay từ khi cây ra rễ

Kích thích sự phát triển cây non

- (1) Tách lá khi nó phát triển hoàn toàn. Đổ đất vào khay trồng hom
- (2) Đặt lá xuống đất. Đánh dấu. Đặt khay trong môi trường ấm (21°C), ẩm và che bóng
- (3) Khi cây non phát triển, tách chúng và trồng vào chậu. Đánh dấu

Các cây non sẽ xuất hiện sau 5-7 tuần, có thể đem cấy ra chậu. Các cây có lá mọng nước như thuốc bổ, cỏ trường sinh có thể để lại trong nhà lạnh để cây non phát triển. Các loài cây họ thuốc bổ, một số giống phản ứng tốt hơn nếu ta tách lá khỏi cây mẹ vào mùa xuân để kích thích sự tạo thành cây con.

Các cây non có thể phát triển từ phôi lá

Kalanchoe

Tolmiea menziesii

Sedum

Chú ý: Việc đánh dấu cho các nguyên liệu nhân giống.

Tất cả nguyên liệu nhân giống: hạt, lá hay hom và củ trong ghép cây đều phải đánh dấu bằng các nhãn ghi, nếu không có thể nhầm lẫn. Nhãn ghi phải ghi ngày gieo hạt, hay các hom, loài, thứ của cây nhân giống. Có thể bổ sung vào đó nguồn gốc của hạt và hom cũng như lưu ý các điều kiện cần thiết.

Các nhãn ghi có thể là các miếng gỗ, miếng chất dẻo hay hợp kim nhẹ. Dùng bút chì mờ hay bút chì mềm.

Có thể ở mỗi chậu, khay có một dải băng trắng, trên đó ghi các điều cần lưu ý. Có thể tạo băng bằng giấy trắng, sơn trắng. Trường hợp cây trưởng thành hoặc cây già có thể gắn các nhãn vào thân.

Có thể dùng các nhãn ghi in sẵn trên giấy, trên nhựa hoặc trên kim loại nhẹ, mỏng.

Chương VI

Ghép Cây

I. Ý NGHĨA

Ghép cây là kỹ thuật nối liền hai thành phần của 2 cây khác nhau để chúng hợp nhất và tiếp tục sinh trưởng như một cây hoàn chỉnh.

Một trong hai thành phần đó - cành ghép là phần cây mà người ta muốn nhân giống. Phần cây này ghép vào thân một cây khác, ta gọi đó là "gốc ghép" hay "thân chủ".

Có nhiều phương pháp ghép cây, trong đó có hai phương pháp cơ bản: *Ghép ngọn* là cách cắt hoàn toàn phần phía trên của gốc ghép và thay vào đó là cành ghép và *ghép bên* là cách ghép cành ghép vào bên cạnh gốc ghép, ở phương pháp này chỉ xử lý một phần ngọn.

Ghép cây cần chọn thời gian và phương pháp thích hợp. Ở một số cây như cây kim mai Trung Quốc (*Hamamelis*) có thể nhân giống bằng bất kỳ phương pháp ghép nào, nếu ta muốn thu được một loài riêng biệt: biện pháp duy nhất là lấy một cành ghép đem ghép vào gốc ghép. Lý do duy nhất để thực hiện ghép cây là tất cả cành ghép không làm hư hại đến gốc ghép. Người ta trồng nhiều cây ăn quả dùng để làm gốc ghép, từ đó tác động đến

kích thước cũng như chất lượng quả của cành ghép. Ngoài ra, gốc ghép có những đặc điểm ảnh hưởng tới cây ghép: chịu được sự phá hoại của nấm bệnh, thích nghi được độ ẩm và độ mặn cao của đất và thích nghi với độ kiềm cao của một số loại đất. Ảnh hưởng của gốc ghép tới cành ghép là rất đáng chú ý.

Còn một ưu thế của ghép cây là sớm hơn chiết cây hay giâm cây: có thể ghép vài loại cành ghép trên một gốc ghép. Đó là một đặc tính của ghép cây đặc biệt có ích cho một số cây ăn quả, bởi vì ta có thể ghép một cành ghép mang đặc tính thụ phấn thích hợp trên một cây đã có cành ghép của một loài khác. Một cây trang trí có thể nhận một cành ghép có đặc tính của một cây trang trí khác và sau đó có thể ghép thêm một cây có đặc tính thứ ba.

Một vấn đề quan trọng trong ghép cây là làm sao chọn cành ghép và cây gốc ghép sao cho 2 cây tương hợp. Đó là chức năng mà ta có thể xác định ở một loài đem ghép trên một cây nào đó. Nhìn chung, ta có thể ghép một vài đặc tính trên gốc có cùng hay gần đặc điểm với nhau. Để ghép cây đạt kết quả, cần xác định vị trí các mô khác nhau của gốc ghép và cành ghép, để biết chúng gần nhau cho hợp nhất và bền vững. Phần tượng tầng là phần sinh trưởng mạnh thấy ở ngay dưới lớp vỏ. Phải để cho phần tượng tầng cành ghép tương ứng vị trí với tượng tầng gốc ghép thì kết quả mới

bảo đảm. Ngoài ra, mặt cắt của cành ghép và gốc ghép phải áp khít nhau để tránh khô và mốc sorm lấy lại thời gian sinh trưởng nhanh nhất, vượt được trở ngại ngăn cách gốc và cành ghép.

II. CÁC KIẾU GHÉP CÂY

Ghép cây tốt không chỉ phụ thuộc vào chất lượng mắt ghép và cây ghép, mà nó còn phụ thuộc vào nhiều điều kiện như đặc tính của mô để cho sự phát triển cũng như sự tương hợp của chúng. Nó phải tránh được sự mất nước, phải cung cấp được một nhiệt độ môi trường thích hợp, đồng thời chăm sóc cẩn thận cho đến khi có sự nối liền hai thành phần ghép đó.

Trước đây, người ta nối và phủ hai yếu tố ghép bằng các loại sợi, giờ đây đa số các phần ghép được nối liền bằng polyetylen trong suốt với chiều rộng 1 cm. Nguyên liệu này có ưu điểm là dễ cuộn bọc và gắn liền hoàn toàn vùng ghép, như vậy làm giảm bớt sự mất nước. Người ta còn dùng các dải cao su để góp phần vào duy trì không khí ẩm giúp cho cây phát triển.

Hai thành phần ghép hợp nhất, phát triển thành cây mới còn phụ thuộc vào một yếu tố là: phải tránh sao cho gốc ghép không có sự đối kháng cạnh tranh với cành ghép; nói một cách khác, phải tẩy bớt lá để cho gốc ghép có thể phát triển.

Theo lý thuyết thì ghép cây có thể thực hiện suốt năm, nhưng mùa xuân được xem là thời

gian tốt nhất cho các công việc ghép cây, riêng phương pháp ghép mắt thực hiện vào mùa hè sẽ tốt hơn vì là thời điểm lớp vỏ của gốc ghép tách dễ dàng.

1. Ghép kiểu Anh (ghép mặt vát)

Phương pháp này thường hay dùng để ghép cây ăn quả, tuy nhiên còn có thể dùng cho tất cả cây gỗ và cây bụi mà các mô của chúng có thể hợp nhất ở nhiệt độ tương đối thấp.

Chọn một cây làm gốc ghép phù hợp đem trồng ở vườn và để trong suốt một mùa. Đến giữa mùa đông năm sau chọn một cây khác dùng làm cành ghép. Lựa trên cây này nhiều cành thân gỗ cứng, đặt chúng thành hàng ở chiều sâu 15 cm trong đất ẩm và thoát nước. Nén đất xung quanh các cành ghép đó và đánh dấu. Để như vậy đến mùa xuân năm sau cành ghép sẽ phát triển hơn gốc ghép.

Ngay từ khi mạch dẫn chứa nhựa nguyên bắc đầu đi lên trên cũng là lúc các chồi lá nở, hãy tỉa cành ở gốc ghép để chỉ còn lại mình thân gốc ghép.

Ta thường ghép các cây ăn quả, đặc biệt là ở táo, có chiều cao 25 cm trên mặt đất, để tránh thối cổ rễ của gốc ghép. Đối với cây trang trí thì nên ghép sát đất để tránh sự xuất hiện các chồi phình ra, kém phần mỹ thuật.

(1) Chọn một cây làm gốc ghép. Trồng ở ngoài trời. Đánh dấu và để cho phát triển trong một mùa

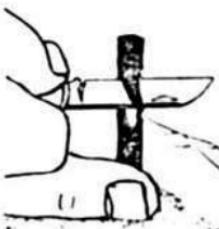
(2) Chọn một cây làm cành ghép. Cắt một số cành khoẻ có gỗ cứng

(3) Làm thành bó cành ghép đặt thành luống (khóm) ở một nơi mát, thoát nước. Đánh dấu

(4) Cắt tất cả cành cách 30-45 cm của gốc ghép, ngay trước khi các chồi lá nở

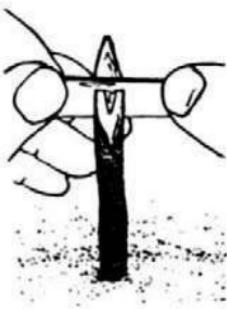
(5) Gọt ngọn gốc ghép nơi dự định đặt cành ghép. Cắt lát nghiêng 4 cm tái đinh gốc ghép

(6) Lấy cành ghép ở luống, cắt trên mắt và để lại ít nhất 4 chồi ở phía dưới mắt

(7) Cắt 4 cm ở gốc của cành ghép, có cùng độ nghiêng với gốc ghép và chồm lên nhau ở dưới mắt

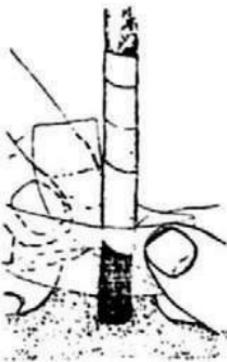
(8) Cắt lát khoảng 12 mm ở mặt cắt gốc ghép ở 1/3 mặt nghiêng của lá tết tính từ mép trên

(9) Cắt lát khoảng 12 mm ở mặt cắt cành ghép ở 1/3 mặt nghiêng của lá tết tính từ mép dưới

(10) Trượt cành ghép lên gốc ghép sao cho vết cắt ở mặt nghiêng trùng nhau

(11) Buộc chặt khớp nối bằng một dải polyetylen trong suốt. Bôi một ít sơn lèn đinh vào cành ghép

(12) Tháo dải polyetylen khi mặt cắt tạo vết seo, cắt tất cả cành, chồi ở gốc ghép

Dùng một chiếc kéo sắc cắt cành, tỉa gốc ghép rồi dùng dao sắc cắt một lát nghiêng dài 4 cm tính từ mép phía trên của thân.

Rút cành ghép ở khóm (luống) cành ghép. Chọn cành có đường kính gần bằng gốc ghép. Với một con dao sắc, cắt một lát ở trên một chồi và để lại một chiều dài 4-5 mắt, sau đó cắt một lát nghiêng dài 4 cm mà tận cùng của nó vừa đúng với phần trên của một chồi.

Ở 1/3 chiều dài của lát cắt nghiêng tính từ đỉnh của gốc ghép, khía một lát cắt không quá sâu (khoảng 1 cm). Tương tự như vậy ở trên cành ghép cũng từ 1/3 chiều dài lát cắt nghiêng, tính từ dưới lên. Giữ lưỡi dao tạo cùng một góc khía sâu ở cành ghép trùng với gốc ghép.

Trượt cành ghép lên gốc ghép sao cho chúng trùng và khít nhau. Dùng dải polyetylen trong suốt (dùng cho ghép cây) buộc chặt phần nối giữa gốc và cành ghép. Trên đỉnh cành ghép bôi sơn để tránh hư thối và đánh dấu các đặc điểm cần thiết.

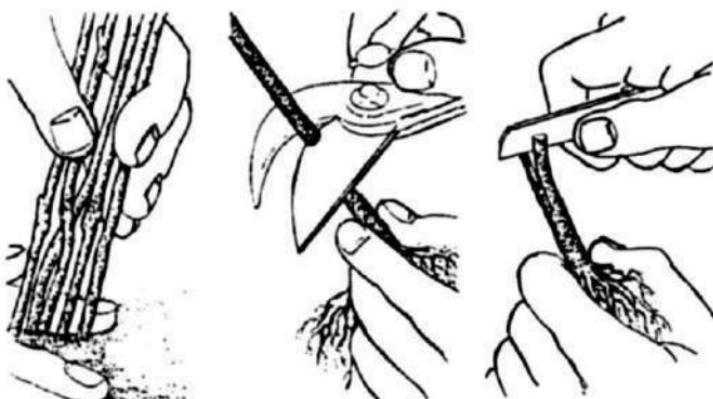
Đợi đến khi tạo thành sẹo mới tháo dải polyetylen. Tỉa hết các cành ở gốc ghép, chỉ để chồi và mầm ở cành ghép phát triển.

Các gốc ghép thường dùng trong thực tế: táo, anh đào, mận, lê, hoa hồng và đỗ quyên... có ưu thế là khả năng điều chỉnh sức sống, thích hợp với pH = 7, độ ẩm của đất, nồng độ dung dịch muối trong đất và không hình thành chồi rẽ...

2. Ghép nêm

Ghép nêm có thể thực hiện dễ dàng bằng thao tác cơ bản ở phần gỗ, nó có thể áp dụng trên một số lớn cây bụi và cây trang trí.

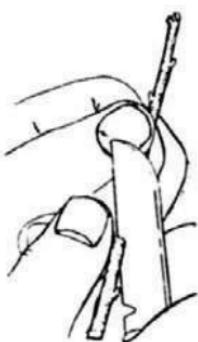
Vào giữa mùa đông, chọn cây nào đó làm nguồn cành ghép tốt để sử dụng suốt các vụ, buộc thành bó hay để thành luống trong một hố sâu 15 cm, để tránh khô cành ghép, bảo đảm độ ẩm, nhiệt độ thích hợp cho phát triển; đánh dấu.

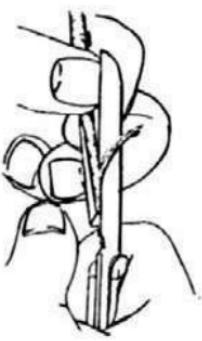
(1) Vào mùa
đông tập trung
các cành có
mầm mọc ở
mùa trước, xếp
thành khóm và
đánh dấu

(2) Chọn một gốc
ghép phù hợp,
vào cuối mùa
đông hay đầu
mùa xuân, nhổ
lên rửa sạch và
cắt ngang đinh

(3) Tách thành
khe thẳng góc
dài 3 cm ở giữa
thân của gốc
ghép

(4) Lấy cành ghép
cắt nghiêng vát
một phía ở trên
mắt và cắt một
đoạn dài 15 cm
về phía dưới lát
cắt nghiêng

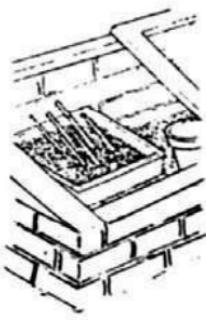
(5) Cắt phía
bên đối diện
dài 4 cm tính
từ dưới lên,
tạo nên một
phản mút cành
nhọn đầu

(6) Đặt cành
ghép có đầu
nhọn vào khe
nứt của gốc
ghép và để
chùa ra một
phản lát cắt
cành ghép

(7) Buộc hai
phản cắt vát
và khe thành
một khối bằng
dải polyetylen
trong suốt. Bôi
sơn lên đỉnh
cành ghép

(8) Đặt tất cả
các cành ghép
vào đất than
bùn lẫn cát.
Đánh dấu và
bảo vệ tốt
phản ghép

(9) Tháo dải băng
polyetylen khi
mặt cắt đã tạo
nên seо, để mỗi
gốc và cành
ghép đó vào
một chậu

Vào cuối mùa đông và đầu mùa xuân, chọn một gốc ghép tốt, hoặc là cây một năm hay là cây có rễ phát triển tốt. Lấy gốc ghép, rửa sạch. Ghép tiến hành ở đỉnh rễ hay trong phần trụ dưới lá mầm. Cắt ngang đỉnh của gốc ghép, sau đó khía một rãnh 4 cm, thẳng góc và ở giữa của gốc ghép.

Lấy cành ghép ở trong bó dự trữ. Dùng dao cắt nghiêng ngay phía trên một trong các mắt. Sau đó cắt lát thứ hai, thẳng góc ở 15 cm phía gốc. Cắt phía đối diện với lát nghiêng đầu tiên dài 4 cm chiều dài tạo nên một góc nhọn ở phần gốc cành ghép.

Đặt nhẹ nhàng và thật khít cành ghép vào khe nứt của gốc ghép, chỉ để chừa một phần nhỏ của mặt cắt để không khí có thể vào được nhằm thúc đẩy sự hình thành vết sẹo. Buộc chặt hai yếu tố ghép (cành và gốc ghép) bằng dải polyetylen trong suốt (loại dùng cho ghép cây). Gắn đỉnh cành ghép bằng sơn để tránh sự bốc hơi nước.

Đặt hai yếu tố ghép nói trên trong một khay đổ đầy đất than bùn và cát, vùi đất sát ngay nơi ghép. Đánh dấu và để vào nơi được bảo quản tốt.

Khi hai phần hợp nhất, trên bề mặt tiếp xúc hình thành sẹo ở nơi để hở giữa cành ghép và gốc ghép thì vẫn có thể gây hư hại ở phần trên của nơi ghép, do vết sẹo lúc đầu chưa được rãnh, bén. Vì vậy, chỉ khi nơi ghép rãnh lại, mới có thể cắt và bỏ dải bằng polyetylen. Dem trồng cây đã được hợp

nhất trong chậu hay một nơi xác định nào đó, tuỳ thuộc vào sức sống của chúng. Đánh dấu lại và cắt bỏ tất cả cành, chồi ở gốc ghép để dồn sức sống cho cành ghép.

Cách ghép này có thể thực hiện ở các cây như táo, anh đào, cây bông bụt, cây đào gai (*Cratargus*), cây lê đá (*Sorbus*), cây đậu tía (*Wistaria*) và nhiều cây khác.

3. Cách ghép nêm bên cạnh (khe nứt bên cạnh)

Là cách ghép đơn giản và có hiệu quả, được dùng rộng rãi để nhân giống cây lá thường xanh và cây lá rụng.

Thời gian thích hợp nhất để thực hiện ghép là vào cuối mùa đông và đầu mùa xuân, đúng vào lúc nở chồi lá. Nhưng trường hợp cây lá thường xanh, ta có thể thực hiện khi xảy ra nảy chồi là lúc gốc ghép phát triển mạnh mẽ.

Đối với cây có nhiều nhựa nguyên và "chảy nhựa" khi cắt thì nên ghép chúng vào đầu thời kỳ sinh trưởng và bắt đầu bằng cách làm khô gốc ghép - hạn chế tươi hoặc không tươi và đặt ngoài trời trước khi tiến hành ghép.

Trồng một cây non loại một năm trong chậu và để phát triển thêm trong một năm. Cây gốc ghép này cùng họ và tương hợp với cây muốn ghép.

(1) Trồng cây loại một năm vào chậu và để sinh trưởng trong một năm

(2) Đẽ gốc ghép thoát nước tối đa, nơi lạnh cho đến trước khi nở chồi. Cắt bỏ các lá ở 8-10 cm phần dưới thân

(3) Chọn cây phù hợp và lấy vài cành sinh trưởng ở mùa trước làm cành ghép

(4) Cắt nghiêng hai bên cành ghép với chiều dài lát cắt 3-4 cm

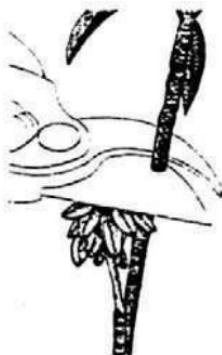
(5) Cách gốc ghép 5 cm từ mặt đất, khía trực tiếp xuôi theo phần dưới gốc ghép, dài 3-4 cm

(6) Bẻ cong nhẹ nhàng gốc ghép phía đối diện của vết khía đặt cành chiết vào và khép gốc ghép lại

(7) Buộc tất cả vùng ghép bằng một dải polyetylen trong suốt. Đánh dấu và đặt vào nhà kính

(8) Tháo dải băng polyetylen và cắt 1/2 trên của gốc ghép khi hai thành phần đã hợp nhất

(9) Cắt tất cả phần còn lại của gốc ghép, ở phía trên sát ngay cành ghép. Bôi sơn lên vết cắt để tránh bốc hơi nước

Ba tuần trước khi tiến hành ghép, để chậu gốc ghép trong một vùng lạnh để kích thích sự sinh trưởng. Để khô (trước hết là ở cây rụng lá) bằng cách hạn chế tưới một cách tối thiểu, hay ngừng không tưới.

Tỉa hết lá ở phần dưới gốc ghép, có nghĩa là gần 10 cm ở phần dưới của thân.

Chọn một cây mà thân có nhiều cành ghép. Đó là các cây vẫn còn sinh trưởng ở mùa trước và có thể để nguyên không chạm tới các chồi non.

Khi ghép đã hoàn thành, bỏ dải băng polyetylen và cắt 1/2 gốc ghép ở phía trên vùng ghép.

Hai tuần sau, cắt phần còn lại của gốc ghép ở phía trên nơi ghép và chỉ để lại chồi chính của cây.

Nếu bề mặt cắt của gốc ghép rộng, dùng sơn (loại dùng trong ghép cây) bôi lên trên.

Phải tưới nhẹ và thường xuyên. Nói cách khác là cây phải bảo đảm khô trong môi trường ẩm.

4. Cách ghép ép vào thân

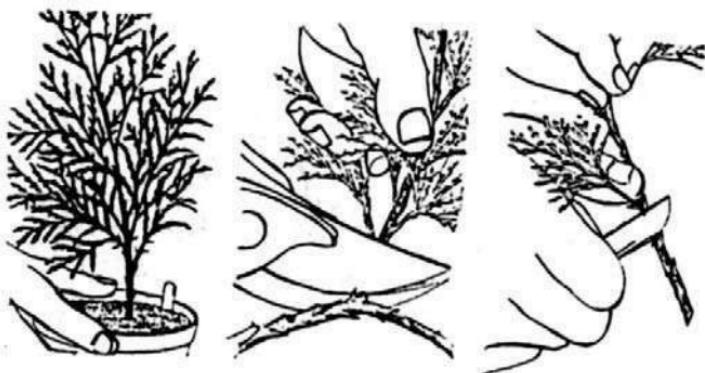
Phương pháp truyền thống này dùng ghép cây họ thông, nhưng có thể dùng cho nhiều loại cây khác như cách ghép nêm bên cạnh. Khi người ta cắt cây thông, nó tiết ra nhựa. Trước khi ghép người ta cần làm khô gốc ghép, nhựa chỉ đọng lại trên dao ghép do đó giảm độ sắc của dao cắt. Luôn lau sạch lưỡi dao bằng bông tẩm dung môi hữu cơ (như axêtôn). Sau đó lau lưỡi dao bằng vải sạch.

Gốc ghép phải trồng trước trong chậu, bởi vì các rễ nhỏ và chùm của họ thông rất dễ khô.

Các cây họ thông phải được ghép vào cuối mùa đông, đầu mùa xuân hay cuối mùa hè.

Nếu ghép vào cuối mùa đông hay đầu mùa xuân, phải làm khô cây họ thông trồng trong chậu bằng cách tưới ít đi so với bình thường.

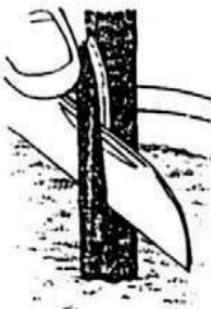
Khoảng 3 tuần khi gốc ghép thể hiện một vài dấu hiệu sinh trưởng thì tiến hành ghép ngay.

(1) Chọn cây họ thông ở chậu làm gốc ghép và giảm độ ẩm vào mùa đông

(2) Chọn một cây họ thông khác làm cành ghép và cắt một chồi khoẻ mà phần gốc đã hoà gõ

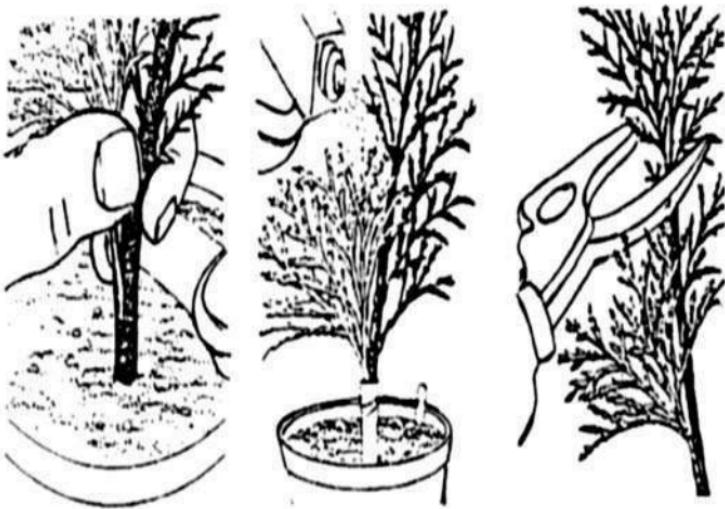
(3) Bỏ hết lá ở phần dưới của cành ghép

(4) Cắt một lát nghiêng dài 3-4 cm tính từ phần đáy. Phía đối diện cắt một lát bé hơn

(5) Bỏ hoàn toàn lá ở 15 cm phần dưới gốc ghép và cắt một lát không sâu dài 3-4 cm ở phần dưới gốc ghép

(6) Cắt một lát nhỏ ở phía dưới gốc ghép nối liền với lát cắt thứ nhất

(7) Lấy phần "lưỡi" gỗ mới tạo thành đặt vào vị trí đó của gốc ghép. Quấn dải băng polyetylen giữ hai phần ghép đó. Đánh dấu

(8) Đặt cây ghép vào nơi ấm và ẩm khi hai phần nối nhau. Phun dung dịch diệt nấm mốc và chất diệt cỏ

(9) Làm cứng cáp cây khi hai yếu tố đang hợp nhất. Tháo dải băng polyetylen và cắt dần phần gốc ghép

Chọn một cây họ thông khác có các cành phù hợp với các cành ghép. Các cành ghép phải là loại cành đã hoá gỗ và vỏ nâu. Bỏ hết lá ở 1/3 của cành ghép. Cắt ở phần gốc của cành ghép một lát cắt nghiêng dài 3-4 cm, sau đó quay về phía đối diện cắt một lát bé hơn.

Cắt tất cả lá ở 15 cm ở phần dưới gốc ghép. Cách mặt đất 6-7 cm cắt một lát nghiêng xuống

dưới ở gốc ghép, tạo nên một lát cắt không sâu dài 3-4 cm. Sau đó, cắt một lát thứ hai ở phần sát phía dưới gốc ghép, bé hơn, gắn liền với lát cắt thứ nhất. Tách phần gỗ ở gốc ghép rồi đặt cành ghép vào vết cắt đó. Phải gắn khít hai yếu tố ghép đó.

Dùng dải băng polyetylen hay một dải băng cao su giữ chặt và ngăn cản sự mất nước xung quanh nơi ghép.

Đánh dấu gốc ghép và giữ chúng trong môi trường ẩm và ấm kích thích sự sinh trưởng và sự gắn kết các phần ghép.

Chỉ tưới một cách hạn chế chậu trồng gốc ghép, bởi vì sự khô ở mức độ cần thiết sẽ kích thích sự thành tạo mô sẹo.

Các cây thông ở chậu (trong môi trường ẩm và ẩm) là nguồn gốc của nhiều loại bệnh và sự thối lá, cũng như sự phá hoại của nhện đỏ. Do đó, không được quên tưới dung dịch chất diệt nấm mốc và chất diệt cỏ.

Khi nơi ghép đã hợp nhất, đem ra ngoài để vào nhà kính làm cho cây thông cứng rắn trong 6-10 tuần.

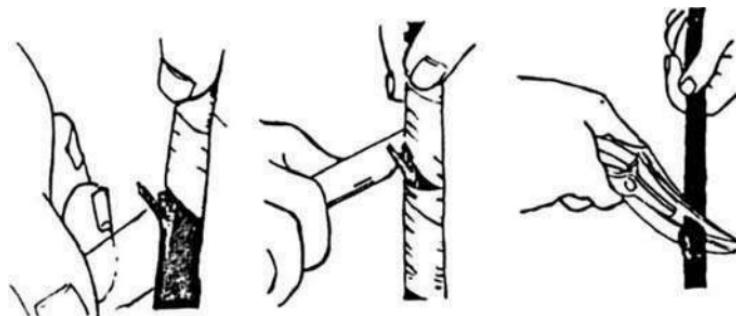
Tháo dải băng polyetylen và cắt ngắn 1/3 phần ngọn, 15 ngày sau cắt đi 1/3 nữa và giữa mùa hè cắt phần còn lại của gốc ghép.

5. Ghép bằng mắt ghép thông thường

Ghép bằng mắt ghép là hình thức truyền thống dùng nhân giống hoa hồng. Kỹ thuật này

là đặt một chồi sau vỏ gốc ghép, sao cho phần lưng của mầm tiếp xúc trực tiếp với tượng tảng của gốc ghép. Ta thường dùng kỹ thuật này vào lúc mà vỏ cây tách ra dễ dàng (từ tháng 5 đến tháng 8).

Chọn một gốc ghép tốt, là cây trẻ hay là cây một năm. Trồng ngoài trời vào mùa đông, đánh dấu và chăm sóc tại chỗ. Đến lúc vỏ có thể tách dễ dàng ở phần gốc là thời gian chuẩn bị ghép bằng mắt ghép. Một số cây có thể ghép bằng mắt ghép: anh đào, táo, lê, cây hạnh (*Amydalus*), hoa hồng, mơ, mận, cây mộc qua (*Cydonia*), cây lê đá (*Sorbus*), cây sơn tra (*Maspilus*), cây đào gai (*Crataegus*)...

(1) Trồng ở ngoài
trời một gốc
ghép vào mùa
đông. Đánh
dấu và chăm
sóc chu đáo

(2) Cắt phần lá ở
30 cm phía
dưới gốc ghép.
Tỉa tất cả cành
và lá vào
mùa hè

(3) Rạch vỏ hình
chữ T ở gốc
ghép, tạo thành
2 "lưỡi"

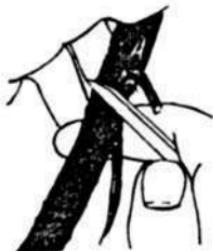
(4) Chọn một cây phù hợp làm cành ghép và cắt cành khoẻ

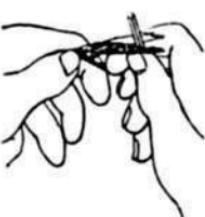
(5) Cắt hết lá, còn để lại 1/3 cuống ở mỗi lá

(6) Cắt không quá sâu ở thân, dài 3 cm ở dưới chồi phát triển mạnh

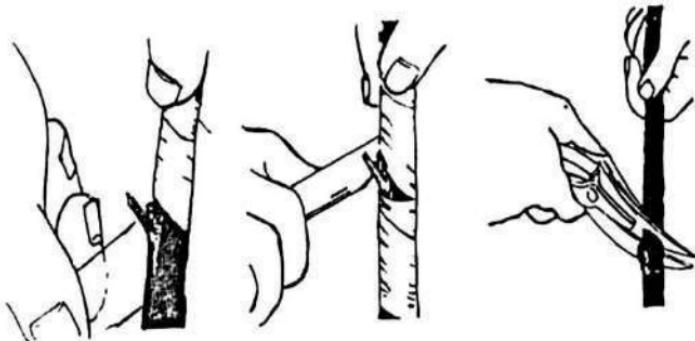
(7) Nhét lát cắt vào vỏ gốc ghép đến chồi. Cắt phần lưỡi thừa của mắt ghép

(8) Nâng phần vỏ của mắt ghép. Bỏ hết phần gỗ nằm phía dưới

(9) Đặt mắt ghép trong phần vỏ khoét hình chữ T của gốc ghép. Cắt phần đuôi

(10) Buộc cành
ghép và gốc
ghép bằng dải
polyetylen, để lộ
mắt và đánh dấu

(11) Sau khi mắt
đã gắn liền với
gốc ghép, tháo
dải băng
polyetylen ra

(12) Cắt phần
trên của gốc
ghép vào cuối
mùa đông hay
đầu mùa xuân

Nếu cành ghép là một cây hồng có nụ khoẻ, đặt nó vào phần trụ trên lá mầm của một cây còn rất non của hoa hồng khác. Phải đặt dưới vỏ của một cây tương hợp nhau giữa cành ghép và gốc ghép, nghĩa là có cùng chiều cao phù hợp.

Buộc gốc ghép cẩn thận bằng băng polyetylen trong suốt, cuốn vòng nhưng để lộ mắt ghép và phần lá. Sau đó, đánh dấu.

Khoảng 3-4 tuần, mắt ghép sẽ gắn liền với gốc ghép, lúc đó tháo dải băng polyetylen. Cuối mùa đông hay đầu mùa xuân, cắt gốc ghép ở phần trên mắt ghép và để cây phát triển trong mùa sinh trưởng.

6. Ghép mắt trên gốc đốn

Là kỹ thuật ghép mắt cho một số cây hoa

hồng, đặc biệt là các cây lai loại hoa hồng chè hay các cây nhiều hoa. Người ta thường nhân giống bằng cắt chồi trên cây non sớm hơn cách chiết hay giâm cành. Lợi thế của ghép mảnh so với giâm cành là gốc ghép có sức sống của loài thấp hơn nếu chúng chỉ thể hiện là rễ đơn thuần khó đạt tới chiều cao hơn 20 cm. Hình thức ghép này thường gấp ở cây khoẻ nhưng chỉ mọc cao 4-5 m.

Chọn một gốc ghép tốt là một trong các yếu tố quan trọng hơn cả của kỹ thuật này. Có thể dùng một cây non ở hàng rào hoa hồngẠI, hay cây thuộc các loài thực vật tự nhiên của vùng. Tuy nhiên, phương pháp này không cho gốc ghép tốt.

Gốc ghép của một cây hoa hồng phải không sản sinh chồi rễ, nó được trồng cố định. Lý tưởng nhất là chọn một loại ít gai và thao tác sẽ dễ dàng nếu trụ dưới lá mầm tương đối dài. Đó là loại hoa hồngẠI thuộc loài *Rosa laxa*.

Vào mùa đông một cây hoa hồng non có chiều cao khoảng 5-8 mm và lấp đất cho đến phần dưới trụ lá mầm. Khi cây đã phát triển, có thể tiến hành ghép vì lúc này vỏ cây dễ tách ra, thường vào giữa mùa hè. Bới đất phủ lên gốc ghép và khía vết cắt hình chữ T ở thân.

Chọn một cây hoa hồng khác mang các cành ghép phù hợp với gốc ghép. Lấy cành ở cây vừa mới nở hoa. Bỏ hết tất cả lá ở cây này.

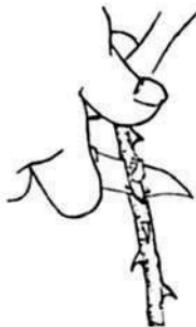
(1) Trồng ngoài
trời một cây
non, lấp đất
cao 5-8 mm từ
cổ rễ. Lấp đất
và đánh dấu

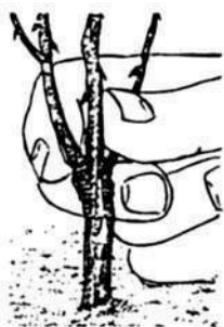
(2) Bới đất ở cổ
rễ gốc ghép
vào giữa mùa
hè, tách vỏ
hình chữ T ở
cổ rễ, tách 2
lưỡi của lát cắt

(3) Chọn cây có
chồi khoẻ khi
hết nở hoa, cắt
thân và cắt hết
lá

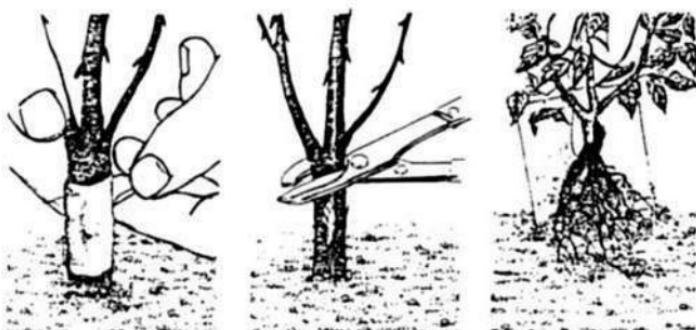
(4) Cắt dưới
một mắt rồi
lấy mắt có
một phần vỏ
riêng ra

(5) Đặt mắt vào
vết cắt hình
chữ T, đuôi
của mắt ghép
quay lên trên

(6) Cắt đuôi của
mắt ghép bằng
lá tát thẳng
góc với gốc
ghép

(7) Phủ mắt ghép bằng một miếng cao su, ghim để giữ nguyên vị trí.
Đánh dấu

(8) Cuối mùa đông cắt gốc ghép sát với mắt ghép

(9) Đem trồng vào mùa thu năm sau

Dùng dao sắc, cắt cành ngay phía dưới một chồi nụ. Không ấn dao quá mạnh tay trong phần gỗ, lát cắt lõm về phía trên của cành. Lấy được chồi nụ có đuôi ở phía trên đặt vào khe vỏ tách chữ T, giữa 2 lưỡi của lát cắt đã được tách rộng ra. Cắt phần đuôi của chồi nụ. Buộc phần cành ghép bằng một miếng cao su xung quanh gốc ghép, dùng ghim giữ chặt mắt ghép vào gốc ghép.

Mắt ghép sẽ phát triển vào trước mùa hay vào mùa sau. Cuối mùa đông, cắt gốc ghép ngay trên cành ghép để tránh cây sinh các chồi rẽ. Dem trồng cây hoa hồng ở nơi xác định.

Các cây hoa hồng trên một thân cây: Ta có thể áp dụng kỹ thuật này trên cây hoa hồng mà ta ghép trên một gốc ghép của loài hoa hồng *Rosa rugosa*

có thân rắn, cứng với chiều cao 2-5 m. Trồng các cây này thành hàng và giữ thẳng hàng bằng dây thép chằng trên các cột.

Sự ghép mắt có thể diễn ra vào mùa hè năm sau, khi mà vỏ của chúng dễ dàng tách ra. Có thể ghép 2 hay 3 mắt theo vòng xoắn ốc gần nhau trên cùng một gốc ghép để được một dạng chùm hoa đều đặn. Chiều cao của cành ghép phụ thuộc vào sở thích và dạng cây.

Các cây hoa hồng được xem là "chuẩn" dùng để ghép có chiều cao 1 m. Loại cây hoa hồng "1/2 chuẩn" có chiều cao 80 cm.

7. Ghép ép (bóc mắt rồi ép dưới vỏ)

Là phương pháp đơn giản nhất của ghép cây, vì động tác thực hiện ít hơn các phương pháp khác. Nó còn có ý nghĩa quan trọng là cho phép có sự tiếp xúc tốt nhất giữa tượng tầng gốc ghép và cành ghép.

Ta tách rút một miếng vỏ của gốc ghép và thay vào đó là một đoạn có kích thước chính xác tương tự mang mắt ghép của cây muốn ghép.

Kỹ thuật này thích hợp cho tất cả họ hoa hồng với điều kiện là phần gỗ của chúng tương đối cứng và hoá gỗ. Để đạt được kết quả của ghép cây phải tránh tất cả sự bốc hơi, bằng cách gắn kết thật kỹ các bờ của vùng cắt ghép. Ta có thể thực hiện kỹ thuật ghép này ở bất kỳ thời gian nào trong năm,

nếu ta dùng các mảnh phát triển mạnh và ở thời tiết ấm. Cũng có thể dùng kỹ thuật ghép này ở cây trồng trong chậu như loài cây mộc lan (*Magnolia*), nhưng thường dùng cho các gốc ghép của cây trồng ngoài trời vào mùa đông.

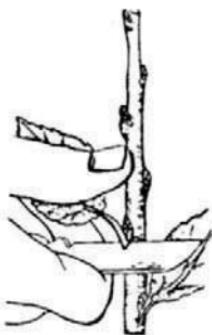
Giữa mùa hè, cắt tỉa hết các cành và các lá ở phía dưới 30-50 cm của gốc ghép. Chọn một cành khác phù hợp làm cành ghép. Cắt một vài chồi dinh dưỡng đang thời kỳ sinh trưởng mạnh, bỏ tất cả phần quá mềm ở đỉnh, cùng với lá có ở trên cành.

(1) Trồng một gốc ghép phù hợp ở ngoài trời vào mùa đông.
Đánh dấu

(2) Tỉa cắt các cành và lá khoảng 30-50 cm ở phần dưới, vào giữa mùa hè

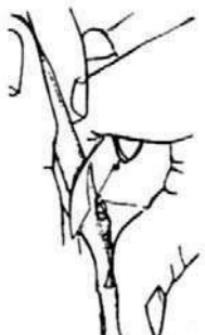
(3) Chọn một cành khác phù hợp làm cành ghép. Cắt phần chồi dinh dưỡng có các mầm chồi phát triển

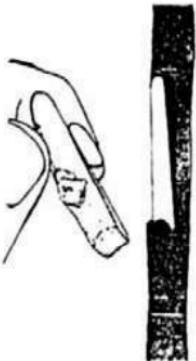
(4) Lấy phần chồi mầm và cắt tất cả lá trên thân

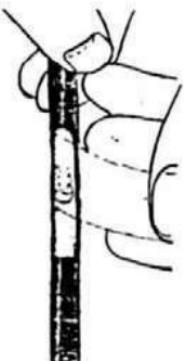
(5) Cắt lát 3 mm trên thân gốc ghép theo chiều xuống, dài 3 cm dọc thân

(6) Cắt một lát tương tự trên cành ghép, bảo đảm phù hợp với phần cắt trên gốc ghép

(7) Đặt phần "vỏ" có mắt vào khoang trống của gốc ghép. Quấn dải băng polyetylen trong suốt

(8) Bỏ dải băng polyetylen khi mắt đã liền với gốc ghép

(9) Cắt gốc ghép sát ngay mắt ghép vào mùa đông. Mắt ghép sẽ phát triển và ra hoa vào mùa sau

Cắt trên gốc ghép một lát rộng 0,5 cm, nghiêng xuống dưới với một góc gần 45° . Cắt một lát tương tự khoảng 3 mm từ trên cao hướng xuống dưới, dài 3 cm dọc thân. Nối liền với lát thứ nhất và tách mảnh cắt đó.

Chọn một cây có cùng kích thước với gốc ghép. Lấy một mắt chính trên phần vỏ của nó có hình dạng tương tự như mảnh cắt đã lấy ra. Đặt mắt ghép đó vào "ổ" đã chuẩn bị ở gốc ghép và buộc chặt bằng dải băng polyetylen.

Khoảng 3-4 tuần, mắt ghép gắn liền với phần cắt của gốc ghép.

Sau khi mắt ghép đã hợp nhất với gốc ghép, có thể tháo dải băng polyetylen để cho cành phát triển và phồng lên.

Mùa đông, cắt gốc ghép ở phía trên cành ghép nhưng vẫn phải giữ cho mắt ghép không bị hư hại.

Mắt ghép sẽ phát triển vào mùa sau và sẽ nở hoa.

Chương VII

NHÂN GIỐNG MỘT SỐ LOÀI CÂY

I. NHÂN GIỐNG CÁC CÂY HỌ LAN

Trong các cây trang trí có nguồn gốc vùng nhiệt đới ẩm trên thế giới, loại cây họ lan có thể đem nhân giống trồng đạt nhiều kết quả trong các nhà trồng cây mát hay ấm. Các cây họ lan đòi hỏi sự chuẩn bị môi trường một cách chu đáo. Nhu cầu nhiệt độ và độ ẩm tương đối khác biệt đối với các loài, do đó chọn các điều kiện nuôi trồng mà chúng sinh trưởng thích hợp là rất quan trọng.

Trong thiên nhiên, đa số các loài lan đều thuộc loài ký sinh, có nghĩa là hệ rễ của chúng không neo đậu trong đất, mà sống trên thân cây và cành cây. Đa số cây họ lan có thể đem trồng trong chậu, những cây có dạng riêng biệt có thể đặt trên vỏ cây hay trong các chậu treo đặc biệt. Nhiều loài lan có thể để hạt nảy mầm với sự cộng sinh giữa hạt với một số loài nấm trong đất. Sự nảy mầm từ hạt rất khó, nhưng nảy mầm từ các "hành giả" là các cơ quan của nhân giống dinh dưỡng. Kích thước và hình dáng rất khác nhau tùy theo loài. Do đó, người ta thường đem bán các cây hoa lan đã đủ điều kiện cho sự sinh trưởng và phát triển.

1. Sự lựa chọn và thiết bị nhà kính

Có loại nhà kính chuyên dùng, ta có thể mua để trồng phong lan, đồng thời sử dụng thích hợp cho bất kỳ mục đích trồng trọt khác. Cần cung cấp năng lượng để sưởi ấm và bảo đảm sự

Trồng lan trên vỏ cây

Khoét một lỗ trên một mảnh vỏ cây hay một cành nhỡ, lấy cây lan ở chậu bỏ rũ hết đất và rễ chết. Đặt chùm rễ lan trong lỗ, cố định chặt chùm rễ và thân rễ trên đoạn vỏ cây đó.

Tưới ẩm cho cây sinh trưởng

thông thoáng cho nhà kính. Tốt nhất là phủ lên mặt đất một lớp tro (khác biệt với lớp bê tông) để giữ độ ẩm và góp phần duy trì một mức độ ẩm mong muốn.

Nhiều loại lan có nhu cầu tránh ánh sáng trực xạ mặt trời từ mùa xuân đến mùa thu, do đó nhà kính trồng lan cần có lớp màn cuốn đặt trên kính (20-25 cm bề dày) hay các dạng che bóng khác.

Muốn duy trì độ ẩm người ta thường bố trí một hệ thống phun sương tự động. Hệ thống thông khí cũng có thể bố trí tự động, hay dùng hệ thống quạt. Ngoài một số lớn các loại chậu khác nhau, còn dùng các loại giỏ treo, các mảnh vỏ gỗ đẹp, dăm bào, mạt cưa để trồng các loại lan.

2. Sưu tập lan được chuẩn bị như thế nào?

Trước khi bắt đầu trồng lan, cần phải biết nhiệt độ tối thiểu trung bình của mùa đông bên trong nhà kính trồng lan. Người ta thường phân thành ba loại, tùy theo nhiệt độ thích hợp (nếu trồng ở nhiệt độ không phù hợp sẽ thất bại trong nhân giống lan).

Các loài lan ở trong nhà kính thật nóng cần một nhiệt độ tối thiểu về mùa đông là 18-21°C. Nhóm trung bình cần một nhiệt độ tối thiểu 13-16°C. Nhóm chịu lạnh rét có nhiệt độ tối thiểu 9-13°C.

Tốt nhất là bắt đầu mua các loài "hành giả" hay các loài đã được biết rõ, chọn trong các vườn ươm chuyên ngành. Trong các vườn ươm sẽ hướng dẫn các giống lai và các giống mong muốn. Có thể quan sát ở các triển lãm hoa, các sách mẫu hoa để có quyết định cuối cùng.

Nhiều lời khuyên về loài lan có thể mọc tươi, đó là giống *Cymbidium* được dùng làm ví dụ để chỉ về nguyên tắc chăm sóc và nhân giống lan. Đối với các loài lan khác cần chú ý lời khuyên dặn của người cung cấp.

3. Trồng *Cymbidium*

Ta không thể thu được kết quả trong việc trồng *Cymbidium* và các loài lan khác nếu không quan tâm đến việc tưới nước, che bóng, thông thoáng khí và các phương pháp trồng, cung cấp

thức ăn... trong mùa sinh trưởng cũng như sử dụng một loại đất trồng thoát nước.

Các loài *Cymbidium* và trước hết các loài địa lan sống trong môi trường mát, nhưng vài loài *Cymbidium pendulum* lại yêu cầu một điều kiện trung gian hay nóng ấm.

3.1. Đất trồng

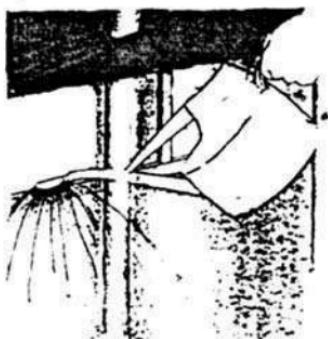
Ở *Cymbidium* trồng các "hành giả" trong đất trung tính bao gồm 1 phần đất bột, 1 phần vỏ cây nghiền, 1 phần rêu, 1 phần cát và một ít bột xương. Ngoài ra, loài lan này cần một ít phân hữu cơ đã phân huỷ.

* Trồng lan *Cymbidium*:

(1) Trồng các loại "hành giả" của *Cymbidium* trong một chậu đất đã chuẩn bị trước. Dùng chậu ϕ 10-12 cm. Đáy chậu lót một lớp sỏi 2-2,5 cm để thoát nước

(2) Cứ 14 ngày, cung cấp thức ăn dạng lỏng, khi cây mọc khoẻ và lúc ra hoa

(3) Che bóng nhà trồng lan để mặt trời nóng không phá huỷ cây, phải giữ mật độ chiếu sáng thích hợp

(4) Tưới nhẹ thường xuyên đất trồng lan để bảo đảm độ ẩm đầy đủ. Chỉ dừng tưới sau khi cây nở hoa

Dùng các chậu 10-12 cm có các lỗ thoát nước được phủ lên 2-2,5 cm sỏi hay mảnh vụn sành, sứ.

Cũng có thể trồng các loại lan sống trên vỏ cây (bì sinh) trong hỗn hợp trên, chỉ thay thành phần đất bằng hạt vermiculit hay hạt polystyren.

3.2. Cách trồng

Lan *Cymbidium* yêu cầu nhiều nước trong mùa sinh trưởng ở đất trồng cũng như trong không khí.

Cây lan phải được tưới nhẹ nhàng thường xuyên khi cây đang phát triển mạnh cũng như lúc ra hoa đến khi các "hành giả" mới tới lúc chín, cũng như phù hợp với thời kỳ ngủ và thời kỳ ra hoa ở mùa sau. Để cây không bị khô, các "hành giả"

yêu cầu một số lượng nước đầy đủ. Thực hiện bón phân dung dịch trong 10-14 ngày/lần, nhất là khi cây sinh trưởng mạnh, thúc đẩy sự ra hoa và tăng sản lượng "hành giả" để sử dụng cho nhân giống sau khi phân chia các khóm "hành giả".

Để cây phát triển và nở hoa, lan *Cymbidium* đòi hỏi nhiều ánh sáng nhưng phần lớn loài lan, phải bảo vệ trước ánh sáng gay gắt để tránh cây không bị héo khô. Phải bảo đảm một sự luân chuyển không khí ở bên trong nhà kính. Khi trời nóng, phải mở tất cả cửa làm thông thoáng để nhiệt độ không quá 13-15°C. Tốt hơn cả là dùng hệ thống thông khí tự động và bổ sung vào đó là một chiếc quạt để bảo đảm lưu thông không khí không làm hạ thấp nhiệt độ.

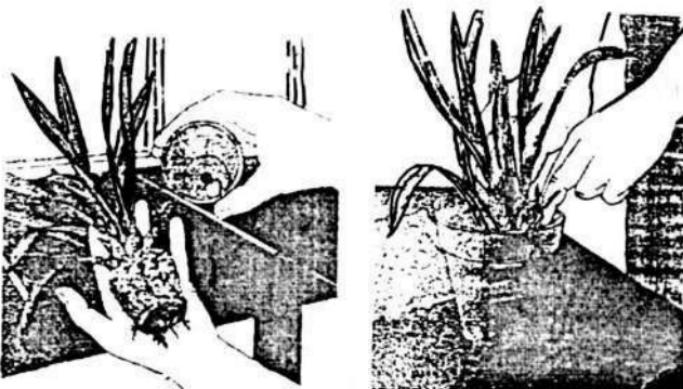
3.3. Chăm sóc sau khi nở hoa

Sau khi nở hoa, tẩy bỏ ngay các hoa héo khô. Giai đoạn này hoạt động chậm, phải giảm bớt lượng nước cung cấp, không cung cấp phân bón và gây khô hoàn toàn. Một số lan khác khi trải qua pha ngủ hoàn toàn hay một giai đoạn nghỉ cũng không cần tưới nước.

3.4. Sang chậu (thay chậu)

Thực hiện vào khoảng tháng 3 đến tháng 5, cắt tất cả các rễ chết không làm thay đổi. Thay chậu mới lớn hơn chậu trước đó.

* Sang chậu (thay chậu):

(1) Tháo bỏ cây một cách
nhẹ nhàng khỏi chậu.
Cắt bỏ rễ chết nhưng
không làm hại bộ rễ

(2) Thay chậu lớn hơn. Đổ
thêm đất và nén nhẹ đất
xung quanh gốc cây

3.5. Nhân giống cây

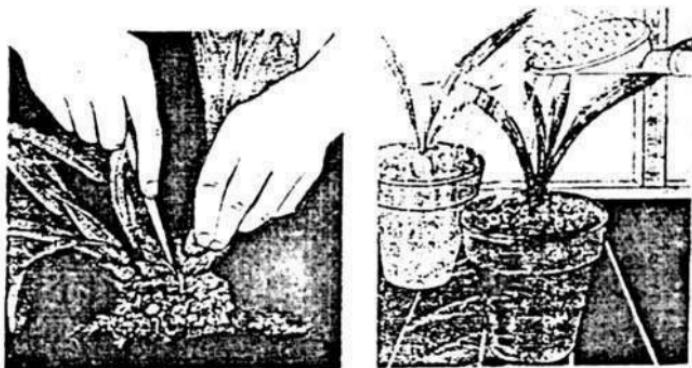
Đối với lan, đặc biệt là *Cymbidium*, nhân giống dễ dàng theo con đường dinh dưỡng, bằng sự phân chia các khóm hay nhỡ vào một hành không có lá (hành nở hoa ở các năm trước). Một người trồng vườn tảo bạo hay nhà thực nghiệm có thể thử nghiệm trồng và nuôi lan bắt nguồn từ hạt gieo trên gelôza nhưng phải cần thiết bị chuyên biệt.

3.6. Sự phân chia khóm (cây)

Lan *Cymbidium* phải tách ra khỏi chậu khi đã kết thúc ra hoa. Bỏ đất thừa và cẩn thận chia các thân rễ chính bằng một con dao sắc, bảo đảm cho

mỗi đoạn thân rễ đều có ít nhất một mầm chính và một hay vài "hành giả" cũ. Sang chậu và tưới nhẹ nhàng cho đến khi rễ khoẻ. Khoảng sau 1-2 tháng sau khi sang chậu, khi sự sinh trưởng chậm lại tiếp tục chế độ chăm sóc bình thường.

* *Phân chia cây:*

(1) Lấy cây khỏi chậu
và chia các thân rễ
chính bằng dao sắc
bảo đảm mỗi phần cây
đều có chồi phát triển
và một "hành"

(2) Sang chậu, mỗi phần
đều có thân rễ và tưới
nhẹ nhàng cho đến
khi nảy mầm mới
(sau 2 tháng)

3.7. Hành không lá

Trong lúc phân chia cây, có thể lấy một số hành không có lá đặt vào khay nông có đất than bùn và cát, tốt hơn hết là dùng một hũn hợp vỏ cây và rêu. Giữ ấm và ẩm cũng như che bóng cho đến lúc sự sinh trưởng bắt đầu.

II. CHĂM SÓC CÀ CHUA

Một số kỹ thuật cần lưu ý sử dụng trong quá trình sinh trưởng của cà chua, bao gồm:

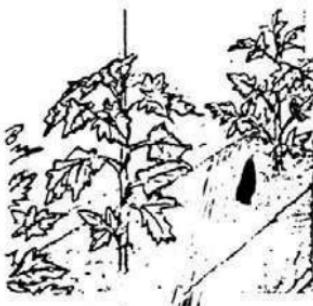
1. Tỉa cành và tỉa lá

Trong khi phát triển, các cây cà chua hình thành các chồi bên các nách lá và nách thân. Các chồi này phải loại bỏ từ lúc chúng còn bé, bởi vì chúng tiêu phí nước và các chất dinh dưỡng cần thiết cho sự hình thành sản lượng. Phải ngắt các chồi bên bằng tay (dùng ngón cái và ngón trỏ), tốt nhất ngắt vào buổi sáng là lúc cây có sức căng. Khi ngắt các chồi, không nên kéo mạnh, bởi vì sẽ để lại các vết thương dễ bị nấm bệnh xâm hại.

Khi cây cao 1,2-1,5 m, tỉa hết các cành phía dưới. Dùng con dao sắc nhọn và cắt hoàn toàn lá, cành không để các gờ. Tỉa lá như vậy làm cho ánh nắng chiếu tới phần gốc cây, cải thiện sự thông thoáng của không khí và góp phần chống nấm bệnh. Để cho các chùm chồi quả được sinh trưởng tốt, tỉa hết tất cả lá sâu và lá bị vàng.

2. Thụ phấn và tạo quả

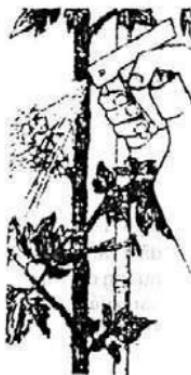
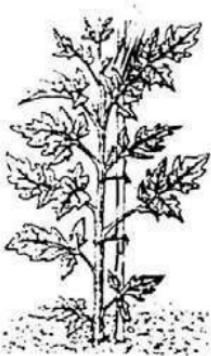
Để cây trưởng thành và tạo quả được tốt có thể sử dụng phương pháp rũ phấn. Phun cho cây bằng các giọt nước mịn và lắc nhẹ các chùm hoa.

Buộc cây thẳng: Dùng dây cuốn nhẹ nhàng quanh thân (ở dưới mắt lá thật) theo chiều thẳng đứng và buộc vào một dây ngang cách mặt đất 2-2,5 m

Buộc hình chữ V: Hai dây quấn hai thân buộc chéo nhau một góc 60° so với mặt đất. Kiểu buộc này thích hợp cho cây trồng cách quãng 45 cm

* *Buộc cây vào cọc:*

(1) Các que tre có thể dùng làm cọc đỡ. Buộc cây vào cọc bằng dây mềm, không siết chặt làm hại cây

(2) Tỉa các chồi bên bằng tay (dùng ngón cái và ngón trỏ). Ngắt chồi nên làm vào buổi sáng khi cây còn căng

(3) Phun tưới cho hoa bằng giọt nhỏ làm tăng khả năng hoa đậu và tăng sự tạo quả

3. Ngừng sinh trưởng

Trong nhà kính lạnh, các cây cà chua sẽ không sản sinh được 6-7 chùm quả một vụ. Phải loại bỏ các đỉnh sinh trưởng tận cùng bằng cách cắt bấm 2 lá ở trên chùm quả thứ 6 hay 7. Tiếp tục ngắt các chồi bên mới phát sinh do tác dụng của việc bấm tỉa cành.

* *Ngừng sinh trưởng:*

(1) Phun dung
dịch phân bón
trên cây đã phát
triển (theo
hướng dẫn của
nhà sản xuất).
Chỉ tưới khi cần

(2) Cắt các đỉnh
sinh trưởng để hạn
chế sự phát triển.
Cắt 2 lá trên chùm
quả khi đã có 6
hay 7 chùm quả,
cắt các lá đã già,
úa vàng

(3) Hái quả
chín ở cuống
quả nhưng
để lại các đài
quả. Quả
chín để dưới
ánh nắng dễ
làm nứt quả

4. Thu hoạch

Khi các quả chín, thu hoạch bằng cách ngắt
các cuống để lại các đài quả.

Việc bón phân thực hiện theo quy trình chăm sóc cho đến khi tạo nên các chùm quả cuối cùng.

5. Nấm bệnh

Cà chua rất nhạy cảm với nấm bệnh (xem thêm phần nấm bệnh gây hại ở Chương I).

III. CHỖ DỰA CHO CÂY

Nhiều cây trong nhà kính hay sau khi nhân giống cần một chỗ dựa để duy trì và điều khiển sự sinh trưởng. Các loại cây: cà chua, cây ăn quả, cây leo trang trí là các loài cây cần chỗ dựa là các giá đỡ. Các cây cần giữ thế ở bên ngoài trời, các cây bụi, cây một năm cần các cọc tương đối lớn. Đối với nho và các loại cây khác dùng dây cố định theo chiều ngang cách nhau 25 cm. Đối với cà chua yêu cầu chỗ dựa tạm thời, gắn liền với dây cố định vào nơi trồng hay các cọc đỡ và buộc nhẹ nhàng.

1. Cọc đỡ

Là loại cọc, que bằng gỗ hay bằng tre. Đặt các cọc đỡ cạnh cây và buộc cây vào cọc để cách nhau khoảng 30 cm, dùng dây buộc mềm.

2. Dây buộc

Ở các nơi không tiện dùng cọc (như cây trong chậu hay trong bao polyetylen) ta dùng dây để dẫn hướng mọc của cây. Thường dây này tương đối lớn quấn vòng thân, buộc vào phía dưới lá thấp nhất của cây. Sau cùng buộc vào khung

hay điểm cố định ở nhà kính. Quấn không được quá chặt, vì sẽ hại đến cây.

3. Dây thép

Các cây ăn quả và các cây leo có thể hướng thân mọc theo một hệ thống các điểm buộc giữ cố định hay bằng lưới hay các dây ngang theo chiều dài của tường. Có thể dùng các cột đứng hay khoan lỗ vào tường làm các điểm cố định để buộc dây. Dây chằng ngang phải căng để buộc cây. Đối với cây ăn quả cách quãng dây ngang 40-45 cm. Đối với nho 25 cm.

Cọc đỡ

Dây buộc

Lưới thép

Buộc cây vào
cọc đỡ bằng
tre cách quãng
15-30 cm,
dùng dây
buộc mềm

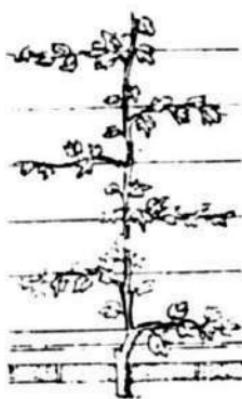
Buộc dây (không
được quá chặt) ở
dưới mắt lá cuối
cùng, cuộn xung
quanh thân và
giữ lại ở các khung
cố định

Dùng lưới thép
hay lưới sợi buộc
vào khung của
nhà kính, dùng
làm chỗ dựa
cho cây

Cây mọc cao

Nho

Nhà kính

Những cây cao và nặng cần phải buộc hay dùng các dây thép lớn để neo giữ cây đứng thẳng, tránh sức nặng làm siêu vẹo cây

Ở ruộng nho cần một hệ thống dây ngang cách nhau 25 cm và giữ cố định vào các cọc

Các cây leo có thể dựa vào khung lưới, cố định vào tường của nhà kính

4. Lưới thép

Các lưới thép hay lưới bằng chất dẻo có thể bố trí đặt theo chiều dài nhà trồng cây. Cố định bằng cọc đỡ. Buộc cây dựa vào lưới cẩn thận để cây vẫn sinh trưởng bằng các dây mềm. Có thể dùng lưới có kích thước mắt lưới khác nhau. Một số cây như dưa chuột hay dưa gang cần dùng loại lưới mắt lớn.

5. Các vị trí neo giữ

Trước khi đặt các dây thép hay lưới thép phải bố trí vị trí neo giữ chặt để buộc dây thép.

Thường khoan các lỗ và thêm các cọc neo giữ. Có các loại cọc có đầu tận cùng có dạng hình chữ T. Có thể dùng các móng cố định trên cột gỗ để neo giữ dây thép trong trường hợp cầu tạm thời hay thời vụ.

- Neo giữ cây trồng trong các bao chất dẻo: Không cắm các cọc vào các bao này bởi các bao trồng cây chỉ chứa một số lượng đất trồng ít ỏi, do đó không dùng cọc đỡ mà có thể dùng các lưỡi làm giá đỡ đặt phía trên của bao trồng cây, hoặc buộc cây vào tường.

- Neo giữ cây trồng trong chậu: Có thể dùng các cọc đỡ kim loại làm sǎn để cắm vào chậu, nhưng nên dùng thêm các dây đay hay que tre nối liền các cọc đỡ đó cho chắc chắn. Đối với cây trang trí hay một số cây họ đậu, cây leo... dùng cọc đỡ kim loại.

Cũng có thể chằng ngang các dây chất dẻo hay kim loại ở phía trên mặt chậu làm giá đỡ để buộc cây.

Đối với cây ăn quả hay cây leo cần dùng cọc đỡ lớn hơn để dẫn hướng sinh trưởng của chúng. Không dùng các vật liệu dễ hư mục.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. André Guillaumin: *Đời sống thực vật* (tiếng Pháp), Nxb. Larousse Paris, 1962.
2. Brockhaus: *Sinh học tập 1 và tập 2* (tiếng Đức), Nxb. Verlag - Leipzig, 1972.
3. Charles Ballet: "Kỹ thuật ghép cành (tiếng Pháp)", Paris, 1992.
4. Grodzinskii A.M.: *Sách tra cứu tóm tắt về sinh lý thực vật*, Nxb. Mir, Mátxcơva và Nxb. Khoa học kỹ thuật, Hà Nội, 1981.
5. Fernand Mathan: "Nhân giống cây trồng (tiếng Pháp)", Paris, 1988.
6. Jablôkôp: "Tự điển bách khoa các nhà sinh học trẻ (tiếng Nga)", Mátxcơva, 1986.
7. Nguyễn Duy Minh, Phan Nguyên Hồng: *Một số vấn đề Sinh học thực vật - Kỹ thuật*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội, 1982.
8. Nguyễn Duy Minh: "Kỹ thuật sản xuất cây giống (tiếng Pháp)", *cue'Alger*, 1996.
9. Nguyễn Duy Minh: "Kiến thức bổ sung về nông nghiệp (tiếng Pháp)", *cue'Alger*, 1991.

10. Prôkhôrôp A.M.: "Tự điển bách khoa sinh học (tiếng Nga)", Mátxcơva, 1986.
11. Strasburger E.: "Thực vật học (tiếng Đức)", *Verlag Jence-Jena*, 1971.
12. Trần Thế Tục, Hoàng Ngọc Thuận: *Nhân giống cây ăn quả*, Nxb. Nông nghiệp, Hà Nội, 1991.

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
<i>Lời nhà xuất bản</i>	5
<i>Lời nói đầu</i>	7
Chương IV	
NHÂN GIỐNG TỪ THÂN CÂY	9
I. Thân biến dạng	9
1. Thân củ	9
2. Thân rễ	12
3. Giò	16
4. Hành	19
5. Chồi gốc	30
6. Thân bò lan	32
II. Thân cây	35
III. Chiết cành	37
1. Chiết cành đơn giản (hay chiết cành gốc)	39
2. Chiết cành trong không khí (chiết cành để ngay trên cây, chiết cả cành)	43
3. Chiết cành bằng sự lấp đất phần tận cùng của cành	46
4. Chiết ở gốc hay chiết vun gốc	49
5. Chiết theo bề mặt của chiều dài gỗ	51
6. Chiết cụm chồi	54

IV. Giâm cây (cành)	57
1. Chọn thân thích hợp	57
2. Điều chỉnh môi trường	59
3. Bản chất khác nhau của thân	60
4. Sự tách cắt cành giâm (hom giâm, hom)	61

Chương V

NHÂN GIỐNG TỪ LÁ CÂY 111

I. Hom từ cuống lá	114
II. Hom từ gân lá	117
III. Hom bằng các vết cắt đứt các gân lá	120
IV. Hom bằng các mảnh lá hình vuông	122
V. Hom của lá cây một lá mầm	125
VI. Nhân giống cây từ phôi lá	128

Chương VI

GHÉP CÂY 132

I. Ý nghĩa	132
II. Các kiểu ghép cây	134
1. Ghép kiểu Anh (ghép mặt vát)	135
2. Ghép nêm	139
3. Cách ghép nêm bên cạnh (khe nứt bên cạnh)	142
4. Cách ghép ép vào thân	145
5. Ghép bằng mắt ghép thông thường	148
6. Ghép mắt trên gốc dồn	151
7. Ghép ép (bóc mắt rồi ép dưới vỏ)	155

Chương VII

NHÂN GIỐNG MỘT SỐ LOÀI CÂY 159

I. Nhân giống các cây họ lan	159
1. Sự lựa chọn và thiết bị nhà kính	160

177

2. Sưu tập lan được chuẩn bị như thế nào?	161
3. Trồng Cymbidium	161
II. Chăm sóc cà chua	167
1. Tỉa cành và tỉa lá	167
2. Thụ phấn và tạo quả	167
3. Ngừng sinh trưởng	169
4. Thu hoạch	169
5. Nấm bệnh	170
III. Chỗ dựa cho cây	170
1. Cọc đỡ	170
2. Dây buộc	170
3. Dây thép	171
4. Lưới thép	172
5. Các vị trí neo giữ	172
Tài liệu tham khảo	174

Chịu trách nhiệm xuất bản

TS. NGUYỄN DUY HÙNG

Chịu trách nhiệm nội dung

TS. LÊ QUANG KHÔI

Biên tập nội dung: TS. ĐỖ QUANG DŨNG

LẠI THỊ THANH TRÀ

NGUYỄN TRƯỜNG TAM

Trình bày bìa: NGUYỄN PHƯƠNG MAI

Chế bản vi tính: TRẦN THỊ PHƯƠNG HOA

Sửa bản in: THANH TÂM

Đọc sách mẫu: NGUYỄN TRƯỜNG TAM

In 25.300 cuốn khổ 12,5x20,5 cm, tại

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: ..

Quyết định xuất bản số: ..

In xong và nộp lưu chiểu tháng 3 năm 2013.

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT

12/86 phố Duy Tân, Cầu Giấy, Hà Nội

ĐT: 080.49221 FAX: 080.49222

E-mail: suthat@nxbctqg.vn Website: www.nxbctqg.vn

TÌM ĐỌC

Trung ương Hội Nông dân Việt Nam

- NÔNG DÂN LÀM GIÀU

PGS.TS. Nguyễn Thị Thơm

ThS. Phí Thị Hằng

(Đồng chủ biên)

- GIẢI QUYẾT VIỆC LÀM CHO LAO ĐỘNG NÔNG NGHIỆP
TRONG QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA

TS. Đoàn Xuân Thủy (Chủ biên)

- CHÍNH SÁCH HỖ TRỢ SẢN XUẤT NÔNG NGHIỆP

Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

